

Připravenost mladistvých na samostatný život po odchodu z dětského domova

Lenka Turčanová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Turčanová**
Osobní číslo: **H150374**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Přípravenost mladistvých na samostatný život po odchodu z dětského domova**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti práce s mladistvými, životního stylu mladistvých a problematiky dětských domovů.
Příprava metodiky empirické části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledku výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÁP, Jan. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

JEDLIČKA, Richard. Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-08-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie osobnosti. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1832-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lenka Venterová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

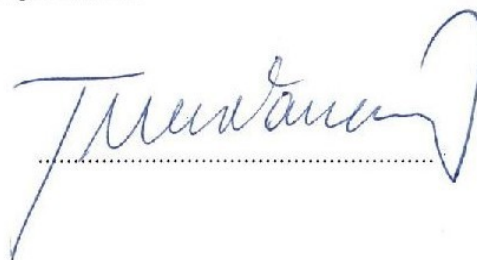
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 4. 2018

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje procesu přípravy dětí z dětských domovů na samostatný život. Je členěna na teoretickou a empirickou část. Teoretická část bakalářské práce je věnována přípravě na odchod a samostatný život jedinců ze strany výchovné instituce, i samotných mladistvých. Poukazuje na vybraná specifika života jedinců z dětského domova. Popisuje kroky a opatření před ukončením pobytu v DD a následná podporující opatření. Práce také popisuje funkci zaměstnanců z dětského domova, život a možnosti mladistvého po odchodu z dětského domova.

V empirické části se práce zabývá analýzou výsledků kvantitativního výzkumu provedeného pomocí dotazníkového šetření. Cílem výzkumu je zjistit a porovnat připravenost mladistvých na odchod z dětského domova a samostatný život.

Klíčová slova: dětský domov, osamostatnění, příprava na život, odchod mladistvých z dětského domova, samostatný život

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the process of preparing children from children's homes for independent living. It is divided into a theoretical and empirical part. The theoretical part of the bachelor thesis is devoted to preparation for the departure and independent life of individuals by the educational institution, as well as the juveniles themselves. It points to selected specifics of the life of children in the home. Describes the steps and measures before the end of the stay in children's home and subsequent support measures. The thesis also describes the function of the children's home, the life and the possibilities of the teenager after leaving the children's home.

In the empirical part, the thesis deals with the analysis of the results of the quantitative research carried out using the questionnaire survey. The aim of the research is to find out and compare the juvenile's preparedness for leaving the children's home and living independently.

Key words: children's home, independence, preparation for life, leaving teenagers out of the children's home, independent life

Poděkování patří především Mgr. Lence Venterové, které děkuji za trpělivost, ochotu a cenné rady při vypracovávání bakalářské práce.

Děkuji.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE.....	13
1.1 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	14
1.2 LEGISLATIVA ÚSTAVNÍ PÉČE	14
1.3 ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	15
1.3.1 DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV	15
1.3.2 DĚTSKÝ DOMOV	16
1.3.3 DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU	17
1.3.4 VÝCHOVNÝ ÚSTAV	17
1.4 POTŘEBA VÝCHOVNÝCH INSTITUCÍ	17
2 VYBRANÁ SPECIFIKA ÚSTAVNÍ VÝCHOVY.....	20
2.1 ABSENCE RODINY	22
2.2 ABSENCE HODNOT A CÍLŮ	23
2.3 ABSENCE POTŘEB.....	24
2.4 PSYCHICKÁ DEPRIVACE	25
3 PŘÍPRAVA NA ODCHOD Z ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	28
3.1 KROKY A OPATŘENÍ PŘED UKONČENÍM POBYTU MLADISTVÉHO V DD.....	30
3.2 FINANCE.....	31
3.3 BYDLENÍ.....	32
3.3.1 DOMY NA PŮLI CESTY	33
3.4 ZAMĚSTNÁNÍ.....	33
3.5 KROKY A OPATŘENÍ PODPORUJÍCÍ MLADISTVÉ PO UKONČENÍ POBYTU V DD.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 VLASTNÍ VÝZKUM	37
4.1 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	38
4.2 METODIKA VÝZKUMU	39
4.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	40
5 SHRUTÍ VÝZKUMU	76
6 DOPORUČENÍ.....	81

ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	88
SEZNAM GRAFŮ	89
SEZNAM TABULEK.....	91
SEZNAM PŘÍLOH.....	92

ÚVOD

Proces osamostatňování se patří k jedné z nejproblematictějších etap života člověka vůbec. Proces osamostatnění se má mnohem těžší průběh u těch mladistvých, kteří nemají rodinné zázemí, anebo rodiče nemůžou, nebo nechtějí podat pomocnou ruku. Specifickou skupinu s ohroženým startem do života představují děti z dětských domovů.

Integrace dětí z dětských domovů je jedním z problémů v sociální i pedagogické oblasti, který nemá jednotnou koncepci svého pojetí. Většina autorů, kteří řeší problematiku ústavní výchovy, se přiklání k názoru, že ústavní výchova dostatečně nezabezpečuje kvalitní prostředí pro zdravý vývoj dítěte a také jeho přípravu na budoucí samostatný život mimo instituce. Přestože se ústavní výchova snaží naplnit všechny atributy řádného vývoje dítěte a snaží se ho připravit k samostatnému životu, ve většině případů tato snaha nedosáhne takových výsledků, jako rodinná péče. Mnozí autoři však poukazují na to, že bychom neměli umístění v ústavních zařízeních vidět pouze v negativních souvislostech. Poukazují na to, že v některých případech je ústavní zařízení jediným východiskem pro to, aby bylo dítěti umožněno žít důstojný život (Matoušek, 1999, Jánský, 2004). Jiní však oponují a předkládají tvrzení, že pobyt v ústavním zařízení může celý problém dítěte ještě zhoršit a specifické prostředí ústavu má vliv na utváření dalších problémů.

Dětské domovy a jejich zaměstnanci neumožňují mladistvým zcela přebírat odpovědnost za vlastní rozhodování. Dětské domovy mají přesně daný řád a mnohdy je tento řád platný pro všechny děti stejně, bez rozdílu věku. Mladiství poté nemají dostatečnou motivaci pro přípravu na vlastní život. Dětem často chybí při odchodu z dětských domovů informace důležité pro samostatný život, jako např. zařizování na úřadech, na poště, finanční gramotnost, možnosti dalšího vzdělávání, uplatnění se na trhu práce. Děti by měly mít před opuštěním domova určené cíle, jak chtějí dále vést svůj život. Měly by se zamyslet především nad otázkou bydlení a studia nebo zaměstnání. Děti při odchodu z dětského domova dostávají finanční příspěvek a vychovatelky s nimi proberou možnosti ubytování například v azylových domech, pokud nemají jistotu zaměstnání, nebo jsou zapsáni na úřadu práce. Mnoho mladistvých ale s penězi neumí nakládat, proto může dojít již v prvním měsíci k těžké finanční situaci, kdy nebudou mít dále z čeho žít a mnohdy skončí na ulici. Z takového důvodu by měli vychovatelé mladistvé připravit, aby se těchto situací vyvarovali a nedostali se do těžké životní situace hned při startu samostatného života. Dále je dů-

ležité mít záložní plán a být připraven, pokud primární plán ztroskotá. Jde především o to, aby se tito lidé neocitli hned po odchodu z dětského domova v bezvýchodné situaci.

Východiska, na které je důležité se zaměřit, jsou potřeby mladistvých při odchodu z dětského domova a zařizování si vlastního samostatného života. Těmito potřebami rozumíme především nalezení zaměstnání, zařízení bydlení, finanční stránku, schopnost jednat na úřadech, vzdělávání, nalezení a udržování nových vztahů, schopnost samostatnosti a svobody, dostupné sociálně-právní služby, praktické dovednosti. Mnohé z těchto potřeb se diametrálně liší od potřeb, které měli jako děti v dětském domově. Důležitá je také informovanost, jak naplnit tyto potřeby. A také co nebo kdo hraje důležitou roli k jejich naplnění - systémové instituce- formální (domy na půli cesty), neformální (rodina), státní (OSPOD), nesystémové neformální intervence- přátelé, známí, nesystémové formální intervence („teta“ z DD).

Je velice důležité dbát na přípravu na samostatný život od vychovatelů i samotných mladistvých před odchodem z dětského domova. Dalším důležitým aspektem je naplnění základních potřeb a promyšlený záložní plán, aby nedošlo k ocitnutí se v bezvýchodné situaci. Důležitou roli v motivaci mladistvých zastává celé okolí, v němž se mladistvý pohybuje. Nemalou roli ale hraje především odborná podpora a pomoc, která je poskytována kvalitními poradenskými specialisty.

TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE

V ČR se tímto pojmem rozumí všechny formy náhrady rodiny u dětí bez vlastního funkčního rodinného zázemí (Matoušek, 2016, s. 107). Je určena dětem, které vlastní rodinu nemají, nebo ji ztratily, anebo dětem, o které se rodiče nemohou nebo nechtějí starat. Dojde-li k odebrání dítěte z původní rodiny, nastupuje snaha zapojení rodinných příslušníků a dalších vhodných osob, které jsou schopny nahradit chybějící rodinné prostředí. Je to služba vykonávaná rodiči-pěstouny a předchází ústavní péči.

V případě selhání rodičů v péči o dítě se dítě ocitá v náhradní výchově. Náhradní výchova má zásadně dvě formy – ústavní a rodinnou. Mezi náhradní rodinnou péči řadíme adopci, pěstounskou péči, poručnictví, svěření do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Mezi institucionální (ústavní) formu řadíme zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, diagnostický ústav, dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy, kojenecké ústavy, ústavy sociální péče, domovy pro osoby se zdravotním postižením. Obecně se uznává, že náhradní výchovná péče by se měla co nejvíce podobat rodině. Z takového důvodu se i v ústavních zařízeních prosazuje rodinný model. Nicméně každá forma ústavní výchovy představuje pro dítě riziko v jeho následné sociální adaptaci a pozdějšího možného sociálního selhání (Matoušek, 2016, s. 239).

Zdeněk Matějček ve své publikaci *Co děti nejvíc potřebují* (Matějček, 2003 s. 9) upozorňuje na nejdůležitější potřebu dítěte, a to je jistota vztahu. To je kvalita, která nejvíce schází opuštěným a ohroženým dětem a při naplnění této potřeby je možné dosáhnout pozitivní změny v jednání rizikového jedince. Důležitou otázkou pro všechny odborníky pracující v institucionálních zařízeních je, jak dojít k pozitivní změně v chování rizikových jedinců, popř. k jejich úspěšné reedukaci. Faktorů, které se podílí na reedukaci, je celá řada. Jako např. individuální přístup, důraz na vzdělávání, nastavení pravidel, důraz na trávení volného času a řada zájmových aktivit. Tyto faktory ale nemusí mít na úspěšnou reedukaci vliv, pokud nejsou zaštitěny emocionální podporou blízkého člověka. Přítomnost člověka, který podporuje aktivity dítěte a má zájem se podílet na jeho růstu, je pro dítě hnacím motorem a motivuje ho dosahovat dobrých výsledků. Zde se ale dotýkáme odpovědi na otázku, jestli je možné tento základní aspekt naplnit. V zařízeních náhradní výchovy pracují profesionálové, kteří navazují profesionální vztahy, a není v jejich silách se věnovat dětem individuálně do takové míry, aby zaštitili jejich emocionální potřeby (Kubíčková, 2011, s. 13).

1.1 Ústavní výchova

Je to opatření, které je navrženo orgánem sociálně-právní ochrany dětí a schváleno soudem. Uplatňuje se v případech, kdy není rodina schopna o dítě náležitě pečovat a výchovu dítěte nelze zajistit jiným přiměřeným způsobem (Matoušek, 2016, s. 240).

Přestože se ústavní výchova snaží naplnit všechny atributy k řádnému vývoji dítěte a přípravy k samostatnému životu, ve většině případů tato snaha nedosáhne takových výsledků jako rodinná péče. Mnozí autoři poukazují na to, že bychom neměli umístění v ústavních zařízeních vidět pouze v negativních souvislostech. Poukazují na to, že v některých případech je ústavní zařízení jediným východiskem pro to umožnit dítěti důstojný život (Matoušek, 1999, Jánský, 2004). Jiní však oponují a předkládají tvrzení, že pobyt v ústavním zařízení může celý problém dítěte ještě zhoršit a specifické prostředí ústavu má vliv na utváření dalších problémů (Rieger, 2009).

Forma náhradní výchovné péče je pro stát podstatně finančně náročnější než náhradní rodinná péče. Od roku 2007, kdy žilo v zařízeních náhradní výchovné péče okolo 21000 dětí, do roku 2009 počet dětí v ústavní výchově konstantně stoupal. (MPSV, 2008, 2009). Před několika málo lety byla dle oficiálních statistik Česká republika jednou ze zemí s nejvyšším počtem dětí umístěných v ústavní péči (Prokop a Prokop, 2015). Sociální začlenění mladých dospělých vycházejících z ústavní výchovy je tedy tvrdým oříškem pro všechny, kteří se ústavní výchovou zabývají (Folda et al., 2009, s. 5).

1.2 Legislativa ústavní péče

Základním dokumentem, který ustanovuje obecnou právní podstatu záležitostí týkající se dětí, je Úmluva o právech dítěte. Byla vytvořena valným shromážděním OSN a pro Českou a Slovenskou Federativní republiku vstoupila v platnost dne 6. února 1991 a později byla přijata právním řádem ČR jako nástupnického státu ČSFR (Sdělení MZV č.104/1991 Sb. o přijetí Úmluvy o právech dítěte). Jako mezinárodní úmluva je tento právní dokument nadřazen všem národním legislativním normám, s výjimkou Ústavy, které je podřízen.

Český právní řád obsahuje řadu zákonů, zabývajících se ústavní péčí. Základní zákony jsou: Občanský zákoník (Zákon č. 89/2012 Sb.), Zákon o sociálně právní ochraně dětí (Zákon č. 359/1999 Sb.) a Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních (Zákon č. 109/2002 Sb.). Zdravotnická zařízení se řídí Zákonem o zdravotnických služ-

bách (Zákon 372/2011 Sb.) a zařízení Ministerstva práce a sociálních věcí Zákonem o sociálních službách (Zákon 108/2006 Sb).

Ústavní péče spadá v ČR pod správu tří ministerstev. Ministerstvo zdravotnictví zodpovídá za děti do 3 let věku a disponuje tomu dětskými domovy pro děti do 3 let, kojeneckými ústavami a dětskými centry. Děti mezi 3 a 18 rokem se sníženým intelektem nebo jiným mentálním postižením spadají do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí a pro výkon ÚP jsou užívány domovy se speciálním režimem. Děti zdravé, s tělesným nebo senzoric-kým postižením, nebo děti s poruchami chování spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Do jeho rezortu patří diagnostické ústavy, dětské domovy a dětské domovy se školou.

1.3 Zařízení pro výkon ústavní výchovy

Soustava ústavních zařízení, které v ČR zajišťují výchovu ohrožených dětí a rizikové mládeže od 3 do 18 let, případně 19 let. Ústřední postavení v soustavě mají dle zákona 109/2002 Sb. diagnostické ústavy, do nichž přicházejí děti s nařízenou ústavní, nebo ochrannou výchovou. Ochranná výchova se ukládá v případech, kdy dítě starší 12 let a mladší 15 let spáchá čin, který je u dospělých trestán formou výjimečných trestů a v případech, kdy se dítě mladší 15 let provinilo proti zákonu a o jeho výchovu není dostatečně postaráno.

1.3.1 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou; děti s uloženou ochrannou výchovou také na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Do diagnostického ústavu může být umístěno i dítě na žádost rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. Během dvou měsíců jsou děti komplexně vyšetřeny a na základě daného vyšetření zpracovává diagnostický ústav diagnostickou zprávu s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb, stanovených v zájmu rozvoje osobnosti. Diagnostický ústav písemně sděluje příslušným orgánům sociálně-právní ochrany dětí na základě výsledků komplexní zprávy rozhodnutí o vhodném umístění dítěte do další péče (z. 109/2002 Sb.).

Podle potřeb dítěte plní diagnostický ústav diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné, sociální a organizační a koordinační úkoly. Diagnostické ve smyslu vyšetření úrovně dítěte formou pedagogických a psychologických činností. Vzdělávací, díky kterým se zjišťuje úroveň vědomostí a dovedností dítěte, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dítěte přiměřené věku, možnostem a individuálním předpokladům. K nápravě poruch v chování a sociálních vztazích směřují terapeutické úkoly, prováděné prostřednictvím pedagogických a psychologických činností. Výchovné a sociální úkoly se vztahují k osobnosti dítěte, k jeho rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně dětí. Dále podle potřeby zprostředkovává zdravotní vyšetření dítěte. Organizační úkoly souvisejí především s umístováním dětí do vhodných zařízení ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Koordinační úkoly směřují k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu.

1.3.2 Dětský domov

Školské zařízení pro děti ve věku od 3 do 18 let. Do dětského domova (dále DD) se rovněž umísťují nezletilé matky se svými dětmi. Jsou zde umístněny děti, které rodinu nemají, nebo se rodina není schopna o děti postarat (tzv. sociální sirotci). V zemích našeho kulturního okruhu vysoce převažují sociální sirotci nad sirotky faktickými. V současnosti je jedním z nejčastějších důvodů pro umístění dětí do DD chudoba a s tím spjata neschopnost materiálně zajistit základní potřeby dítěte. Dále jsou to převážně sociální, osobnostní a výchovné problémy. Většinou se do DD dostanou děti nechtěné z rozpadlých a nefunkčních rodin, nebo přímo z kojeneckých ústavů. Mezi sociálními sirotky se také objevuje stále mnohem více dětí se zdravotním postižením, o které rodiče odmítají pečovat. (Matoušek, 2016, s. 44). DD zajišťuje péči dětem s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí DD. DD pečuje o děti dle jejich individuálních potřeb a má za úkol plnit především výchovné, sociální a vzdělávací funkce (z. 109/ 2002 Sb.).

Do roku 2002 se DD dělily na internátní a rodinný typ. Dne 1. 7. 2002 nabyl účinnosti zákon 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Od nabytí účinnosti tohoto zákona, došlo k transformaci internátního typu na typ rodinný pro všechny DD internátního typu a muselo se tak stát do 2 let od data nabytí účinnosti zákona.

Internátní typ DD se vyznačoval skupinami dětí stejného věku, kde se vychovatelé střídali na směny. Domov rodinného typu napodobuje prostorově velký byt s menšími skupinami dětí různého věku. Skupiny dětí žijí v rodinných buňkách pro 6-8 dětí, kde si většinou sami perou a vaří. DD jsou školskými zařízeními a pracují v nich převážně pedagogové a vychovatelé.

1.3.3 Dětský domov se školou

Účelem dětského domova se školou je péče o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování, nebo duševní poruchy, kvůli kterým vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále má za úkol pečovat o děti s uloženou ochrannou výchovou a nezletilé matky s dětmi s duševní poruchou, nebo poruchou chování. Jsou zde umístěny děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud v průběhu povinné školní docházky pomínou důvody, kvůli kterým je dítě umístěno v DD se školou, na žádost ředitele DD může být dítě přemístěno do školy mimo DD. Pokud se mladiství po ukončení povinné školní docházky nemůžou kvůli závažným poruchám chování vzdělávat na střední škole mimo zařízení, nebo neuzavřou-li pracovněprávní vztah, jsou přerazeni do výchovného ústavu.

1.3.4 Výchovný ústav

Zařízení pro mládež od 15 do 18, výjimečně do 19 let. V tomto ústavu mohou být zvláštní oddělení pro nezletilé matky s dětmi a léčebné oddělení. VÚ má za úkol pečovat o děti, které trpí závažnou poruchou chování a u kterých byla nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova. Má-li dítě starší 12 let uloženou ochrannou výchovu a projevují se u něho tak závažné poruchy chování, že není možné ho umístit do DD se školou, může být umístěno do výchovného ústavu. Výjimečně ve stejném případě může být do VÚ umístěno dítě s nařízenou ústavní výchovou. Těžištěm dlouhodobé péče je vytváření podmínek pro nápravu, podpora dítěte a rozvíjení citové stránky jeho osobnosti.

1.4 Potřeba výchovných institucí

Snižování počtu dětí je trendem již několik let, ale stále patříme mezi státy se stagnující tendencí v počtech ústavů i dětí v nich. Kubíčková (2011, s. 59). Jánský (2004) přiznává, že ústavní výchova není optimálním řešením, ale zároveň je jediným reálným řešením v současnosti. Ústavní výchova poskytuje kvalitní sociální zabezpečení a chrání dítě od roz-

vráceného rodinného systému, ale na druhé straně stanovuje normy, pomocí nichž si dítě uvědomuje odpovědnost za svoje chování (Jánský, 2004, s. 92-93).

Škoviera (2006) podepírá myšlenku potřeby institucionální výchovy hned několika tématy. Jedním z nich je oddělení rodiny a dítěte na určitý čas. Může tak dojít k sanaci rodiny a k odborné pomoci dítěti. Po nápravě obou stran se může dítě opět vrátit do rodiny a rodina má šanci vytvořit harmonický celek. Pro tyto účely jsou DD ideální především v případě, že můžou nabídnout rodinnou léčbu (Lasson, 1992 cit. podle Škoviera, 2006). Škoviera (2006) se nadále ve své publikaci zaměřuje na prvních pět z osmi vývojových stádií, které souvisí s tématem vyrůstání dítěte v rodině a institucích náhradní výchovné péče. Každé stádium obsahuje krizi a ctnost. Vývoj identity souvisí s tím, jestli byla krize správně vyřešená, a tím se dostavilo ctnosti. V prvním roce dítěte se dostavuje psychosociální krize budování základní důvěry a nedůvěry. Toto období můžeme nazvat jako období citové vazby (attachmentu). Pokud dítě tuto krizi překoná a zvládne, vybuduje si ctnost naděje. Důležité je, jestli mu prostředí, ve kterém vyrůstá, poskytne dostatek důvěry, nebo nikoliv. V případě, že dítě necítí dostatek stability a důvěry, je ohroženo jak v prostředí dětského domova, tak v prostředí nefunkční rodiny. V období od jednoho do třech let se dítě učí, co smí a nesmí dělat. V tomto období se buduje ctnost vůle. V tomto období se setkáváme nejčastěji s problémem s příliš liberální výchovou, kde nejsou nastaveny hranice, nebo naopak s výchovou zanedbanou. Od třech do šesti let se buduje ctnost rozhodnosti, a to především na základě odvahy dítěte jednat bez strachu a pocitu viny. V tomto období si dítě vytváří základní identitu dle toho, jaké věci se pro něho stávají důležité. Tyto věci interpretuje na základě porozumění pro dítě významných dospělých jedinců. Od šestého do dvanáctého roku řeší dítě krize, týkající se ctnosti kompetentnosti. Schopnost využití svých schopností a dovedností a přijetí povinností a disciplíny. Posledním obdobím mezi dvanáctým a dvacátým rokem života se vytváří ctnost věrnost. Jde především o vytvoření vlastní identity a schopnost identifikace se skupinou (Škoviera, 2006). Tímto se nám načrtá závěr, že důležité je si krize prožít, řešit a vyřešit je. Otázkou je, do jaké míry mohou být naplněny základní potřeby jako bezpečí, jistota, stabilita a emoční podpora. A jaké pomoci se dostává dětem při řešení těchto krizí v rodině nebo instituci.

Matoušek (2003, s. 291-294) se přiklání k tomu, že kvalitní program do velké míry pokrývá potřeby klienta, a proto by měl být realizátor programu schopen tyto potřeby předem definovat.

Barker (2003, s. 8-10) hovoří o tom, že dlouhodobý pobyt v ústavním zařízení vede u mladých lidí ke ztrátě sebeúcty, nedůvěře k lidem a neschopnost navázat sociální vztahy. Avšak autor dodává, že i přes rizika zastává ústavní péče významné místo ve službách, které slouží problémovým dětem.

Je zřejmé, že by ústavní výchovná zařízení neměla být primárním východiskem v péči o nezletilé jedince, kteří nedodržují sociální normy. Na druhé straně však není v našich silách umístit všechny děti v rámci pěstounských (profesionálních) rodin. Někdy může být ústavní výchovná instituce vhodným východiskem pro nápravu chování dítěte. Avšak měla by mít nastavený cíl a neměla by probíhat dlouhodobě. Nikdy však ústavní výchova nenahradí kvalitní rodinu, která je kromě profesionálních postupů schopna i možnosti citové a emoční vazby a která má daleko příznivější podmínky pro uspokojení potřeb dítěte (Kubíčková, 2011 s. 63).

2 VYBRANÁ SPECIFIKA ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Albín Škoviera (2007, s. 41) v otázce týkající se mládeže v institucích ústavní výchovy rozvedl jisté dilema.

„Děti z dětských domovů jsou stejné jako všechny ostatní. Nepotřebují žádnou speciální výchovu a péči, jen lidi, kteří je mají rádi. Jestli jsou jiné, tak jen proto, že jsou ve vylučném postavení, do kterého jsme je vyčlenili z ostatní společnosti, a ony to dokážou využít.“
„V dětských domovech nejsou jiné děti, jen my je jinak, tak trochu sentimentálně, vnímáme. A ony z toho dokážou těžit.“ „Stát do nich investuje zbytečně moc peněz, a proto si neumějí ničeho vážit. A jsou proto rozmazlené a zbytečně opečovávané, jenom nastavují dlaň a čekají, co dostanou.“ „Jsou jiné, chybí jim vytrvalost, píle, neumějí si organizovat čas, chybí jim cit, bývají agresivnější.“ „Nedůvěřují dospělým, mají zmatky v hodnotách. Není na ně spolehnutí, zajímá je jen okamžitý profit.“ „Jsou jiné, ale hlavně proto, že i jejich rodiny se liší od ostatních. Často pocházejí z nechtěných těhotenství, mají za sebou těžkou minulost, prožili si trauma z odmítnutí vlastními rodiči a byly vyňaty z domácího prostředí. Jak by mohly být stejné jako ostatní?“

Autor k výše uvedenému dilematu dokládá i výzkumné zjištění, že do náhradní výchovy přicházejí především děti z nestabilních rodin, čímž dochází k rozvoji destability dětské psychiky (Kubíčková, 2011 s. 26).

S vývojem doby můžeme zaznamenat změnu klientely, která přichází do ústavních výchovných zařízení. Jde především o děti a mladistvé, kteří jsou agresivnější, sociálně zdatnější a sebevědomější a mají potřebu se vymezovat vůči autoritám. Mají větší nároky na stravu, materiální vybavení ústavu, oblečení, ale také náplň volného času a výběr terapeutických aktivit. Takové změny nastávají především s rychlostí a dynamikou změn v dnešní moderní době (Jedlička et al., 2004 cit. dle Kubíčková, 2011 s. 27).

Autoři knihy *Poruchy socializace u dětí a dospělých* tedy upozorňují na to, že by měli být vychovatelé schopni volit přístupy v komunikaci adekvátní dnešní době. Děti se nespokojí s formálním a neosobním přístupem vychovatele a lpí na neustálé konfrontaci s autoritou. Je možné si s mladistvými nastavit rovnoprávný vztah, ale zároveň je potřeba si ujasnit, že takový přístup vyžaduje jejich odpovědné jednání (Jedlička et al., 2004, s. 398-399).

Dle výše zmíněné publikace jsou děti a mladiství z výchovných ústavů rozděleni do pěti základních kategorií. První skupinou jsou oboustranní sirotci, kterých je v současnosti

pouze zanedbatelný počet (4-5%). Dále kniha uvádí kategorii dětí ohrožených sociálně patologickými jevy v nejbližším okolí. Jde převážně o děti z dysfunkčních rodin postižených alkoholismem a dalšími závislostmi, delikventním chováním a chronickou nezaměstnaností. Další skupinou jsou děti s výchovnými problémy a rizikovým chováním, děti s výchovnými problémy způsobenými psychickou či neurologickou poruchou CNS a děti se zkušeností s kriminalitou (Jedlička et al., 2004, s. 398-399).

Dle Jánského (2004, s. 115) se do ústavů náhradní výchovné péče dostávají především děti z důvodu neadekvátní péče rodičů. Ta se projevuje především různými formami a stupni zanedbávání v materiální a psychické oblasti až po sexuální zneužívání nebo týrání. Častým projevem u takto ohrožených dětí bývají často psychické deprivace, narušený vývoj osobnosti, kdy je narušena především emoční oblast a schopnost navazování hlubších sociálních vztahů (Kubičková, 2011 s. 27).

Ze strany dítěte jsou nejčastější důvody pro jeho umístění do náhradní výchovné péče: agresivita, odmítání akceptace rodičů, závislost na drogách či alkoholu, prostituce dítěte a mnohé další příčiny. Výzkumy centra pro náhradní rodinnou péči a výzkum péče o děti a mladistvé, opouštějící ústavní výchovu potvrzují, že jsou tito klienti znevýhodněni hned několika faktory. Klienti vykazují znaky psychické deprivace, vyskytují se u nich problémy v chování, jsou sociálně izolovaní, nesoběstační, trpí osobnostními a vývojovými problémy a zcela ztrácejí realistické pojetí života mimo ústav. Dále nemají dostatečné vzdělání, finanční, sociální a emocionální podporu, postrádají pracovní návyky.

Podle zjištění ministerstva vnitra 41% mladistvých po opuštění ústavní výchovy spáchá trestné činy (MVČR, 2007). Vysoký počet dětí a mladistvých uteče ze zařízení náhradní výchovy dříve, než dospějí a mnoho z nich se poté stane oběťmi sexuálního zneužívání, návykových látek, nebo bezdomovci (Prokop a Prokop, 2015, s. 12-13). Takovou skupinu dětí můžeme označit za sociálně znevýhodněnou. Nejde pouze o hledání teoretických východisek sociálního začleňování těchto dětí, ale o využití těchto východisek v praxi. Dle Krause (Kraus, 2008, s. 102) bychom měli klást menší důraz na proces předávání poznatků a kognitivní složky osobnosti, za to větší na celkový osobnostní rozvoj a emotivní a konativní složky osobnosti jedince. Autoři J. Prokop a P. Prokop navazují na tuto myšlenku a dodávají, že je nezbytně nutné podporovat vývoj kvalitativních činitelů v rámci komplexního rozvoje osobnosti, současně však kladou důraz na zvyšování kompetencí jedince, které vedou k jeho lepšímu začlenění do společnosti. Mohli bychom konstatovat, že rozhodujícím úkolem výchovným institucí je komplexní rozvoj osobnosti dítěte, který vede k jeho

osamostatnění, integraci do společnosti a schopnosti žít plnohodnotný život (Prokop a Prokop, 2015, s. 14).

2.1 Absence rodiny

Rodina je skupina lidí, která je spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků. Jejími hlavními soudobými funkcemi jsou především výchova dětí a emocionální podpora. V systému sociálního zabezpečení v ČR se podle platných zákonů považuje za rodinu soužití rodičů a nezaopatřených dětí (Matoušek, 2016 s. 177).

Rodina je základní jednotkou lidské společnosti. Nese především biologický význam, neboť slouží k udržení lidstva. Také ale propojuje generace a umožňuje člověku poznat jeho kulturu a být součástí společnosti. Rodinu považujeme za první sociální skupinu, se kterou se dítě setkává. Navazuje v ní kontakty, komunikuje a dělí se o své pocity a myšlenky. Má velký vliv na osobní vývoj jedinců a vytváření sociálních vztahů k jiným skupinám. Rodina dítě hodnotově orientuje a umožňuje mu určitý typ podpory. Také ho ale vystavuje jistým konfliktům, čímž se dítě učí reagovat dle norem společnosti a získává tak sociální dovednosti (Matoušek, 2003, s. 9). Nejdůležitějšími podmínkami pro zdravý duševní a tělesný vývoj dítěte jsou vysoká citová angažovanost rodičů a bezpečný domov jako stabilní a chráněné prostředí (Matoušek, 2003, s. 9). Rodina je pro člověka důležitou institucí po celý život, u většiny představuje prioritní hodnotu lidského života. Dokazuje člověku smysluplnost vlastní existence, což spěje k jeho psychické pohodě a zdraví (Matoušek, 2003, s. 10).

Působením rodinného prostředí dochází k utváření identity a sebepojetí dítěte. Rodina mu poskytuje vzory k identifikaci a napodobování, včetně základního modelu komunikace a interakce v malé sociální skupině. Kvalita kontaktu mezi dítětem a matkou předurčuje formy chování, vnímání a prožívání dítěte a má pro něho zásadní význam v jeho emočním vývoji. Narušení této vazby v kritické vývojové periodě dítěte může mít negativní vliv na rozvoj empatie, svědomí, mravních postojů a následně i na schopnost rozlišovat dobré a zlé. Narušený vztah rodičů k dítěti, který se projevuje neadekvátní péčí, je jednou ze základních příčin psychosociálních problémů a negativního vývoje dítěte.

Rodičovskou péči chápeme jako soubor všech činností nutných k tomu, aby z dítěte vyrostl odpovědný a zralý dospělý člověk. Jde převážně o stanovování hranic bez použití trestů, o láskyplný vztah k dítěti a vědomost o všem, co dítě podniká. Nejde ale pouze o odpověd-

nost za dítě v době, kdy je o něj pečováno, ale o působení rodiče a dítěte po celou jejich existenci. V ústavních zařízeních, kde je dětem poskytována dlouhodobá péče ze strany profesionálů, nelze zajistit kvalitní rodičovskou péči. V náhradní rodinné péči, mají děti možnost vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí, kde rodičovskou péči mohou zajistit náhradní rodiče.

Rodiče jsou povinni se dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, podílet se na plnění povinností, které plynou z rodičovské odpovědnosti. Rodičovská odpovědnost podle platné legislativy v ČR z. 94/1963 zahrnuje práva a povinnosti rodičů o nezletilé dítě péči o zdraví a tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj. Rodiče jsou dále povinni důsledně chránit zájmy dítěte a vykonávat dohled nad dítětem, odpovídající stupni jeho vývoje. Dále jsou povinni používat takových výchovných prostředků, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a aby nebylo ohroženo jeho zdraví a jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

I přes mnoho pokusů o přenesení rodičovské péče na jinou osobu, skupinu, popř. instituci nebyl výsledek srovnatelný s výsledkem tradičního modelu rodiny. Tradičním modelem rodiny chápeme rodinu tvořenou rodiči a dětmi, popř. prarodiči, vykazující mimořádnou stabilitu v celém vývojovém období lidstva (Matoušek, 2003, s. 10).

2.2 Absence hodnot a cílů

Křivohlavý (2004) pojednává o důležitosti cílů a hodnot jako o hlavním determinantu osobní pohody a kvality života. Kvalitu života definuje s ohledem na spokojenost člověka s tím, jak dosahuje své cíle. Tyto cíle jsou určeny dle hierarchie hodnot, na které je zaměřeno úsilí člověka. Tyto snahy mohou být orientovány jak na běžné krátkodobé cíle, řízené momentálním zájmem, tak na střednědobé osobní cíle, ale i na trvalé životní směřování. Je důležité posoudit obsah daného cíle, vlastnosti a cestu k jeho dosažení. Podaří-li se jedinci, aby byly jeho cíle v souladu naplňovány a dosahovány, bude se cítit dobře a spěje k dosažení integrované osobnosti. V opačném případě, jsou-li cíle nenaplňovány a je pro jedince těžké jich dosáhnout, odrazí se to negativně na kvalitě jeho života.

Z výsledků situační analýzy *Děti v České republice 1996*, která byla vedena českým výborem pro UNICEF, vyplývá, jaké si mladiství ve věku 15 – 24 let stanovují životní cíle. Najít si dobrou práci (37%), úspěšně dokončit školu (36%), založit rodinu (25%), mít mnoho peněz (12%), mít vlastní byt (10%), spokojeně žít (6%), podnikat (5%), být zdravý (4%).

Naopak Sak (2000) shrnul výsledky výzkumů v letech 1982 – 1997 a sestavil žebříček hodnot, podle kterých mezi nejdůležitější hodnoty patří zdraví, mír a láska a naopak mezi méně hodnocené aspekty patří politická angažovanost a společenská prestiž.

Děti z dětských domovů mnohdy postrádají životní cíle, zejména z hlediska absence životních cílů u svých rodičů. Dále ale také nemají zájem dosahovat vysokých výsledků, neboť jim chybí motivace a nějaký stimulant k tomu něčeho dosáhnout. Ve výchovných zařízeních se neučí samostatnosti a pouze plní to, co se jim zadá. Potřebovali by člověka, který by je povzbudil, dodal jim motivaci spět k neustálému rozvoji a k dosahování nejlepších výsledků.

2.3 Absence potřeb

Zdeněk Matějček ve své publikaci *Co děti nejvíce potřebují*, zdůrazňuje potřebu jistoty vztahu. (Zdeněk Matějček, 2003 cit. dle Hana Kubíčková, 2011, s. 6). Jestliže dítě vnímá emocionální podporu blízkého člověka, je otevřenější, důvěřivější a vděčné za to, že se může svěřit se svými radostmi i strastmi. Dítě tak může získat pocit, že existuje důvod respektovat nastavená pravidla, vzdělávat se, popř. změnit své chování. Neboť existuje v jeho životě člověk, kterému může předvést své pokroky a komu nemá strach říct o pomoc.

Péče v institucionalizovaných podmínkách je v mnohém pozadu oproti individuální pěstounské péči. Pozitivním faktorem v náhradní rodinné péči je možnost vytvoření pevného emocionálně naplněného pouta. V institucionalizovaných podmínkách jde vytvoření emocionální vazby podstatně hůře, neboť vychovatelé a ostatní pracovníci nemají možnost se dětem věnovat individuálně (Kubíčková, 2011, s. 6). Byť by instituce ústavní výchovy fungovaly co nejlépe a naplňovaly by všechny podmínky pro úspěšnou reedukaci, zaměstnanci zde zastávají role profesionálů. Navazují tak profesionální vztah, nikoliv vztah pevný a blízký, jenž by jedinci optimálně zajistil osobnostní vývoj (Kubíčková, 2011, s. 13). Dle výzkumného projektu nazvaným hlavním ředitelem J. Sekerou *Komunitní systém v resocializačních zařízeních pro adolescenty*, můžeme identifikovat základní potřeby jedinců z ústavní péče, které nejsou v tomto prostředí dostatečně saturovány.

Jak už jsme zmínili dříve, jednou z nejdůležitějších potřeb je potřeba emocionálního vztahu s blízkou osobou. Jde především o osobní kontakt s rodinou a příbuzenstvem. Dětem z ústavní výchovy nestačí čas, který je jim umožněn trávit se svou rodinou. Nevyhovuje

jim, že tento přirozený a důležitý čas je regulován institucí. Neexistují pro ně důvody, proč je jim kontakt s jejich rodinou omezen (Kubičková, 2011, s. 14).

Navázat můžeme pokračováním na předešlou potřebu. Děti a mladiství jsou málokdy schopni mluvit o svých pocitech veřejně. Neprojeví své emoce tím způsobem, že jim schází, aby je měl někdo rád. Spíše se dožadují respektu a zájmu o jejich osobu. Mladiství většinou nerozumí tomu, proč s nimi pedagogové nekomunikují na rovnocenné úrovni. Volají po respektu a požadují komunikaci s ohledem na jejich věk a potřeby (Kubičková, 2011, s. 15).

Další potřebou je touha po volnosti a svobodě. Život v ústavním zařízení berou jako odnětí svobody a vlastního rozhodování o svém životě. Děti postrádají čas sami pro sebe, kdy by nebyly pod neustálým dohledem výchovného personálu. Mladiství vyjadřují touhu po vlastním prostoru, těší se, až opustí zařízení a začnou si plánovat vlastní život. Mnohdy sní o samostatném životě, ale nemají dostatek informací a zapomínají na překážky jako hledání práce a vlastního bydlení. Podmínky života v ústavním zařízení se podstatně liší od běžného života mimo instituci, což si mladiství nejsou schopni uvědomit především kvůli nevědomosti a neinformovanosti o životě mimo instituční zařízení (Kubičková, 2011, s. 16-17).

Jak bylo uvedeno na začátku, nejdůležitější potřeby pro děti z DD jsou ty, které jsou jim ústavem poskytovány jen v malé míře, nebo nejsou poskytovány vůbec. Největší význam má potřeba rodiny, a s tou spojená potřeba zázemí a domova, emocionálního vztahu a získání respektu. Dlouhodobým neuspokojováním potřeb a strádáním z důsledku života v náhradní výchovné péči často dochází k psychické deprivaci. V takovém případě se poté u jedince vytváří výchovné problémy, které se životem v ústavním zařízení prohlubují. Je tedy velmi těžké konkurovat funkčnímu rodinnému prostředí. Je tedy důležité posílit sociálně-pedagogickou práci s ohroženými rodinami, popřípadě zajistit dětem život u náhradní rodiny a umožnit jí navázat na primárního pečovatele (Kubičková, 2011, s. 18-19).

2.4 Psychická deprivace

Problémy mezi pobytem v DD od pobytu v DDS nebo jiných ústavech se liší. Je to způsobeno především rozdílnou délkou pobytu, neboť délka pobytu v DD je podstatně delší. Společným symptomem u těchto skupin je především psychická deprivace, která je u dětí

způsobena odloučením od rodiny a dlouhodobým pobytem v ústavním zařízení. Společně je také jejich znevýhodnění při integraci do společnosti (Gottwaldová et al., 2006, s. 3).

Psychická deprivace bývá definovaná jako psychický stav, kdy u určitých lidí nejsou dostatečně uspokojovány základní potřeby (Hartl, Hartlová, 2015, s. 107). U dětí v ústavních zařízeních můžeme pozorovat především problém citové psychické deprivace, k níž dochází důsledkem neuspokojení citové vazby a jistoty (Hartl, Hartlová, 2015, s. 107). Nejde ale pouze o naplnění citové vazby jako psychické potřeby, ale o naplnění dalších potřeb, jak je uvedeno v díle *Psychická deprivace v dětství* (Langmeier, Matějček, 1974). Autoři rozdělili psychické potřeby dítěte do pěti kategorií:

1. Potřeba určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů.
Jde především o naladění organismu dítěte na určitou aktivitu, čímž u dětí předcházíme ztrátě motivace a pasivity.
2. Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.
Uspokojení této potřeby umožňuje, aby se z chaotických a nezpracovaných podnětů staly zkušenosti a poznatky.
3. Potřeba prvotních emocionálních a sociálních vztahů.
Je-li tato potřeba uspokojena, dítěti se dostává pocit životní jistoty.
4. Potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty.
Uspokojením této potřeby dochází k zdravému uvědomění si vlastního „já“, neboli své identity. To je základní podmínkou pro osvojení užitečných společenských rolí a hodnot.
5. Potřeba „otevřené budoucnosti“.
Její uspokojení podněcuje a udržuje životní aktivitu. Naděje spěje k překonání stagnace.

Pro pracovníky v zařízeních ústavní výchovy je obtížné zaštitit všechny potřeby svých svěřenců. Děje se tak zejména nefunkčností individuálního přístupu v ústavních zařízeních. Je to dáno především počtem dětí, velkou mírou organizovanosti, častým střídáním vychovatelů a především programem, ve kterém kolektivní práce převažuje nad individuální prací. U dětí v takovém režimu poté převládá jejich pasivita a nezájem, neschopnost přizpůsobit se a nebýt v opozici, převládá u nich účelové chování s vidinou zisku a nedůvěra k vychovatelům. Mezi dítětem a dospělým nedochází k rozvinutí dlouhých interakčních sekvencí a vzniku stálých hlubokých vztahů. Děti nedospívají k pocitu vytvoření a upevnění vlastní identity, chybí jim identifikační vzory. Jejich společenské kontakty mimo zařízení jsou omezené. V porovnání s ostatními dětmi působí jako méně nadané, pomalejší, nebo naopak hyperaktivní, úzkostné a zatížené zlozvyky. Snaží se nutkavě vyhledávat příležitosti ke kontaktu s lidmi, ale jejich vztahy bývají obvykle nestálé (Koluchová 1990).

Psychická deprivace vážně narušuje vývoj jedince. Mezi nejčastější následky psychické deprivace řadíme opoždění psychomotorického vývoje, zaostává vývoj jemné motoriky, opoždění vývoje řeči. V citové oblasti je už od kojeneckého věku zjevná povrchnost a nediferencovanost citů. Ve vztazích k druhým lidem se promítá nedůvěra, zlomyslnost, nepřátelskost a náladovost dítěte (Langmeier, Matějček 1974).

U dětí s nařízenou ústavní výchovou se předpokládá, že prožily deprivaci již v rodině. Následným pobytem v ústavních zařízeních se často tato deprivace prohlubuje. Vyrůstá-li dítě převážně v ústavním zařízení, můžeme mluvit o ústavní deprivaci. Jde o narušení celé struktury osobnosti, způsobené narušením psychického vývoje. Projevuje se problémy v chování, v resocializaci, v životním přístupu a vztahu k sobě i okolí (Matoušek, 1999).

3 PŘÍPRAVA NA ODCHOD Z ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Zákon 109/2002 Sb. uvádí, že nezaopatřený mladistvý může zůstat v zařízení ústavní výchovy i po dovršení 18 let. Podmínkou je jeho systematická příprava na budoucí povolání, nejvýše však do dovršení 26 let. Klient musí v takovém případě uzavřít dohodu s výchovným zařízením o rozšíření poskytování jeho služeb. Ubytování může být uvnitř nebo mimo zařízení, avšak vedení zařízení musí klienty o těchto možnostech informovat. Tento zákon dále umožňuje zařízením zřizovat samostatné bytové jednotky pro maximálně 3 osoby ve věku více než 16 let, které se chystají opustit zařízení (Z. 109/2002 Sb.). Opuští-li člověk ústavní instituci z důvodu nabytí zletilosti, musí mu být vedením ústavu umožněno setkávání se se sociálním pracovníkem. Dle výše uvedeného zákona je klient, jenž opouští výchovné zařízení, oprávněn přijmout materiální pomoc, nebo jednorázovou finanční podporu založenou na jeho reálných potřebách (až do 15000 Kč). Ve spolupráci s OSPOD je mladistvému poskytováno poradenství a asistence ohledně hledání bydlení a zaměstnání. (Prokop a Prokop, 2015, s. 18). Dle Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách stanovuje bezplatné poskytování poradenství, které zahrnuje kontakt se společenstvím, sociálně-terapeutické služby a asistenci při uplatňování práv. V Zákoně jsou dále nastaveny sociálně-preventivní služby, sloužící k předcházení sociálnímu vyloučení ohrožených jedinců. Zákon č. 109/2002 Sb., Zákon č. 111/2006 Sb., Zákon č. 110/2006 Sb. a vyhláška č. 389/2011 Sb. garantují mladistvým odcházejícím z výchovných institucí nárok na finanční pomoc (Prokop a Prokop, 2015, s. 18).

Mladiství opouštějící výchovné ústavy jsou často sociálně nepřipravení, nejistí a izolovaní, bez sociálních jistot a trvalého zázemí. Nastává u nich problém nalezení a setrvání v dlouhodobém partnerském vztahu a uplatnění se na trhu práce. Snadno se dostávají do osobních a sociálních konfliktů, vyznačují se vysokým procentem trestné činnosti, chybí jim motivace k překonávání problémů. Jejich chování a prožívání je snadno ovlivnitelné, často podléhají sociálně patologickým jevům a trpí nízkou sebedůvěrou (Kovařík, 2004).

Každým rokem vstupuje do samostatného života v České republice více než 250 mladistvých. Více než polovina se po opuštění ústavu ocitne v dalším státním zařízení jako např. dům na půl cesty, azylový dům, noclehárna, denní centra, chráněná bydlení a v neposlední řadě výchovně nápravné zařízení. Děje se tak zejména v důsledku systému péče o tyto klienty a jeho nedostatečnou přípravou dětí na odchod do samostatného života (Folda et al., 2009, cit. dle Prokop a Prokop, 2015). Snahu napravit chyby přináší především neziskové

organizace, avšak jejich podpora ze strany státních institucí je slabá a nekoordinovaná. Děti, vyrůstající ve výchovném zařízení, musí na rozdíl od dětí vyrůstajících v rodině, opustit zařízení v době dosažení zletilosti. Výjimkou jsou nezaopatřené děti, které se připravují studiem na budoucí povolání. Průzkum provedený *Střediskem náhradní rodinné péče* poukázal na to, že 46% mladistvých se vrací z ústavní výchovy zpět do původní rodiny. Mnohdy jde o rodinu, která se o děti nedokázala postarat, nebo dokonce ohrožovala jejich zdraví a život. 35% případů je označováno za velice problematické a 64% za problematické. Pouze 1% z původních rodin je označováno jako bezproblémové. Tuto skutečnost potvrdily i výsledky analýzy z roku 2007. Analýza provedená Ministerstvem vnitra České republiky udává údaje o klientech opouštějících zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy v letech 1995-2004. Analýza taktéž potvrdila, že v České republice chybí funkční systém následné péče o klienty, kteří opustili výchovné zařízení. Největším úskalím je fakt, že po dobu pobytu dítěte v institucionální péči se neparcuje s původní rodinou dítěte a současně nejsou děti připravovány na přechod do samostatného života. Pro dosažení vytyčených cílů je proto potřeba souznění obou entit. Tedy práce s klientem a příprava na jeho osamostatnění, ale současně snaha o pozitivní změnu v původní rodině a prostředí, ze kterého dítě pochází.

Konec závislosti na rodičích klesá už od kojeneckého věku. Od předškolního věku můžeme vnímat větší vazby k vrstevníkům, ke kterým se dítě čím dál více orientuje. Proces odpoutání od rodičů a začleňování se mezi vrstevníky se nezastavuje, ale v každém stádiu má jinou podobu. Dle Říčana (1990) znamená stádium pubescence a adolescence důležitý aspekt v odpoutání se od rodičů. Toto odpoutání může být pro dítě bolestné, neboť si uvědomuje, že se loučí se samozřejmou loajalitou svých rodičů, s dětskou něhou a důvěřivostí. Dítě chápe, že bere život odpovědně a svobodně do svých rukou (Říčan, 1990, s. 205). Osamostatnění je důležitou fází lidského života. Pojem osamostatnění definujeme jako odtržení od celku, skupiny, rodiny nebo jiných významných osob. Jde o získání potřebných kompetencí pro samostatný a plnohodnotný život (Prokop a Prokop, 2015).

Výchovná instituce má za povinnost 6 měsíců (nejpozději 3 měsíce) před odchodem klienta z výchovného zařízení informovat kurátora pro děti a mládež v místě trvalého pobytu klienta. Sociální pracovníce odešle kurátorovi dopis s informací o datu nadcházejícího propuštění klienta z výchovné instituce. Kurátor provede sociální šetření v původní rodině, nebo rozhovor s rodiči či zákonnými zástupci mladistvého. A podá informace o možném návratu klienta do rodiny (má-li rodina o návrat mladistvého zájem, bytové podmínky ro-

díny). Nemá-li klient rodinu, nebo není možné, aby se do původní rodiny vrátil, oslovuje sociální pracovník OSPOD a hledají společně možné řešení odchodu a následného bydlení klienta. Případně jsou v rámci společné spolupráce sociálního pracovníka a OSPOD klientovi zařizovány příspěvky státní sociální podpory (příspěvek na bydlení, příspěvek na péči) nebo dávky hmotné nouze (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc). Sociální pracovník poté předává dokumentaci klienta kurátorovi pro děti a mládež a ten dále kurátorovi pro dospělé, neboť se po odchodu z výchovné instituce stává zletilým. Následně se klientovi věnuje kurátor pro dospělé a poskytuje mu návaznou podporu vedoucí k soběstačnosti. Kurátor s klientem společně vytvoří individuální program, ve kterém řeší jednotlivé oblasti potřeb klienta. (Prokop a Prokop, s. 61- 69).

Dle Gottwaldové a kol. (2006, s. 8-9) se mladí dospělí mnohdy velice brzy po opuštění ústavní instituce dostávají do těžkých životních situací. Je to dáno především hledáním rychlého řešení nedostatečného standartu života, kdy jako nejjednodušší možnost vidí páčání trestné činnosti.

3.1 Kroky a opatření před ukončením pobytu mladistvého v DD

Kasanová (2008) uvádí možnosti, které by doplňovaly, případně rozšiřovaly existující Zákon o sociálních službách tak, aby došlo k minimalizaci selhání mladých dospělých po odchodu z dětského domova. Tyto možnosti dělí následovně:

Stát

Mladé dospělé, kteří ukončili pobyt v dětském domově, je nutné zařadit do skupiny osob, na něž se vztahuje speciální status sociální pomoci, vyplývající ze zákona tak, jako je například v případě osob invalidních, těžce zdravotně postižených apod. Tím je možné dosáhnout stavu, že stát po určitý čas převezme na sebe povinnosti náhradního rodiče. A to v tom smyslu, že pomůže mladému dospělému začlenit se do života a postavit se na vlastní nohy. Pomoc by měla směřovat i k možnostem zaměstnat se.

Obec

Pomoc obce by měla spočívat převážně poskytnutí sociálního bytu, které mají obce k dispozici pro sociálně slabší vrstvy, a to alespoň po dobu třech let.

Zaměstnavatel

Zájem zaměstnavatele o mladého dospělého by měl obsahovat 3 aspekty:

- finanční příspěvek státu na vytvoření pracovního místa a současně příspěvek na mzdu tohoto pracovníka po dobu 6 měsíců
- zaměstnavatel získá kvalifikovanou pracovní sílu, neboť vícero mladých dospělých z dětských domovů má ukončené středoškolské vzdělání
- pro zaměstnavatele by mělo být přínosné, že v takových případech zaměstnává mladé, zdravé a schopné lidi podat 100% pracovní výkon.

V tomto bodě vidí Kasanová (2008, s. 321) problém v tom, že je vzhledem k celkové nezaměstnanosti nalézt práci těžkým úkolem.

Sociální kurátor

Aby byl přechod mladého dospělého z dětského domova do života plynulý, je nevyhnutelné, aby byl předem připravený, promyšlený a konzultovaný. Významnou roli zde zastává sociální kurátor, který je prostředníkem mezi dětským domovem, mladistvým a OSPOD. Minimálně půl roku před odchodem z ústavního zařízení by měl mít mladý dospělý vyřešenou otázku bydlení a zaměstnání. V takovém případě bude mít obec dostatečný čas na přidělení sociálního bytu a zvládnutí všech administrativních záležitostí. Do společné činnosti mezi dětským domovem a obcí, by se měl zapojit i ÚP ČR, kdy tato instituce po dobu půl roční přípravy jedince na odchod získá čas na hledání a oslovování potencionálních zaměstnavatelů.

Společná činnost všech těchto institucí a subjektů vede k dosažení stavu, že mladistvý po odchodu z dětského domova má kde bydlet a má zaměstnání.

3.2 Finance

Rozhodující význam má pro klienta ústavního zařízení dovršení 18 let. Dosažením plnoletosti je ukončena účinnost soudního rozhodnutí o ústavní výchově a mladý dospělý musí ústavní zařízení opustit. Klient by měl při odchodu z dětského domova dostat informaci, že má možnost se do 1 roku od opuštění domova do něj vrátit. To se ale může stát pouze pod podmínkou pokračování ve studiu. Pokračuje-li klient ve studiu, má právo na ústavní výchovu až do výše 26 let při soustavné přípravě na budoucí povolání. V takovém případě podává klient řediteli zařízení žádost o uzavření smlouvy na prodloužení pobytu v ústavním zařízení.

Kromě materiálních potřeb, které jsou zajišťovány klientům ústavní institucí, náleží klientům kapesné, jehož výše je odstupňována dle věku a kritérií vnitřního pořádku konkrétního

výchovného zařízení. Výši kapesného dle věku dítěte je možné nalézt v Zákoně č. 109/2002 Sb., §31odst. 1. Svěřenci tedy mají možnost přijít do kontaktu s finančními prostředky, se kterými mohou dál nakládat dle svého uvážení. Dále je finanční stránka dětí financována státními dávkami a dávkami od rodičů. Studenti mají možnost dostávat podporu na dokončení studia a další vzdělávání. Studenti mají snahu zvýšit svůj minimální rozpočet formou brigád. Těmito výdělky si mladiství šetří na odchod z dětského domova, nebo na výdaje pro ně potřebné, jako jsou například poplatky za telefon.

Mladému dospělému, který dosáhne plnoletosti a odchází z dětského domova, je poskytnut podle kritérií a skutečné potřeby jednorázový peněžní příspěvek v hodnotě maximálně 15 000 Kč. Kromě výše uvedené podpory, si má klient možnost odnést z výchovného zařízení materiální zabezpečení, které získal po čas pobytu v zařízení. Jde především o oblečení, hygienické potřeby, sportovní vybavení, školní potřeby apod. (Prokop a Prokop, 2015, s. 69).

Problematika hospodaření s finančními prostředky je hlavním úskalím, se kterým se mladý dospělý po odchodu z dětského domova setkává. Pro bývalé svěřence ústavní výchovy představuje zajištění běžných věcí pro život, jako je např. placení nájemného, koupě potravin a oblečení velký problém. To je způsobeno především absencí zkušeností, které za pobytu v dětském domově nenabyli. Kromě finanční pomoci je plnoletým jedincům při odchodu poskytnuta spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí ve smyslu poradenské pomoci se zajištěním bydlení a zaměstnání. Následující dva roky po opuštění ústavního zařízení je bývalým svěřencům zajišťována pomoc při řešení těžkých životních situací (z. 109/2002, §3).

3.3 Bydlení

Jak je uvedeno v úvodu kapitoly, dle aktuálních právních norem resp. zněním § 2, odstavce 6, Vyhlášky č. 438/2006 Sb., se upravují podrobnosti o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních v oblasti přípravy na samostatný život. Změna nastává v zařízení jedné, nebo více samostatných bytových jednotek pro ubytování jednotlivých dětí, nebo max. trojčlenné skupiny dětí, které se připravují na odchod z dětského domova. Do těchto bytových jednotek mohou být umístěny děti starší 16 let, dle kritérií a podmínek stanovených vnitřním pořádkem zařízení. Touto změnou je umožněno všem dětem,

kteří se chystají na odchod z dětského domova, budovat postupně jejich nezávislost a samostatnost.

První možností je zvážit, je-li možné a vhodné se vrátit do původní rodiny mladistvého. V některých situacích bývá dítě po celou dobu pobytu v ústavním zařízení v kontaktu se svými rodiči. V takovém případě záleží na ochotě obou stran, jak se dohodnou na případném nastěhování zpět ke svým rodičům, nebo příbuzným. Je velmi důležité zvážit, je-li tento návrat žádoucí a jaký na ně bude mít dopad. Jde především o to, aby se klienti ústavních institucí nevrátili do škodlivého prostředí s nedostačujícími podmínkami. I přesto, že tato možnost není v mnoha případech ideální, je pro děti opouštějící dětský domov nejjednodušším řešením.

Další možností pro dítě opouštějící dětský domov je zařízení si vlastního bydlení. Většina mladistvých však postrádá perspektivu vlastního bydlení. Je to dáno především finančními možnostmi klientů ÚV. Některým klientům byly spořeny (např. z výživného rodičů) finanční prostředky na tzv. konto. Většinou tato částka nestačí na zajištění vlastního bytu, ale mnohdy stačí alespoň jako počáteční rezerva při nájemném způsobu bydlení. Jinou možností je zařízení sociálního bydlení, kdy ale poptávka převyšuje nabídku, nebo různé ubytovny v rámci zaměstnání klientů. V neposlední řadě můžou mladiství využít domy na půli cesty.

3.3.1 Domy na půli cesty

Domy na půli cesty vznikly v důsledku uvědomění si společnosti, v jak těžké životní situaci se ocitají mladí lidé po opuštění výchovného zařízení. Cílem pobytu v těchto zařízeních je schopnost osamostatnit se a postupně se adaptovat na život bez pomoci ústavní péče. Tato zařízení kladou důraz na osobní zodpovědnost klientů a umožňují jim postupně se adaptovat a dozrát v sociální a společenské oblasti. Zařízení by měla zjednodušit náročné období, kdy si mladí lidé hledají zaměstnání a snaží se zaopatřit si dostatečné finance na zařízení si vlastního bydlení.

3.4 Zaměstnání

U klientů výchovných zařízení můžeme často pozorovat špatné pracovní návyky. Ty jsou získány především z biologické rodiny, kdy si buď klient není vědom, co to práce je, nebo byl naopak pracovně přetěžován a zastává tak k práci negativní postoj. Ve výchovném za-

řízení by měli klienti směřovat k osvojení si pracovních návyků a pozitivního postoje k práci. Úkolem výchovných zařízení je poukázat na to, jak vysokou hodnotu má práce. Pracovní zkušenosti si klienti osvojují sebe obslužnými činnostmi a pracovními činnostmi jako např. úklid prostor, kde žijí, práce na zahradě, pomoc v kuchyni apod. Následně by měli být za tuto práci pozitivně hodnoceni, což u nich vyvolá pocit motivace a schopnost uvědomit si, jak vysokou hodnotu práce má. Klient by měl být takto veden od začátku pobytu v ústavním zařízení, aby si zautomatizoval pracovní návyky a sebe obslužné činnosti a šel tak k pozitivnímu plnění svých povinností (Gajewska, 2009, s. 169-170). Výchovná zařízení kladou důraz především na rozvoj sebe obslužných návyků a dovedností, jejichž osvojení spěje k schopnosti osamostatnění se (Raczkowka, 1983, s. 169-170). Velmi důležitým aspektem v uvědomování si hodnoty peněz a tím získání a osvojování si pracovních návyků jsou brigády po dobu pobytu v DD (Prokop a Prokop, 2015, s. 104).

Děti by se měly na své budoucí povolání připravovat studiem na střední, střední odborné škole, nebo na středních odborných učilištích. Po složení státní maturitní zkoušky mohou dále pokračovat ve studiu na vyšších odborných či vysokých školách. Ideální je, aby si plnoletý našel zaměstnání ještě před odchodem z dětského domova. Hlavní problémy mladých lidí při hledání zaměstnání shledáváme především v nedostatku praxe, špatnou orientací na pracovním trhu a nedostatečné zkušenosti. Klient by si měl dát pozor a informovat se o pracovních smlouvách. Měl by si dát pozor na riziko sjednání práce „na černo“. V takovém případě by nebylo za zaměstnance odváděno zaměstnavatelem zdravotní a sociální pojištění a v důchodovém věku by zaměstnanci chyběla potřebná doba pojištění pro vyplacení důchodu. Zaměstnanec by nedostal dovolenou, při pracovním úraze by nic od zaměstnavatele nedostal a postrádal by další pracovní benefity. Je důležité být informován a uzavírat pouze platné pracovní smlouvy. Velký vliv na to, jak pozitivně ovlivnit budoucí zaměstnání mladistvých má celé výchovné zařízení. Personál by měl maximálně podporovat a být schopen pomoci při hledání vhodného zaměstnání pro klienty ještě před odchodem z výchovného zařízení (Prokop a Prokop, s. 104).

3.5 Kroky a opatření podporující mladistvé po ukončení pobytu v DD

Sociální kurátor

Mladistvý po ukončení pobytu v DD musí řešit mnoho nových situací a problémů, přičemž nemá potřebnou podporu v rodinném zázemí. Tuto funkci musí na určitý čas převzít soci-

ální kurátor, který by měl minimálně jednou týdně udržovat kontakt s mladistvým, ať už telefonicky, nebo osobně. Tímto způsobem dokáže reagovat na vznikající problémy a usměrnit mladého dospělého při jejich řešení. Takový intenzivní kontakt by měl probíhat nejméně po dobu prvních 2 měsíců. Konečná rozhodnutí by měla být vždy řízena mladistvým. Neboť čím dříve je bude schopný udělat, tím rychleji se začlení do reálného života a dokáže se postavit na vlastní nohy.

Mladý dospělý

Po odchodu z dětského domova nastává čas, kdy mladistvý musí převzít zodpovědnost za své další kroky a v krátkém čase si najít místo v reálném životě. Jestliže stát vytvoří již zmíněné podmínky, je velká šance, že rady a usměrnění sociálního kurátora povedou k úspěšnému osamostatnění se. Na začátku bude kontakt mezi mladistvým a sociálním kurátorem v rukou kurátora, ale po čase by měl mladistvý převzít iniciativu kontaktu. Tímto spěje k vypěstování návyků jisté zodpovědnosti vůči tomu, kdo je mu nápomocen, tedy státu zastoupeného sociálním kurátorem.

Zaměstnavatel/ ÚP ČR

V případě nesetrvání mladistvého v pracovním poměru, ve kterém byl zaměstnaný, by měl Úřad práce ve své databázi vyhledat dalšího vhodného zaměstnavatele a ve spolupráci se sociálním kurátorem připravit mladistvého na tuto změnu. Tento postup vyžaduje především předvídatost ze strany ÚP, co se týče množství informací o zaměstnavatelích ochotných zaměstnat sociálně znevýhodněné jedince.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VLASTNÍ VÝZKUM

Na základě teoretických poznatků byl zpracován výzkum, ve kterém bylo ověřováno, jak se cítí být klienti dětských domovů připraveni na samostatný život mimo výchovnou instituci. V následující praktické části přináším informace o výzkumu, jeho cílech, realizaci a výsledcích.

Výzkumné cíle:

Hlavním cílem výzkumu je seznámení s procesem přípravy na samostatný život klientů dětských domovů, nalezení případných problémů v procesu osamostatňování a na tomto základě stanovit závěry a příslušná doporučení, která vedou ke zkvalitnění tohoto procesu.

Dílním cílem výzkumu je zprostředkovat obraz skutečné sociální reality, ve které zkoumaní jedinci žijí a kde probíhá proces přípravy na jejich osamostatnění. Na základě této skutečnosti nalézt a podchytit nejzávažnější problémy v procesu osamostatňování, se kterými se zkoumaní jedinci potýkají v každodenním životě.

Výzkumné otázky:

- a) Které potřeby klientů DD nejsou uspokojovány?
- b) Které dílní cíle dosáhli mladiství po dobu pobytu v DD?
- c) Jakým způsobem se DD podílí na procesu přípravy klientů na samostatný život?
- d) Do jaké míry se DD daří v procesu přípravy klientů výchovných institucí?
- e) Jakým způsobem vnímají klienti DD jejich pomoc při přípravě na samostatný život?
- f) Jsou klienti dětských domovů připraveni na samostatný život?

Stanovení hypotéz

1H₀: Četnosti odpovědí, co nejvíce schází dětem v DD, jsou stejné.

1H_A: Četnosti odpovědí, co nejvíce schází dětem v DD, jsou rozdílné.

2H₀: Četnosti odpovědí, jakých cílů dosáhli mladiství z DD, jsou stejné.

2H_A: Četnosti odpovědí, jakých cílů dosáhli mladiství z DD, jsou rozdílné.

3H₀: Doba, kterou zaměstnanci věnují přípravě mladistvých na odchod z DD je u obou skupin stejná.

3H_A: Doba, kterou zaměstnanci věnují přípravě mladistvých na odchod z DD je u obou skupin rozdílná.

4.1 Výzkumný vzorek

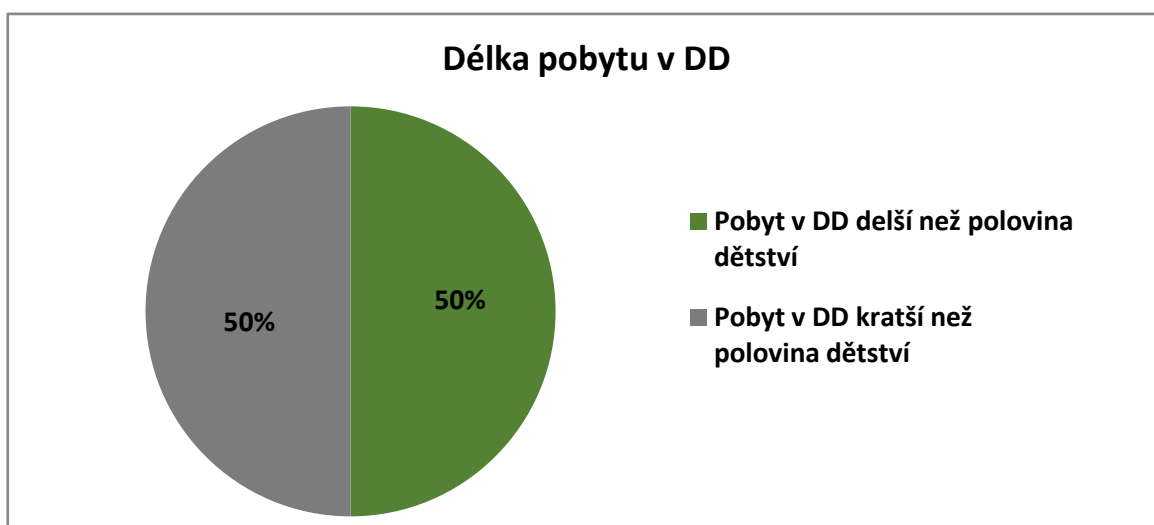
Výzkumný vzorek byl získán zcela náhodným výběrem dětí z dětských domovů z různých částí České republiky. Zvolení náhodného výběru při výběru výzkumného vzorku se může zdát výhodou, ale obsahuje také nedostatky:

- Je možné, že k poskytnutí odpovědí v dotazníku se přikláněli spíše klienti, kteří mají pozitivní zkušenosti v procesu osamostatňování. Naopak klienti, kteří by mohli mít v tomto procesu problémy, či neúspěchy, se dotazníkového šetření účastnit nechtěli.

Výzkumný vzorek tvořilo 40 respondentů. Jde o respondenty ve věku 15 – 18 let, kteří žijí v dětském domově a připravují se na odchod z DD a samostatný život. Z těchto respondentů jsme rozdělili dvě skupiny, jejichž odpovědi budeme porovnávat. Jednu skupinu tvořili respondenti, jejichž pobyt v DD je delší než polovina jejich dětství a druhou skupinu tvoří respondenti, jejichž pobyt v DD je kratší než polovina jejich dětství. Toto rozdělení nebylo náhodné, jednali jsme tak záměrně, abychom porovnali tyto dvě skupiny z hlediska uspokojování potřeb v DD a přípravy na samostatný život mladistvých a pomoc DD při osamostatňování.

Jak můžete vidět v prvním grafu, z hlediska délky pobytu v DD tvořili respondenti 2 skupiny. První skupinu tvoří 50% respondentů, kteří nežijí v DD déle, než polovinu jejich dětství. Druhou skupinu 50% tvoří respondenti, kteří v DD žijí déle, než polovinu jejich dětství.

Graf 1 Rozdělení výzkumného vzorku z hlediska délky pobytu v DD

4.2 Metodika výzkumu

V empirické části byl zvolen kvantitativní typ výzkumu, konkrétně dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření bylo zvoleno z důvodu, neboť zaručuje anonymitu respondentů, poměrně lehce se vyhodnocuje a na respondenta není kladen tlak při vyplňování. „*Kvantitativně orientované výzkumy vycházejí z přesvědčení, že existuje jedna objektivní realita, která není závislá na našich citech nebo přesvědčení*“ (Chráska, 2007, s. 9). Konstrukce dotazníku v klasických pedagogických výzkumech by měla vždy vycházet ze zdůvodněné vědecké hypotézy a jednotlivé položky musí přinášet data pro verifikaci této hypotézy. (Chráska, 2007, s. 171).

Výzkum byl realizován pomocí metody dotazníkového šetření, která byla sestavena dle potřeb výzkumu. Dotazník obsahoval celkem 17 položek, které byly rozděleny do dvou skupin. První skupinu tvořila pouze jedna položka, zaměřená na zjištění délky pobytu klientů v DD. Tato položka byla na začátku dotazníku, položka byla uzavřená a respondenti měli možnost vybrat pouze jednu z nabízených možností. Druhou skupinu v celkovém počtu 16 položek tvořili položky zaměřené na zodpovězení výzkumných otázek, ověření hypotéz a naplnění cíle výzkumu. Tyto položky byly uzavřené, nebo polouzavřené, kdy měli respondenti možnost vybrat mezi nabízenými možnostmi. Pokud jim žádná z možností nevyhovovala, mohli na určeném místě možnost dopsat. Respondenti měli možnost v této skupině položek, vybrat více odpovědí u každé otázky.

Dotazník byl distribuován prostřednictvím online formuláře, který byl rozposlán prostřednictvím e-mailu do více než 20 dětských domovů v ČR. Tyto dětské domovy byly požádány o zprostředkování dotazníků svým svěřencům. Po otevření internetového odkazu se objevil dotazník a po jeho vyplnění ho jedinec jednoduše odeslal. Nebyla nutná žádná registrace ani přihlášení, čímž byla zcela zachována anonymita respondentů. E-mail rozesílaný do dětských domovů byl konstruován tak, aby se nám pokud možno dostalo zpětné vazby. Zpětný e-mail o vyplnění dotazníků se nám dostal od 16 dětských domovů, v celkovém počtu 40 dotazníků. Online formuláře dotazníků je nutné vyplnit zcela, jinak není možné je odeslat. Z toho důvodu se nám vrátili všechny dotazníky kompletní.

Administrace dotazníků proběhla v měsících leden – březen 2018. Respondenti byli před dotazníkovým šetřením ujištěni o anonymitě. Instrukce na prvním listu dotazníku zněly: „*Jmenuji se Lenka Turčanová a jsem studentkou 3. ročníku Fakulty humanitních studií, oboru Sociální pedagogika, Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Do rukou se Vám dostal do-*

tazník, který slouží ke zjištění, jak se děti a mladiství připravují na samostatný život. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jak se připravujete na samostatný život a jak Vám při této přípravě pomáhá okolí, ve kterém žijete. Neexistují zde dobré, nebo špatné odpovědi, zajímá mě pouze Váš názor a Vaše zkušenosti. Tento dotazník je anonymní, proto prosím odpovídejte upřímně. Jedině tak, můžu dostat nezkrácené informace, které odhalí problémy a úskalí, se kterými se setkáváte při přípravě na samostatný život. Prosím Vás o zadání Vámi vybraných odpovědí u jednotlivých otázek, případně o jejich slovní doplnění. U každé otázky máte uvedeno, jestli jde pouze o možnost jedné odpovědi, nebo můžete odpovídat více možnostmi. Zkratka DD označuje dětský domov“.

Vyhodnocení výsledků bylo realizováno tak, že byly vytvořeny grafy a analýza celkových odpovědí, kdy nebyla zohledňována první otázka dotazníku. Dále byly dotazníky rozděleny na dvě skupiny podle délky pobytu v dětském domově. Délka pobytu v dětském domově byla hlavním dělicím kritériem pro náš výzkumný vzorek a vyhodnotili jsme je odděleně. Nejdříve jsme ke všem možnostem, které respondenti označovali, určili početnosti těchto označení. V případě polouzavřených možností položek jsme určili kategorie odpovědí při volné možnosti v těchto položkách a určili jejich početnost. Pro výpočty a zpracování grafů a tabulek jsme použili program Microsoft Excel. Následující analýza dat vychází především z Chrásky (2007). Hypotézy jsou ověřovány statistickou metodou pro analýzu nominálních dat – testem nezávislosti chí-kvadrátu pro kontingenční tabulku. Zmíněný test se používá v takových situacích, kdy rozhodujeme, existuje-li souvislost mezi dvěma jevy, což je náš případ. Další metodou je test dobré shody chí-kvadrát, kterým ověřujeme, zda se četnosti získané měřením v pedagogické realitě odlišují od teoretických četností.

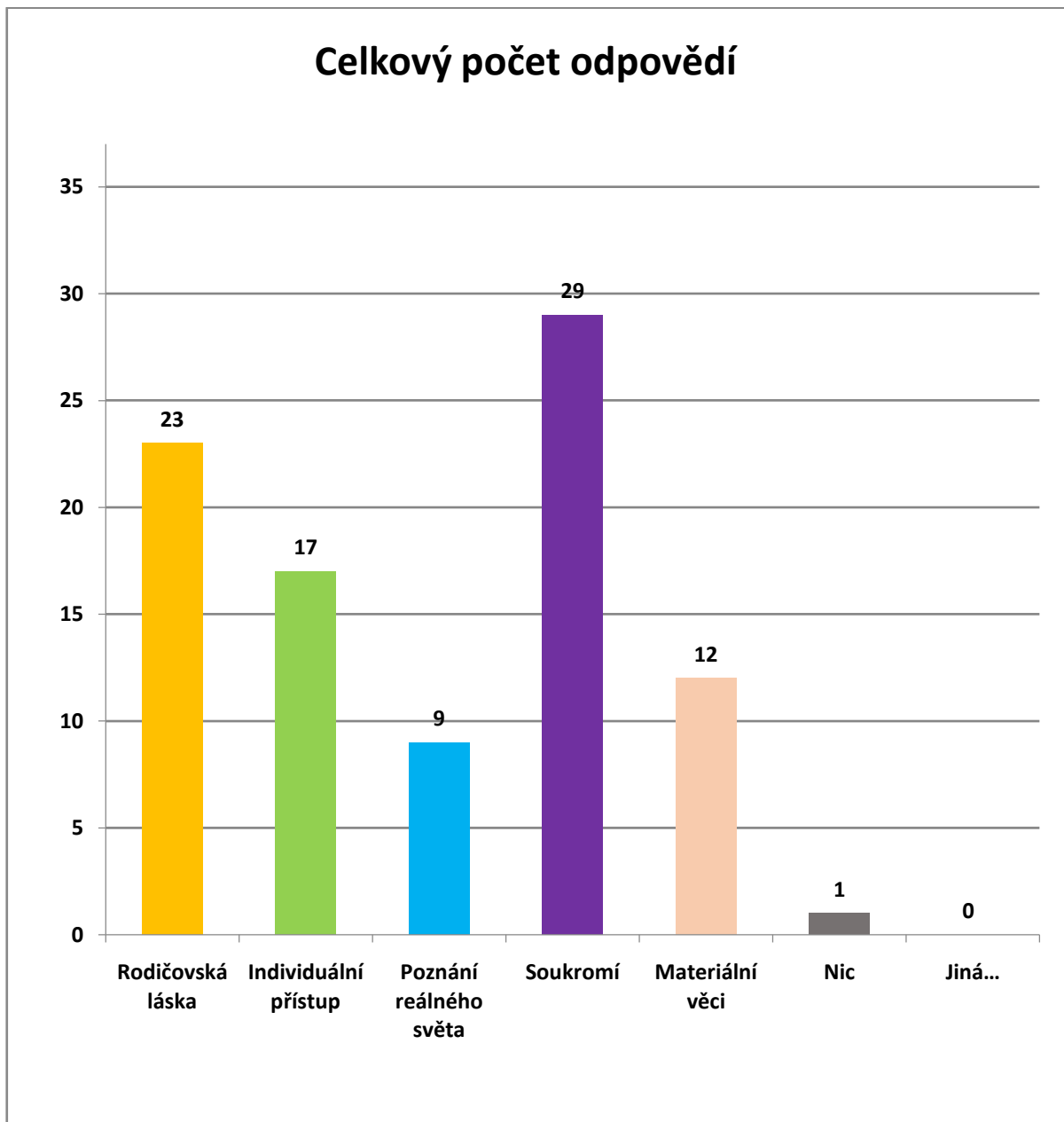
4.3 Výsledky výzkumu

V následující kapitole jsou zobrazeny všechny výsledky výzkumu tak, jak byly sesbírány přímo z dotazníků. Na ose x jsou zobrazeny odpovědi, které respondenti označovali a na ose y hodnoty těchto odpovědí. V grafech jsou zobrazeny jak celkové počty odpovědí všech respondentů, tak srovnání odpovědí obou skupin, které byly vyhodnoceny z první položky dotazníku. Každý graf je mimo to i slovně popsán a analyzován.

Graf 2 znázorňuje počty odpovědí všech respondentů z celkového počtu 91 odpovědí. Odpověď rodičovská láska zastává 25,27% z celkového počtu odpovědí, tedy z 100%. Individuální přístup 18,68%, poznání reálného světa 9,89%, soukromí zastává největší procento

a to 31,87%, odpověď materiální věci 13,19%, odpověď nic 1,10% a odpověď jiná zastává 0%.

Graf 2 Odpovědi celkového počtu respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti

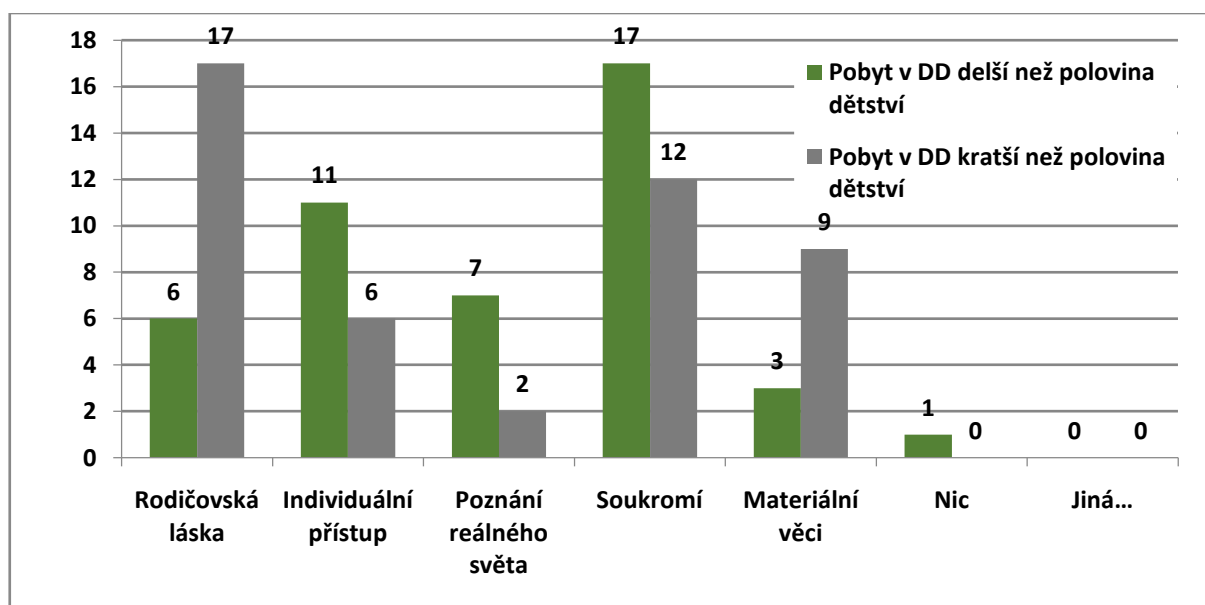
Graf 3 znázorňuje odpovědi respondentů na stejnou otázku, jako předchozí graf, tentokrát ale graf srovnává obě skupiny respondentů. Na otázku, co respondentům nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti odpovídali respondenti viz. tabulka.

Tabulka 1 Odpovědi obou skupin respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD delší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Rodičovská láska	6	6,59%	17	18,68%	23	25,27%
Individuální přístup	11	12,09%	6	6,59%	17	18,68%
Poznání reálného světa	7	7,69%	2	2,20%	9	9,89%
Soukromí	17	18,68%	12	13,19%	29	31,87%
Materiální věci	3	3,30%	9	9,89%	12	13,19%
Nic	1	1,10%	0	0,00%	1	1,10%
Jiná...	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
	45	53,57%	46	46,43%	91	100,0%

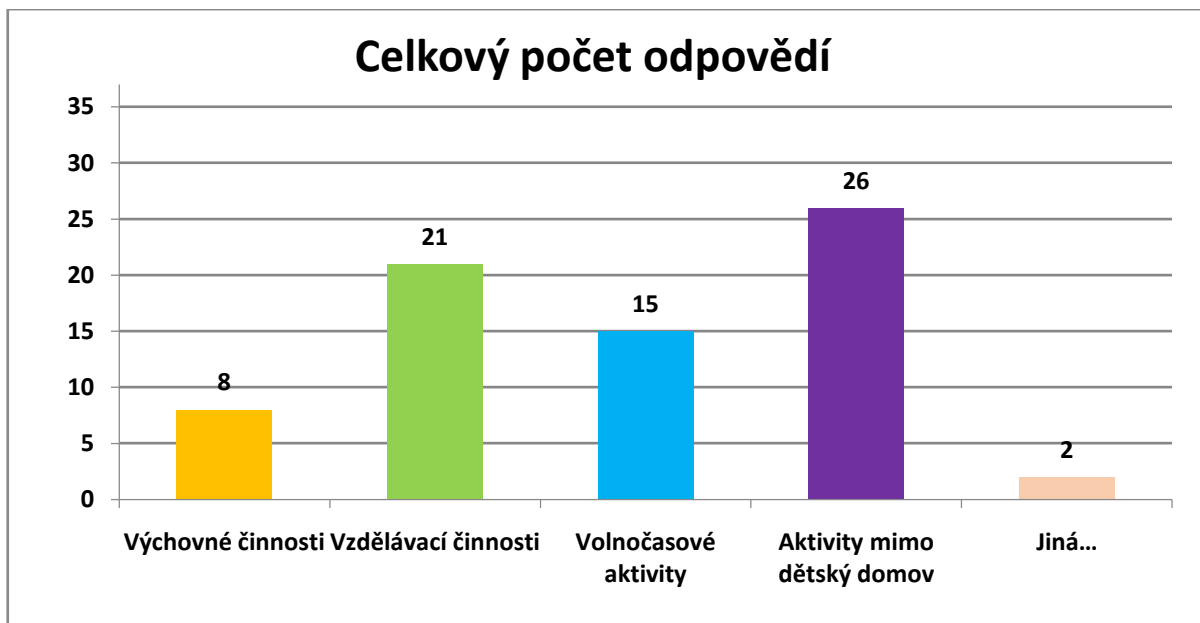
Největší rozdíl mezi oběma skupinami můžeme pozorovat, u odpovědi rodičovská láska. 17 z 20 respondentů, jejichž pobyt v DD nepřesáhl polovinu jejich dětství, označili tuto odpověď (18,68%). Naopak respondenti, jejichž délka pobytu v DD přesáhla polovinu jejich života, tuto odpověď označilo pouze 6 respondentů z 20 (6,59%). Respondenti, kteří v DD žijí déle, jak polovinu svého dětství naopak nejvíce označovali odpověď soukromí, kdy tuto odpověď označilo 17 respondentů z 20 (18,68%).

Graf 3 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti

Graf 4 znázorňuje počty odpovědí z celkového počtu 72 odpovědí. Odpověď výchovné činnosti zastává 11,11% z celkového počtu odpovědí, tedy z 100%. Vzdělávací činnosti 29,16%, volnočasové aktivity 20,83%, odpověď aktivity mimo dětský domov zastávají největší procento a to 36,11%, odpověď jiná zastává 2,78%.

Graf 4 Odpovědi celkového počtu respondentů, na jaké činnosti není dle jejich názoru v DD dostatečný prostor

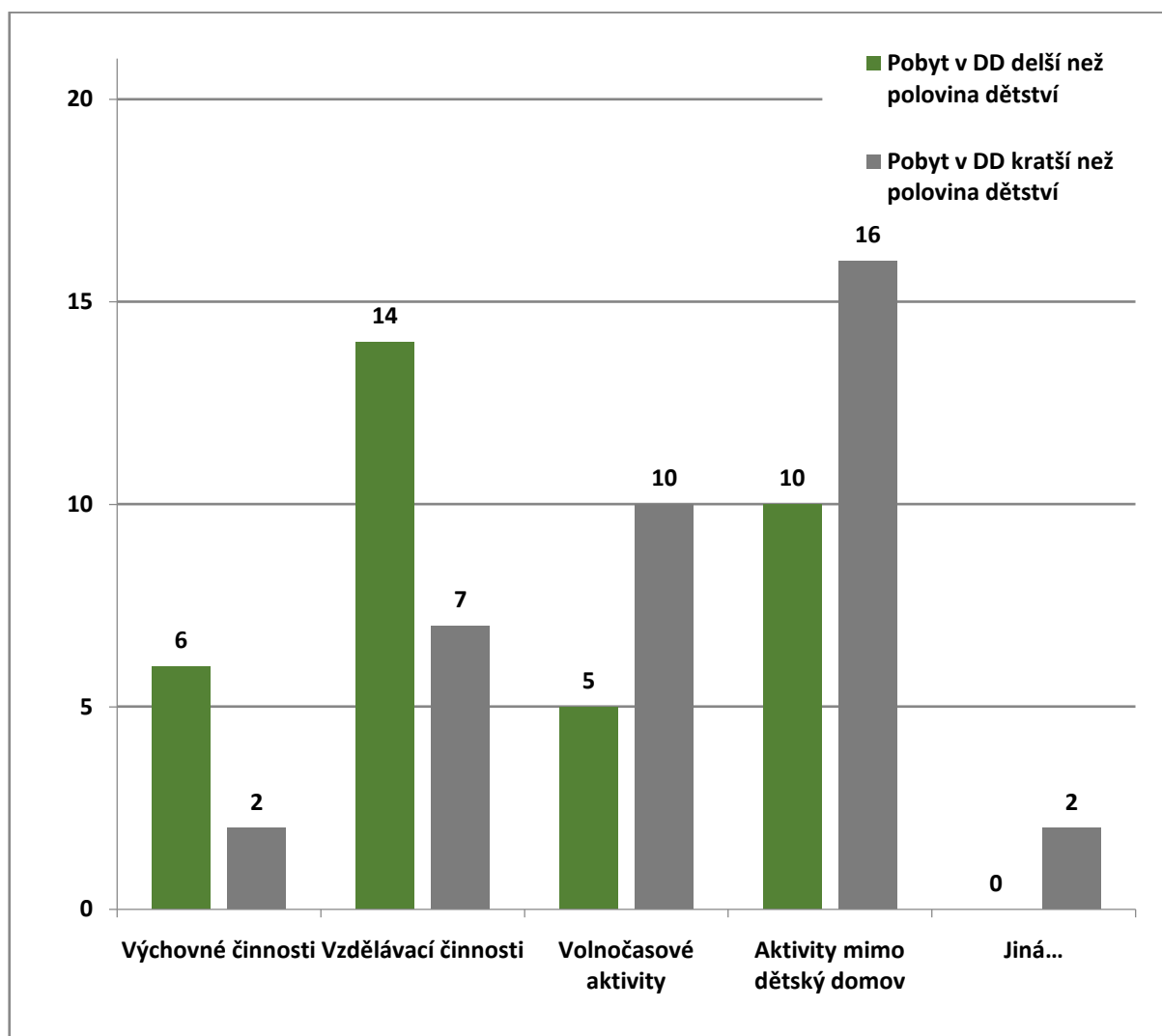
Graf 5 znázorňuje odpovědi respondentů na stejnou otázku, tedy na jaké činnosti není v DD dostatečný prostor. Následující graf ale srovnává obě skupiny respondentů. Na otázku, na jaké činnosti není v DD dostatečný prostor odpovídali respondenti viz. tabulka.

Tabulka 2 Odpovědi obou skupin respondentů, co jim nejvíce chybí v DD, kromě poskytované starostlivosti

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Výchovné činnosti	6	8,33%	2	2,78%	8	11,11%
Vzdělávací činnosti	14	19,44%	7	9,72%	21	29,16%
Volnočasové aktivity	5	6,94%	10	13,89%	15	20,83%
Aktivity mimo dětský domov	10	13,89%	16	22,22%	26	36,11%
Jiná...	0	0,00%	2	2,78%	2	2,78%
	35	48,60%	37	51,39%	72	100,0%

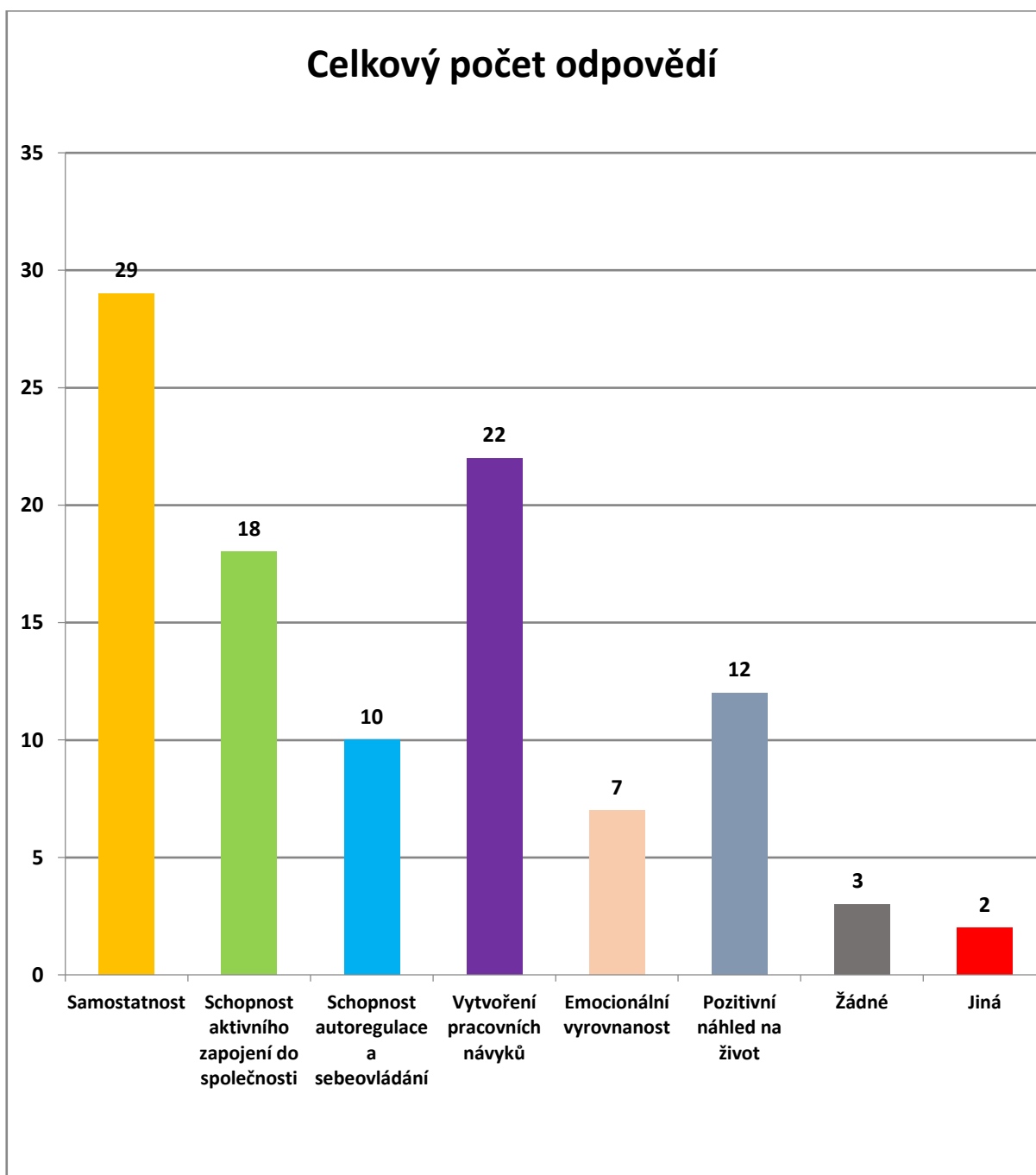
Z grafu č. 5 můžeme vypočítat, že respondenti, kteří v DD žijí déle, než je polovina jejich života, označovali nejčastěji odpověď vzdělávací činnosti. Odpověď vzdělávací činnosti tedy označilo 14 respondentů z celkových 20 (19,44%). Naopak druhá skupina respondentů, kteří v DD strávili kratší čas, označili, že dle nich není věnován dostatečný prostor aktivitám mimo dětský domov. Tuto odpověď označilo 16 z 20 respondentů (22,22%).

Graf 5 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, na jaké činnosti není dle jejich názoru v DD dostatečný prostor

V grafu č. 6 tedy pozorujeme celkové počty u jednotlivých odpovědí, z celkové sumy odpovědí (103) všech respondentů (40). Samostatnost zastává 28,16%, schopnost aktivního zapojení do společnosti 17,48%, schopnost autoregulace a sebeovládání 9,70%, vytvoření pracovních návyků 21,36%, emocionální vyrovnanost 6,79%, pozitivní náhled na život 11,65%, žádné 2,91% a jiné 1,94%.

Graf 6 Odpovědi celkového počtu respondentů, které dílčí cíle DD dosáhli po dobu pobytu v DD

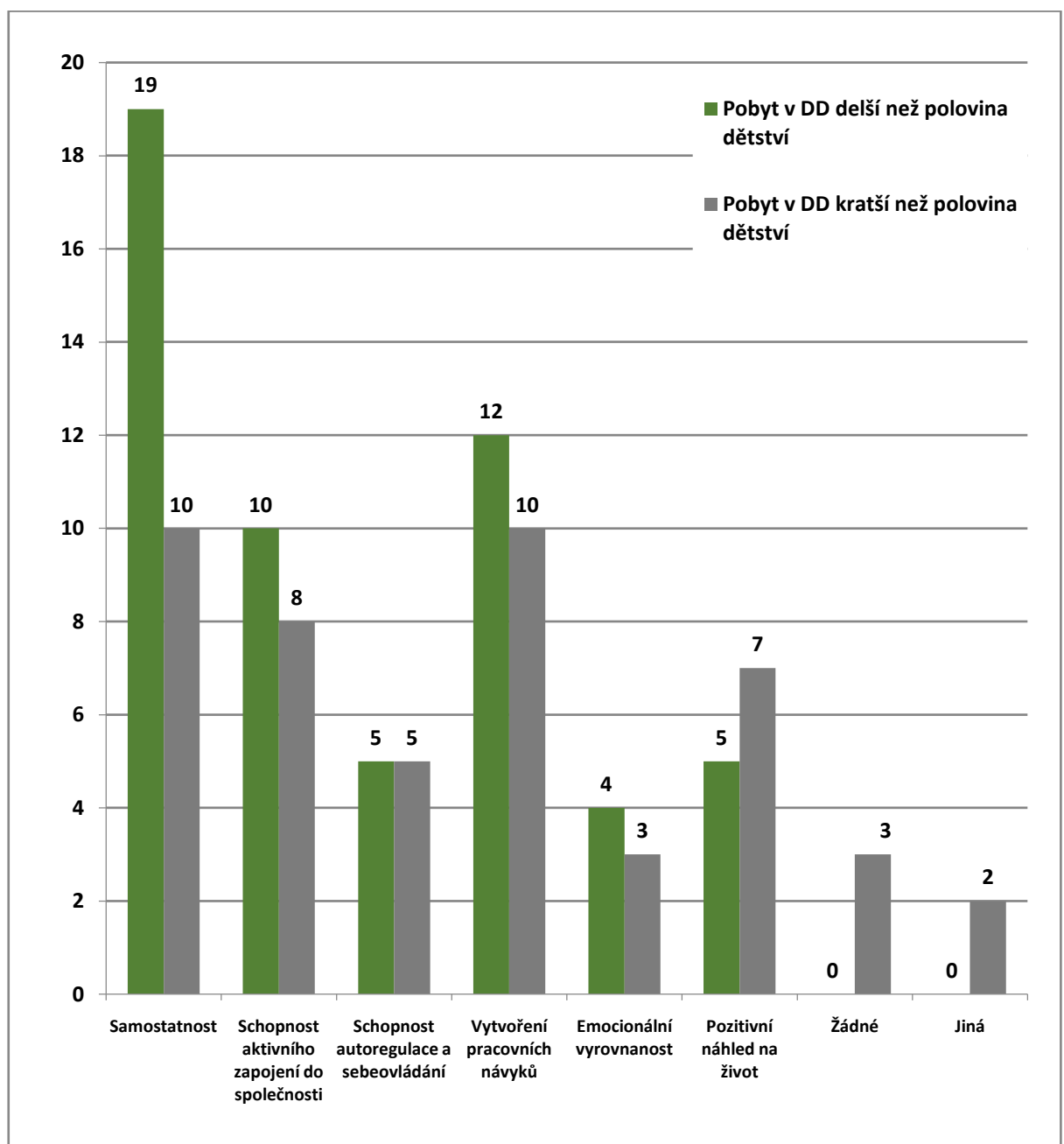
Graf č. 7 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 3 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, které dílčí cíle DD dle jejich názoru dosáhli po dobu pobytu v DD.

Tabulka 3 Odpovědi obou skupin respondentů, které dílčí cíle dosáhli po dobu pobytu v DD

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD delší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Samostatnost	19	18,45%	10	9,71%	29	28,16%
Schopnost aktivního zapojení do společnosti	10	9,71%	8	7,77%	18	17,48%
Schopnost autoregulace a sebeovládání	5	4,85%	5	4,85%	10	9,70%
Vytvoření pracovních návyků	12	11,65%	10	9,71%	22	21,36%
Emocionální vyrovnanost	4	3,88%	3	2,91%	7	6,79%
Pozitivní náhled na život	5	4,85%	7	6,80%	12	11,65%
Žádné	0	0,00%	3	2,91%	3	2,91%
Jiná...	0	0,00%	2	1,94%	2	1,94%
	55	53,39%	48	46,60%	103	100,0%

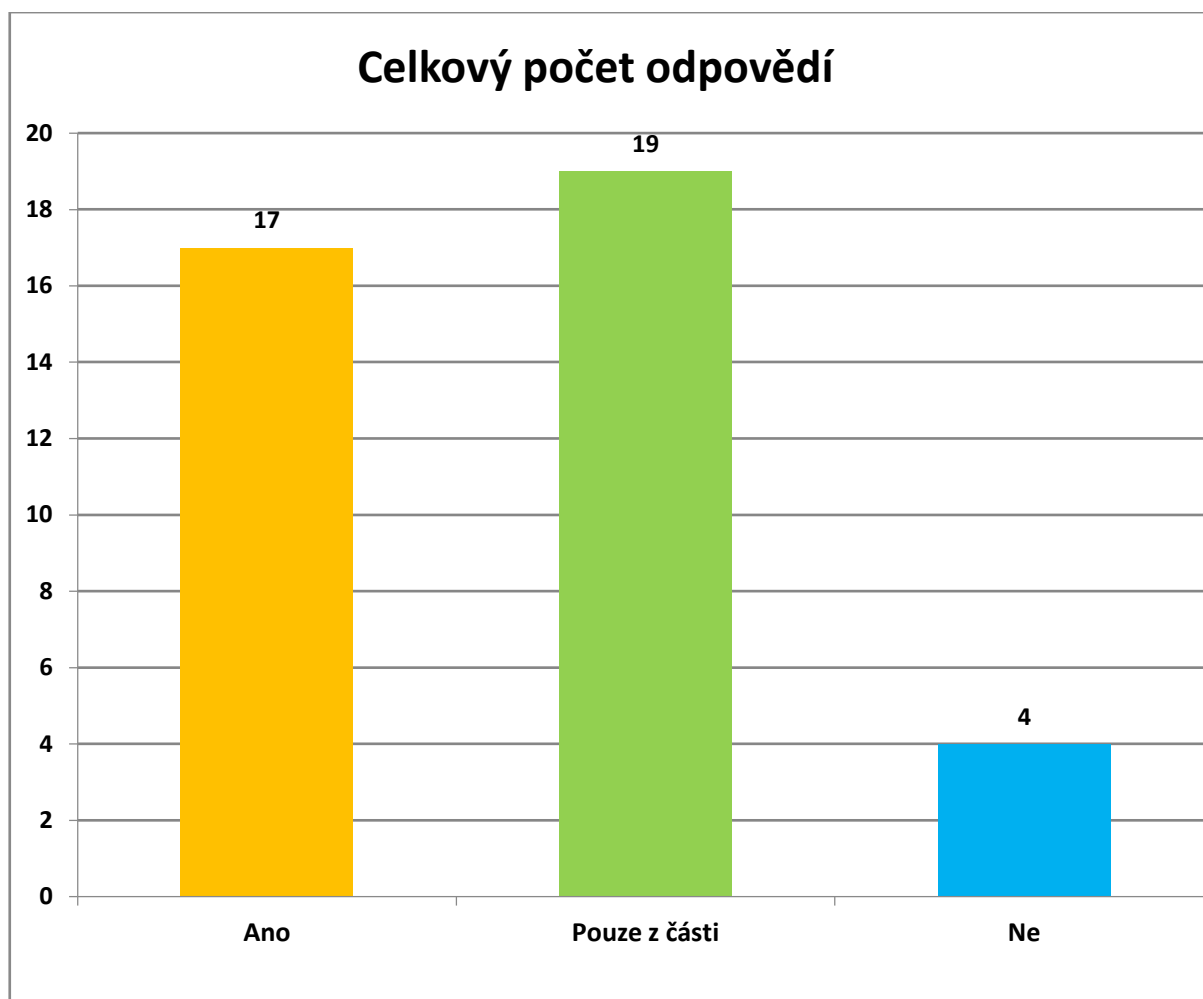
Z následujícího grafu pozorujeme, že téměř všichni respondenti, kteří v DD žijí delší dobu, než polovinu života, dle jejich názoru dosáhli po dobu pobytu v DD samostatnosti. Tuto odpověď označilo 19 z 20 respondentů (18,45%) zmiňované skupiny. Respondenti, kteří v DD žijí kratší dobu, než je polovina jejich života, nejvíce krát označili stejnou odpověď, jako druhá skupina. Tuto odpověď označilo 10 respondentů (9,71%). Tito respondenti ale ve stejném počtu označili také odpověď vytvoření pracovních návyků (9,71%).

Graf 7 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, kterých cílů dosáhli po dobu pobytu v DD

Graf 8 znázorňuje počty odpovědí z celkového počtu 40 odpovědí. Respondenti měli označit odpověď na otázku, přispěl-li DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení cílů z předchozí otázky. Odpověď ano označilo 42,50% ze všech respondentů, odpověď pouze z části označilo nejvíce a to 47,50% respondentů a odpověď ne označilo 10% dotazovaných.

Graf 8 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli přispěl DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů

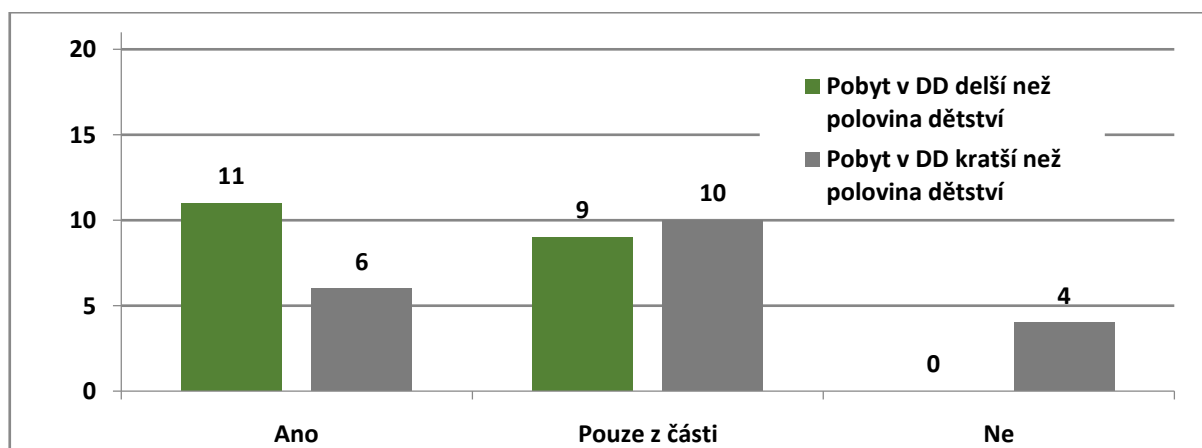
Graf č. 9 srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 4 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, přispěl-li DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení cílů z předchozí otázky.

Tabulka 4 Odpovědi obou skupin respondentů, přispěl-li DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	11	27,50%	6	15,00%	17	42,50%
Pouze z části	9	22,50%	10	25,00%	19	47,50%
Ne	0	0,00%	4	10,00%	4	10,00%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

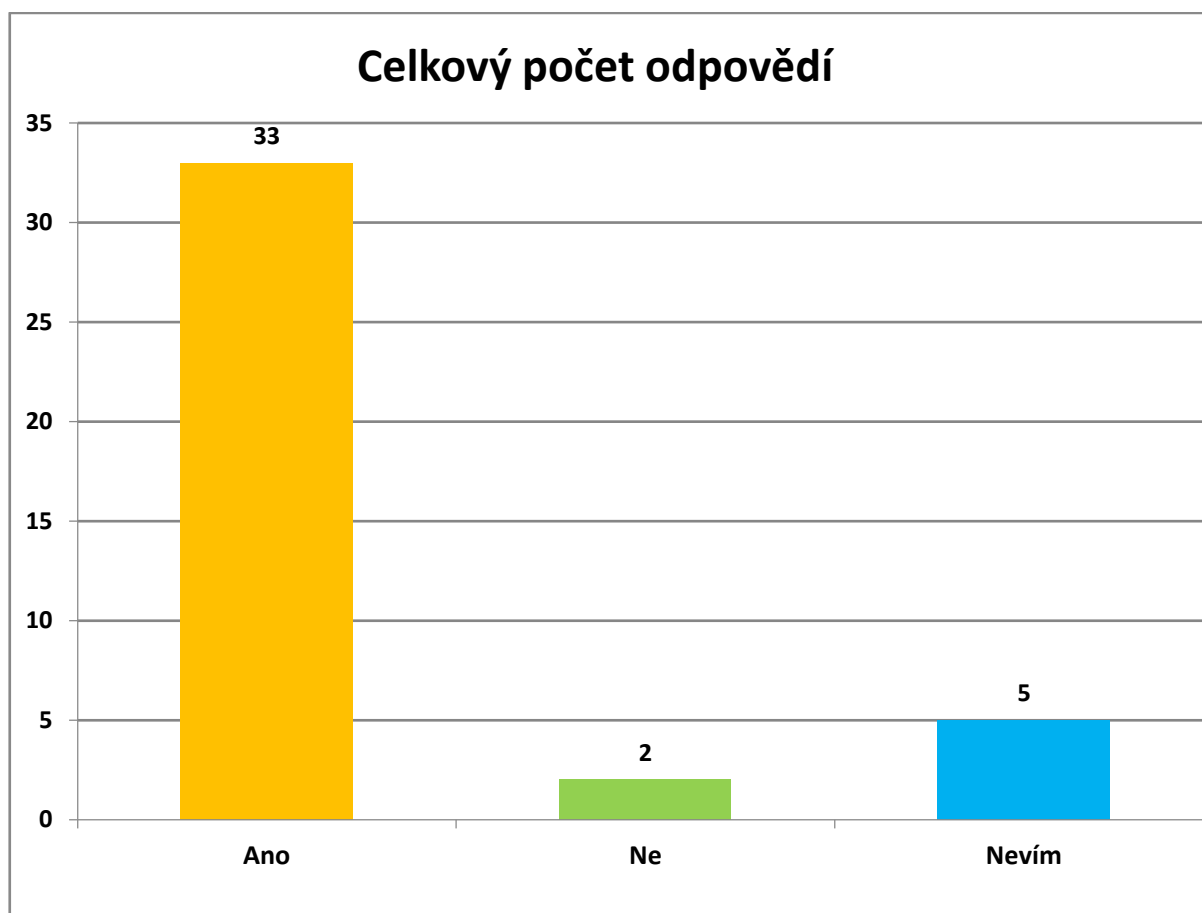
V následujícím grafu pozorujeme, že největší rozdíly jsou mezi odpověďmi ano a ne. 11 respondentů (27,50%), kteří v DD žijí déle, než polovinu života odpovědělo, že DD přispěl k dosažení cílů z předchozí otázky. Z dané skupiny neodpověděl ani jeden respondent, že by DD nepřispěl k dosažení cílů (0,00%). 6 respondentů, kteří v DD žijí kratší dobu, odpověděli, že DD přispěl k dosažení cílů a 4 respondenti (10,00%) dané skupiny uvedli, že DD se na dosažení těchto cílů nepodílel. Odpověď pouze z části skupiny volili podobně, a to 9 respondentů (22,50%), kteří v DD žijí delší dobu a 10 respondentů (25,00%) druhé skupiny.

Graf 9 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jestli přispěl DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů

Graf 10 vyobrazuje odpovědi všech 40 respondentů, shledávají-li za důležité dosažení cílů z grafu č. 6. Odpověď ano označilo 82,50% respondentů, odpověď ne označilo 5% a odpověď nevím označilo 12,50% celkového počtu respondentů.

Graf 10 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů

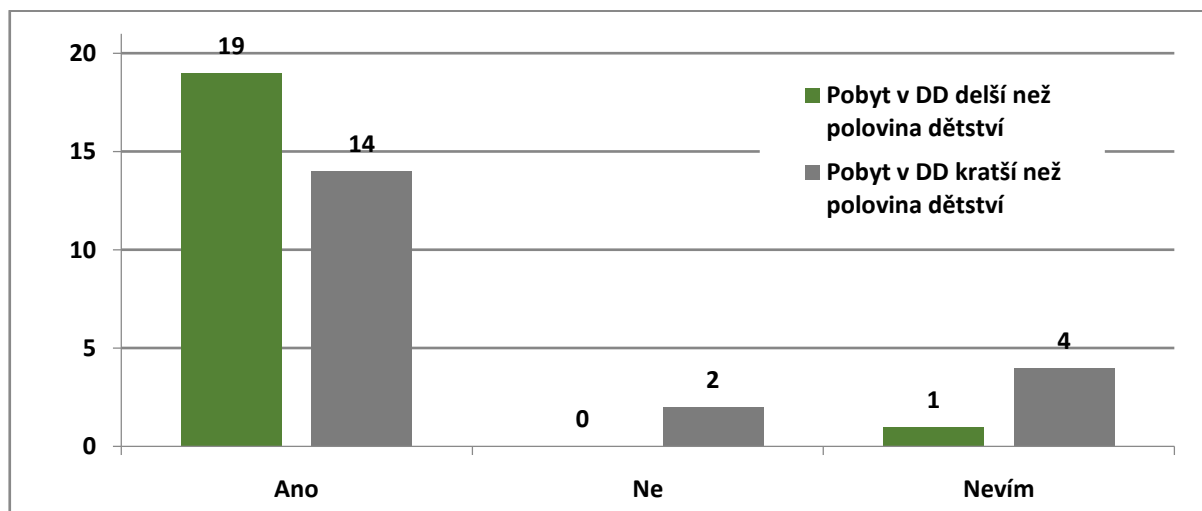
Graf 11 znázorňuje a srovnává odpovědi respondentů na stejnou otázku z předchozího grafu, tedy jestli shledávají za důležité dosažení cílů, které již byly zmiňovány v předchozích otázkách.

Tabulka 5 Odpovědi obou skupin respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	19	47,50%	14	35,00%	33	82,50%
Ne	0	0,00%	2	5,00%	2	5,00%
Nevím	1	2,50%	4	10,00%	5	12,50%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

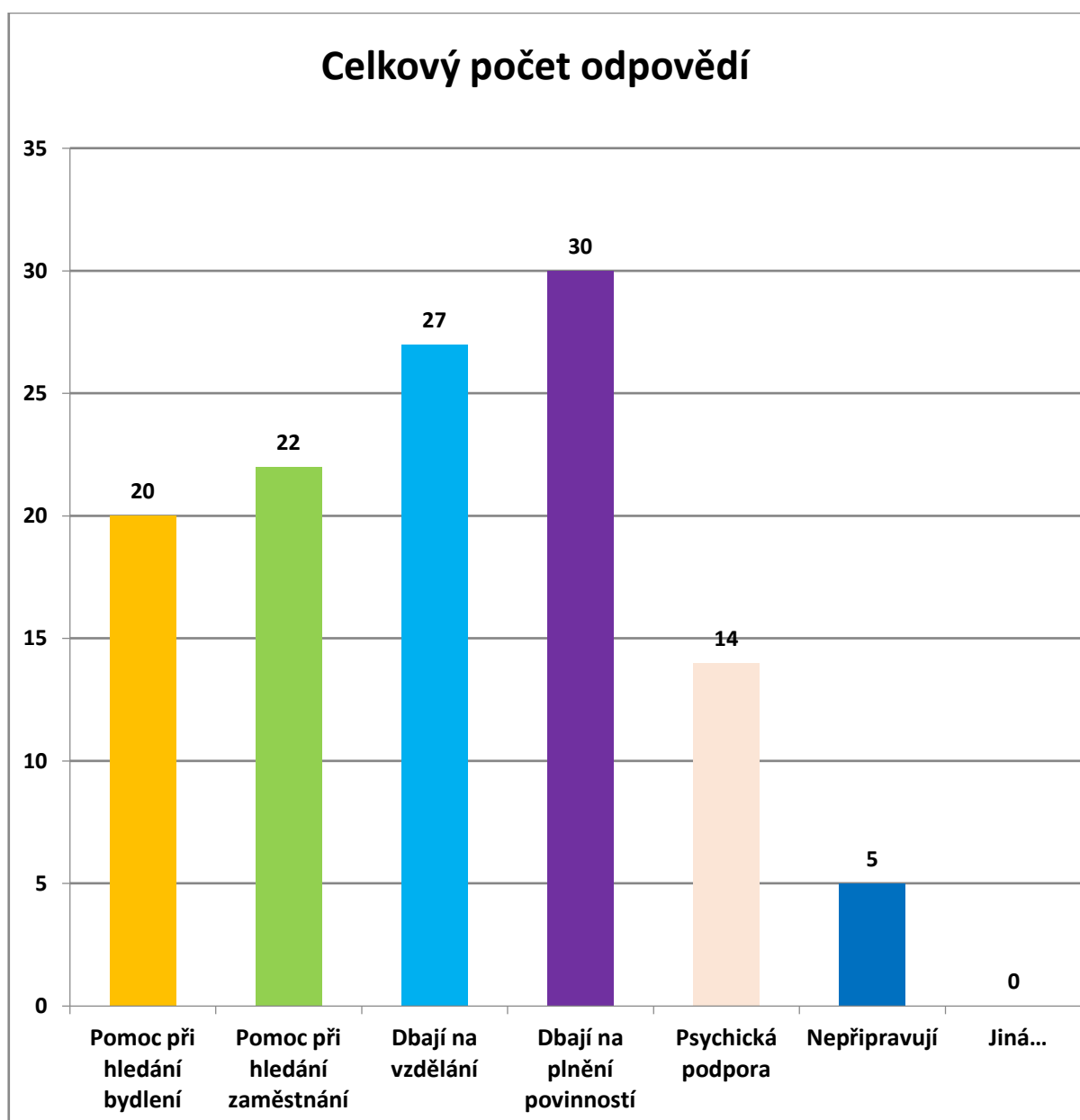
V následujícím grafu č. 11 můžeme pozorovat srovnání obou skupin z hlediska toho, jestli považují za důležité dosažení cílů, které byly zmiňované v předchozích grafech. Z 20 respondentů, kteří v DD žijí déle, než polovinu života, označilo 19 respondentů (47,50%) odpověď ano a 1 respondent (2,50%) odpověď nevím. Respondenti druhé skupiny, kteří v DD strávili méně, než polovinu života označili odpovědi následovně: 14 respondentů (35,00%) označilo odpověď ano, 2 respondenti (5,00%) označili odpověď ne a 4 respondenti (10,00%) označili odpověď nevím.

Graf 11 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů

V grafu č. 12 zobrazujeme celkový počet odpovědí (118) všech respondentů na otázku, jakým způsobem jsou respondenti připravováni DD na jejich odchod a následný samostatný život. Pomoc s hledáním bydlení označilo 16,49%, pomoc s hledáním zaměstnání 18,64%. Přípravu, která spočívá v tom, že zaměstnanci dbají na vzdělání mladistvých v DD, označilo 22,88%. Nejvíce byla označena odpověď, že zaměstnanci DD dbají na plnění povinností svých svěřenců, a tím je připravují na samostatný život. Tato odpověď zastává 25,42%. Odpověď psychická podpora zastává 11,86%. 4,24% se domnívá, že je zaměstnanci nepřipravují vůbec a odpověď jiná nebyla označena vůbec.

Graf 12 Odpovědi celkového počtu respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu

Graf č. 13 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 6 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, jakým způsobem jsou, dle jejich názoru, připravováni na odchod z DD a samostatný život.

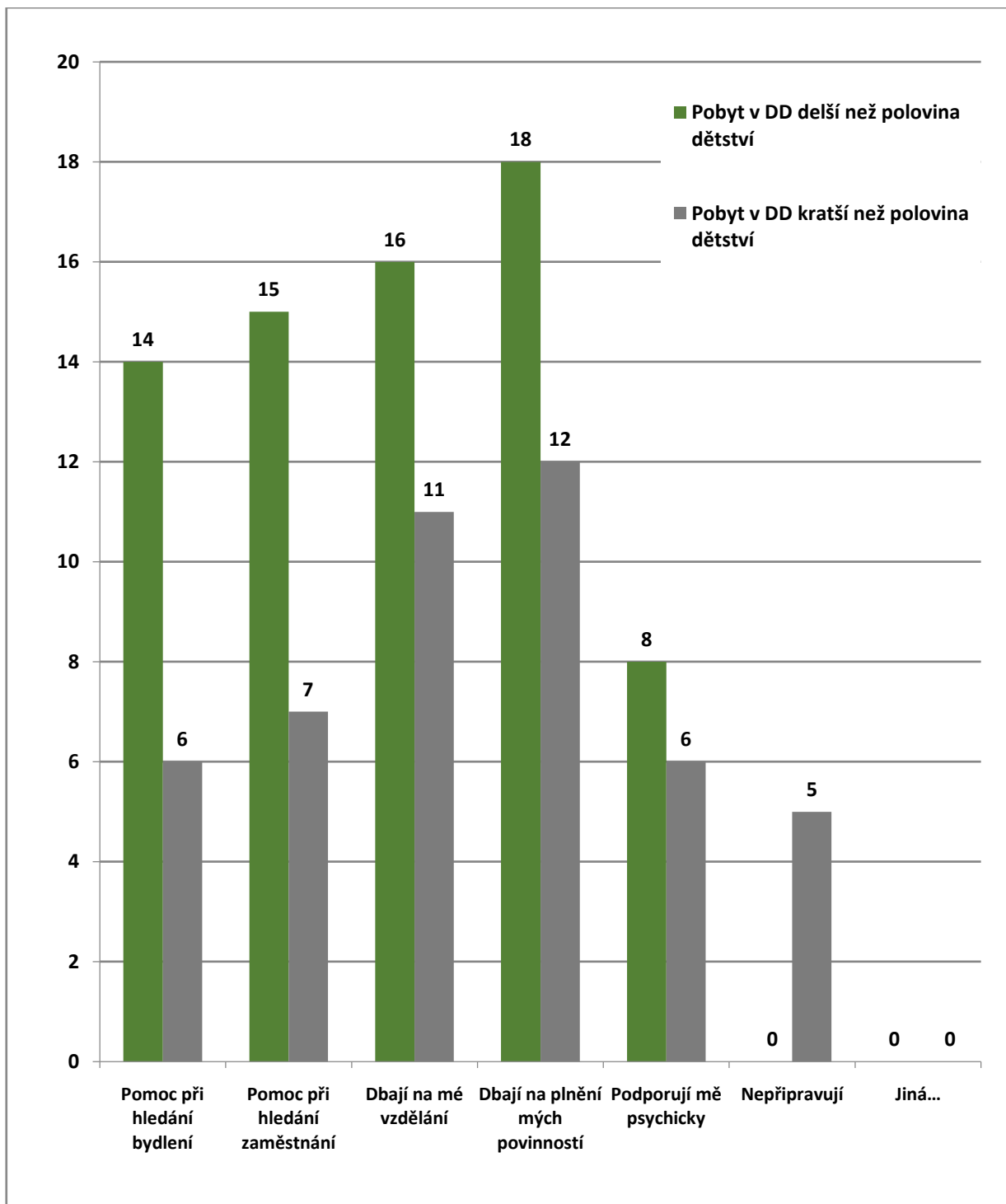
Tabulka 6 Odpovědi obou skupin respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Pomoc při hledání bydlení	14	11,86%	6	5,08%	20	16,94%
Pomoc při hledání zaměstnání	15	12,71%	7	5,93%	22	18,64%
Dbají na mé vzdělání	16	13,56%	11	9,32%	27	22,88%
Dbají na plnění mých povinností	18	15,25%	12	10,17%	30	25,42%
Podporují mě psychicky	8	6,78%	6	5,08%	14	11,86%
Nepřipravují	0	0,00%	5	4,24%	5	4,24%
Jiná...	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
	71	60,16%	47	39,82%	118	100,0%

V grafu č. 13 můžeme sledovat různorodé odpovědi obou skupin, které srovnáváme. Skupina respondentů, kteří v DD žijí déle, než polovinu dětství, označila 71 odpovědí. Zatímco druhá skupina respondentů, která v DD žije kratší dobu, než je polovina jejich dětství, označila 47 odpovědí. Zvažme-li, že každá skupina obsahuje 20 respondentů, lze se domnívat, že první skupina se 71 odpověďmi označovala v průměru více než 3 z vybraných odpovědí, zatímco druhá skupina s 47 odpověďmi, označovala v průměru 2 odpovědi. 18 respondentů z 20, kteří v DD strávili více, jak polovinu dětství, označilo, že zaměstnanci dbají na plnění jejich povinností (15,25%) a tím je připravují na samostatný život. Stejnou odpověď označilo i nejvíce respondentů z druhé skupiny, a to přesně 12 respondentů (10,17%). Je to ale o 6 odpovědí méně, ve srovnání s druhou skupinou. Značné rozdíly můžeme vidět i u jiných odpovědí. Kdy skupina, kterou tvoří respondenti žijící v DD kratší dobu, než polovinu života, označovala odpovědi o polovinu méně, než druhá skupina. Rozdíly shledáváme především u odpovědí pomoc při hledání bydlení a pomoc při hledání

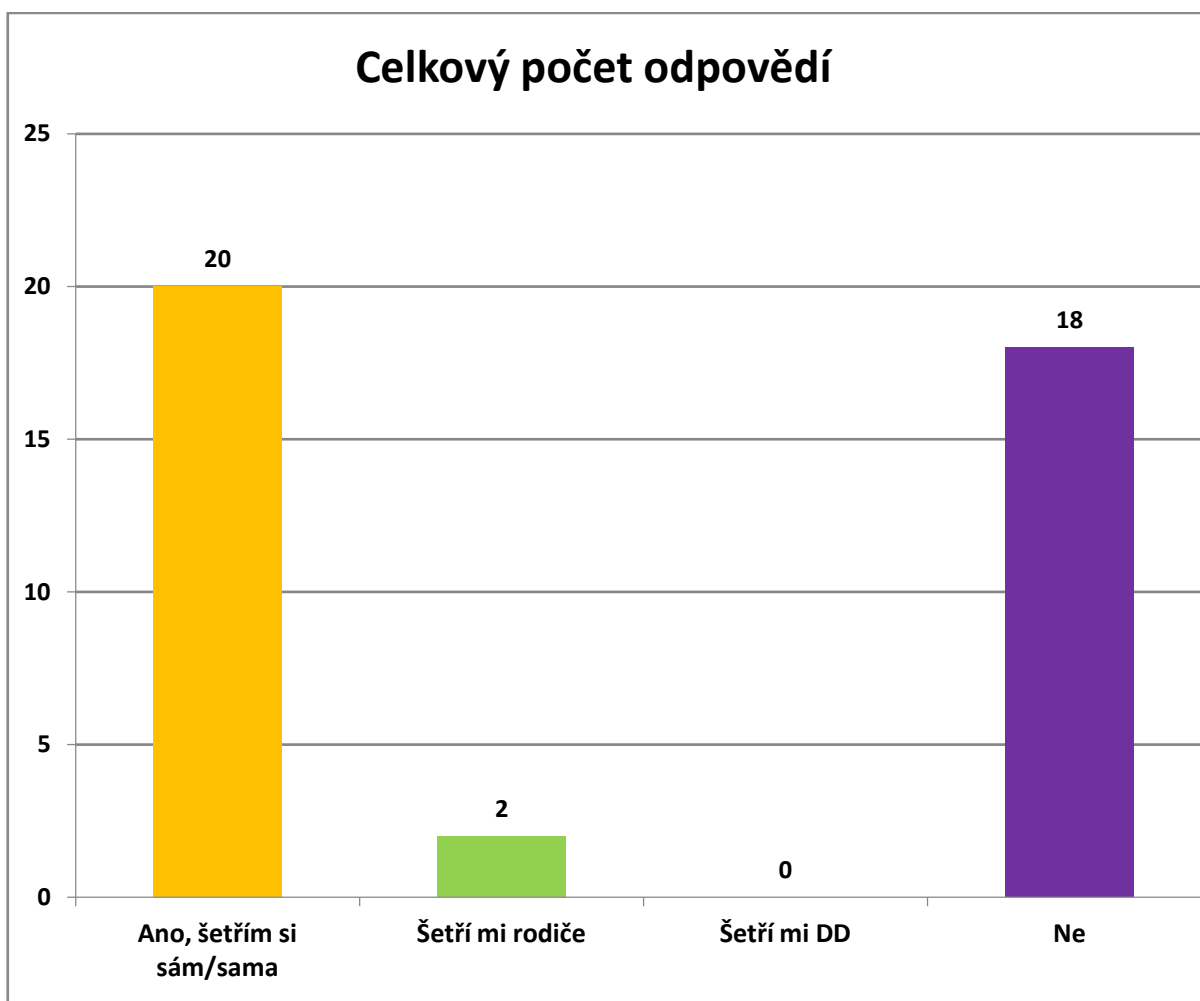
zaměstnání. Dalším velkým rozdílem je, že 5 respondentů z 20 ze skupiny, jejichž pobyt v DD byl kratší, než polovina jejich dětství, uvedlo, že je zaměstnanci DD nepřipravují vůbec. Na rozdíl od skupiny první, jejichž pobyt v DD překračuje hranici poloviny života, tuto odpověď neoznačilo ani jednou.

Graf 13 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu

Graf č. 14 nám popisuje výsledky odpovědí všech 40 respondentů, na otázku, šetří-li si dotazovaní z DD, peníze na samostatný život. 50% respondentů označilo odpověď, že si sami šetří na samostatný život. 5% respondentů označilo odpověď, že jim finance šetří rodiče. Odpověď ne byla označena 45% respondenty.

Graf 14 Odpovědi celkového počtu respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život

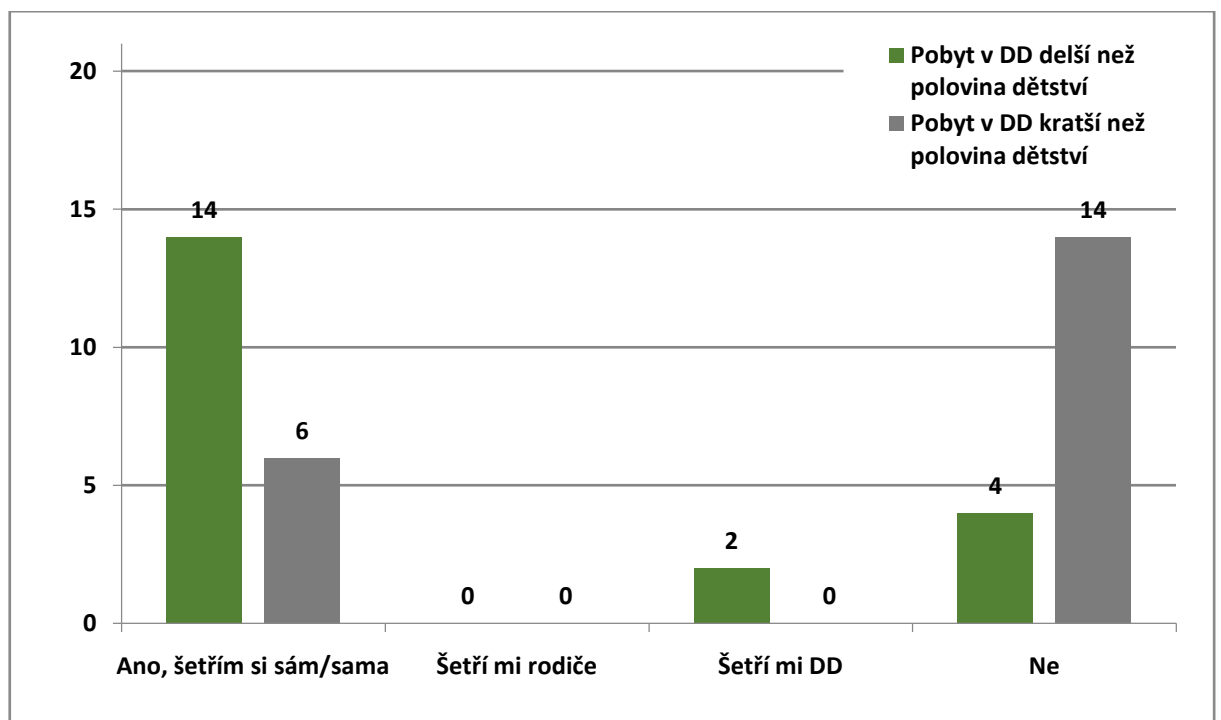

Graf č. 15 srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 6 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, šetří-li si peníze na odchod z DD a samostatný život.

Tabulka 7 Odpovědi obou skupin respondentů, šetřili si peníze na samostatný život

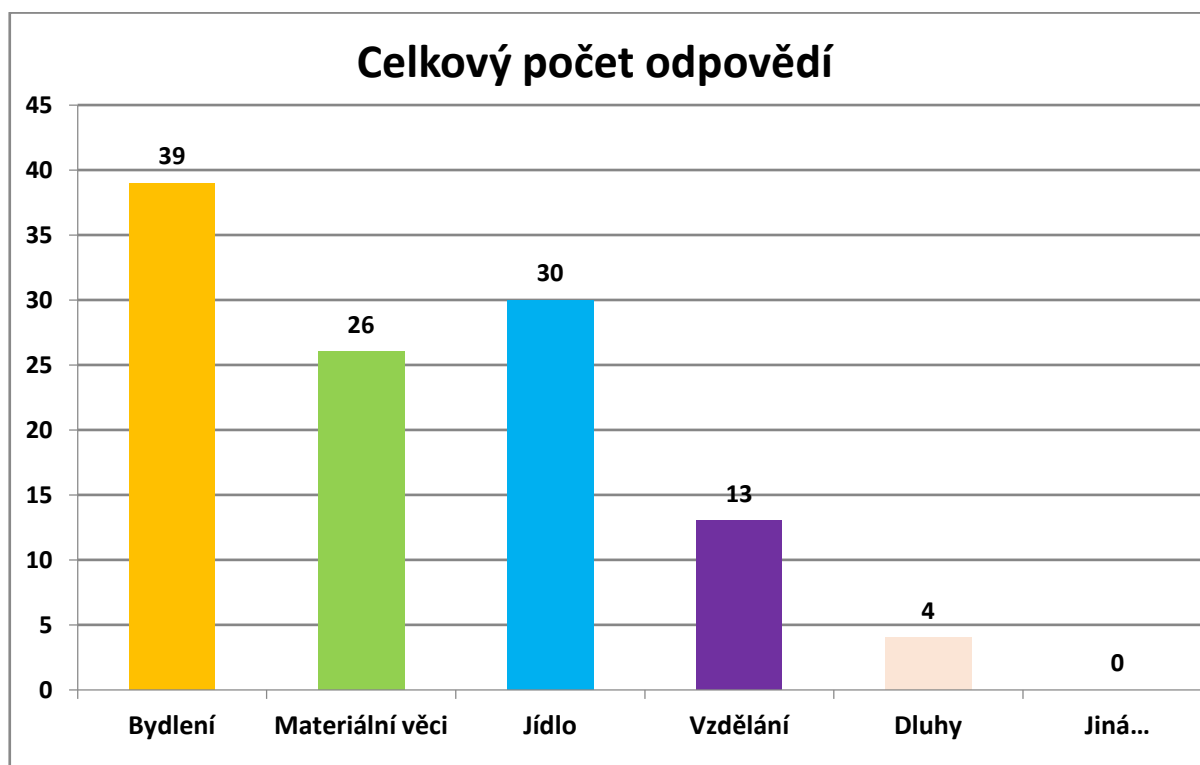
	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano, šetřím si sám/sama	14	35,00%	6	15,00%	20	50,00%
Šetří mi rodiče	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Šetří mi DD	2	5,00%	0	0,00%	2	5,00%
Ne	4	10,00%	14	35,00%	18	45,00%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

V grafu č. 15 můžeme na první pohled vidět velký rozdíl mezi odpověďmi obou skupin. Zatímco 14 respondentů (35%), kteří v DD žijí déle jak polovinu života, si šetří sami na samostatný život, tak stejný počet 14 respondentů (35%) druhé skupiny uvedl, že si na odchod z DD peníze nešetří.

Graf 15 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, šetřili si peníze na samostatný život

V grafu č. 16 můžeme pozorovat všechny odpovědi, které označili obě skupiny respondentů. Otázka v dotazníku zjišťovala, k čemu budou respondenti po odchodu z DD nejvíce potřebovat finance. Odpověď s největším počtem odpovědí, byla odpověď bydlení, kterou označili pouze bez jednoho všichni respondenti. Odpověď bydlení tedy zastává 34,82%, materiální věci 23,22%, jídlo 26,79%, vzdělání 11,61%, dluhy 3,57% a odpověď jiná neoznačil ani jeden respondent.

Graf 16 Odpovědi celkového počtu respondentů, k čemu budou nejvíce potřebovat po odchodu z DD finance

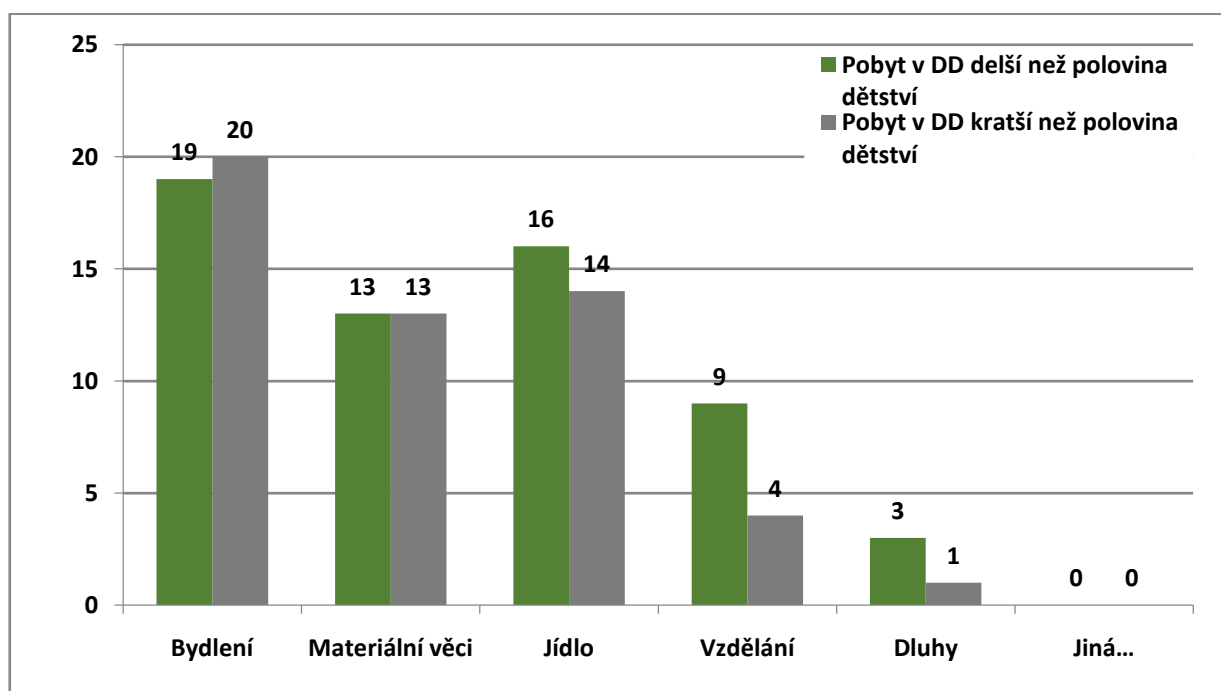

Graf č. 17 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 7 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, k čemu budou nejvíce potřebovat finance po odchodu z DD.

Tabulka 8 Odpovědi obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život

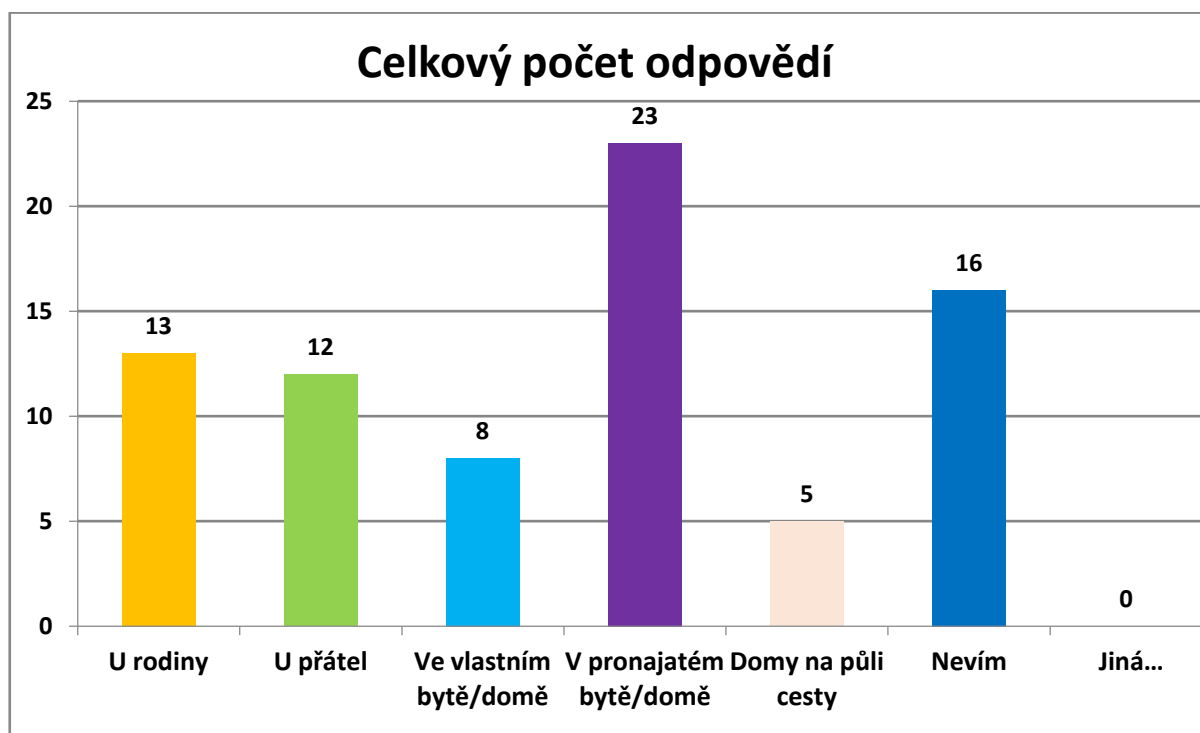
	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Bydlení	19	16,96%	20	17,86%	39	34,82%
Materiální věci	13	11,61%	13	11,61%	26	23,22%
Jídlo	16	14,29%	14	12,50%	30	26,79%
Vzdělání	9	8,04%	4	3,57%	13	11,61%
Dluhy	3	2,68%	1	0,89%	4	3,57%
Jiná...	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
	60	53,58%	52	46,43%	112	100,0%

V následujícím grafu č. 17 můžeme pozorovat srovnání obou skupin z hlediska toho, k čemu budou nejvíce potřebovat finance. Na tuto otázku odpovídali respondenti podobně, pouze s malými odchylkami. Největší rozdíl můžeme vidět v odpovědi vzdělání. 9 respondentů skupiny (9,04%), která v DD žije déle, než polovinu dětství, označilo, že budou potřebovat finance na vzdělání, z čeho můžeme usoudit, že budou chtít pokračovat ve vzdělávání i po odchodu z DD. Z druhé skupiny tuto odpověď označili pouze 4 respondenti (3,57%). Mezi ostatními odpověďmi obou skupin vidíme pouze malé odchylky.

Graf 17 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, k čemu budou nejvíce potřebovat finance.

Následující graf č. 18 nám zobrazuje celkové počty odpovědí (77) celkového počtu respondentů (40). Odpovědi respondentů na otázku, kde budou po odchodu z DD bydlet, odpovídali následovně: u rodiny označilo 16,88%, u přátel 15,58%, ve vlastním bytě/domě označilo 10,39%, odpověď v pronajatém bytě/domě označilo 29,87%, domy na půli cesty 6,49%, respondenti, kteří si ještě nejsou jisti, kde budou bydlet, bylo 20,78% a odpověď jiná neoznačil žádný respondent.

Graf 18 Odpovědi celkového počtu respondentů, mají-li představu, kde budou po odchodu z DD bydlet

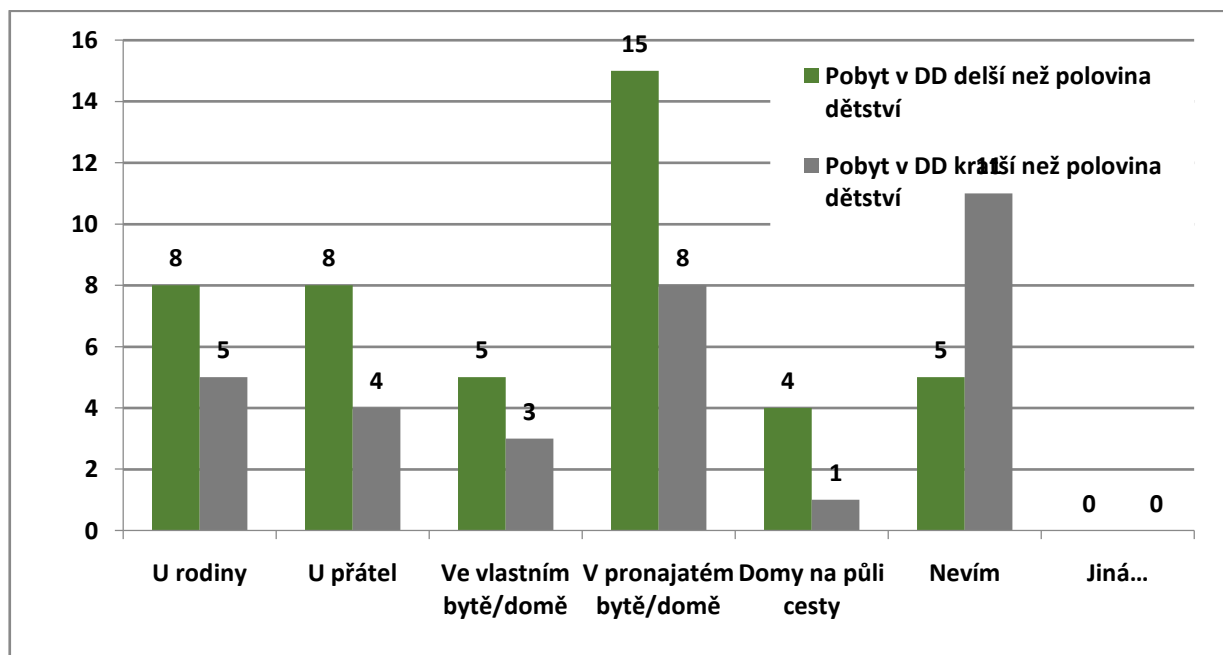

Graf 19 znázorňuje a srovnává odpovědi respondentů na stejnou otázku z předchozího grafu, tedy jestli mají představu, kde budou po odchodu z DD bydlet. Odpovědi obou skupin a jejich srovnání zobrazuje tabulka č. 8.

Tabulka 9 Odpovědi obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život

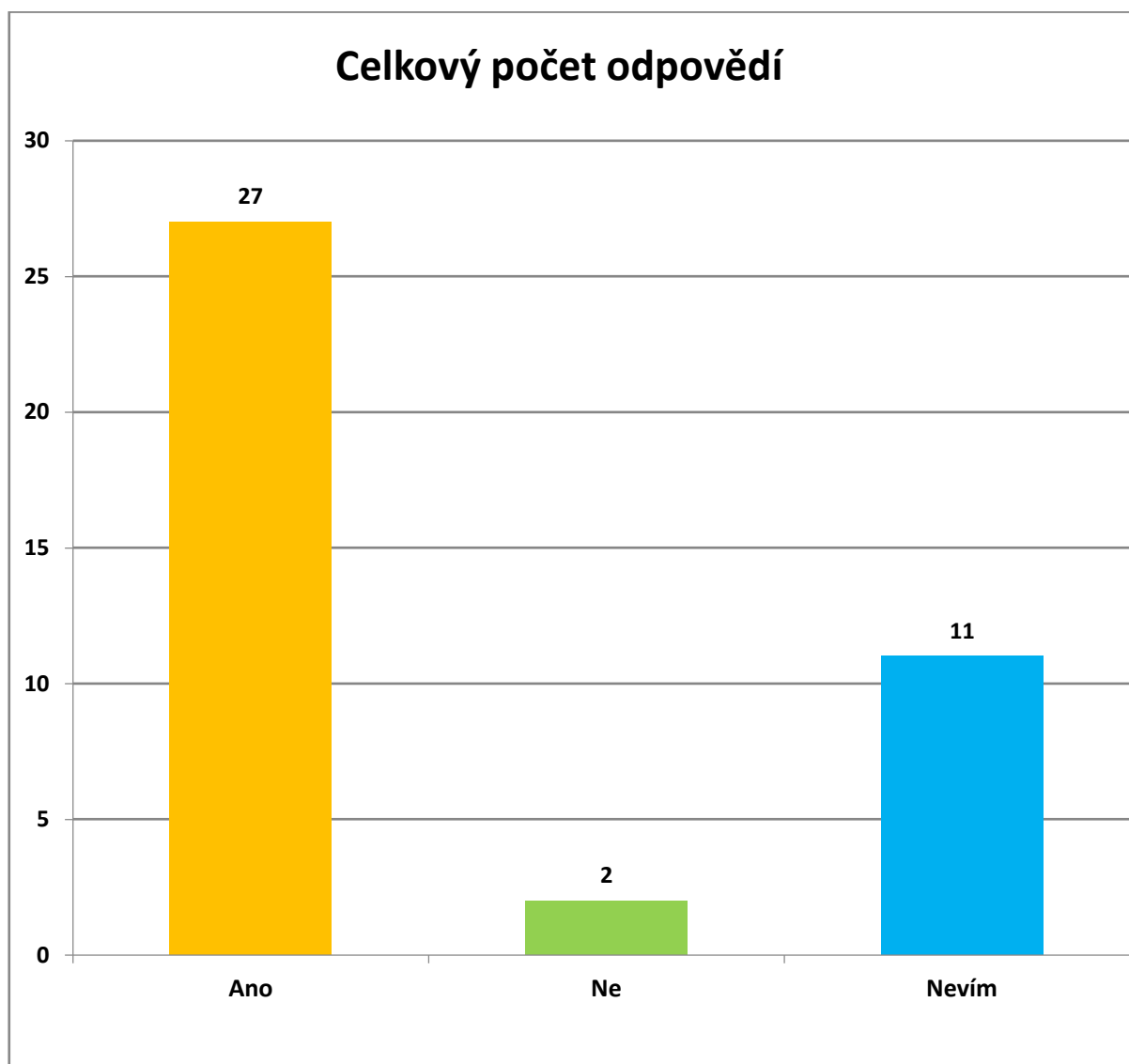
	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
U rodiny	8	10,39%	5	6,49%	13	16,88%
U přátel	8	10,39%	4	5,19%	12	15,58%
Ve vlastním bytě/domě	5	6,49%	3	3,90%	8	10,39%
V pronajatém bytě/domě	15	19,48%	8	10,39%	23	29,87%
Domy na půli cesty	4	5,19%	1	1,30%	5	6,49%
Nevím	5	6,49%	11	14,29%	16	20,78%
Jiná...	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
	45	58,43%	32	41,56%	77	100,0%

Z následujícího grafu pozorujeme, že respondenti, kteří v DD žijí delší dobu, než polovinu života, označovali nejčastěji odpověď, že po odchodu z DD budou bydlet v pronajatém bytě/domě. Tuto odpověď označilo 15 z 20 respondentů (19,48%). Respondenti, kteří v DD žijí kratší dobu, než je polovina jejich života, nejvíce krát označili odpověď, že ještě neví, kde budou po odchodu z DD bydlet. Tuto odpověď označilo více jak polovina dané skupiny, a to přesně 11 respondentů (14,29%).

Graf 19 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, shání-li, nebo budou shánět zaměstnání před odchodem z DD

Následující graf č. 20 nám zobrazuje celkové počty odpovědí (40) celkového počtu respondentů (40). Odpovědi respondentů na otázku, shání-li, nebo si budou shánět zaměstnání před odchodem z DD. 27 respondentů (67,50%) z celkového počtu uvedlo, že si zaměstnání budou shánět dříve, než opustí DD. 2 respondenti (5%) uvedli, že si zaměstnání před odchodem z DD shánět nebudou. A 11 respondentů (27,50%) uvedlo, že ještě neví, jestli si budou, či nebudou shánět zaměstnání dopředu.

Graf 20 Odpovědi celkového počtu respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD

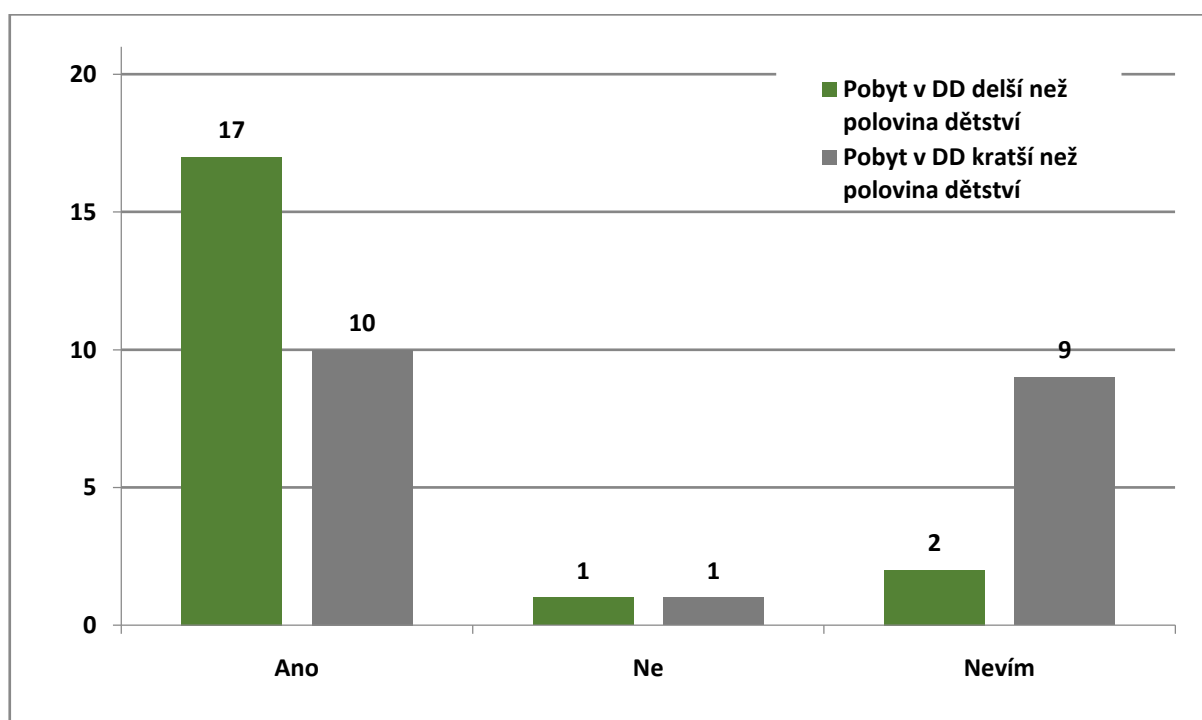
Graf 21 znázorňuje odpovědi respondentů na stejnou otázku, jako předchozí graf, tentokrát ale graf srovnává obě skupiny respondentů. Na otázku, budou-li si respondenti shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD, odpovídali respondenti viz. tabulka.

Tabulka 10 Odpovědi obou skupin respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	17	42,50%	10	25,00%	27	67,50%
Ne	1	2,50%	1	2,50%	2	5,00%
Nevím	2	5,00%	9	22,50%	11	27,50%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

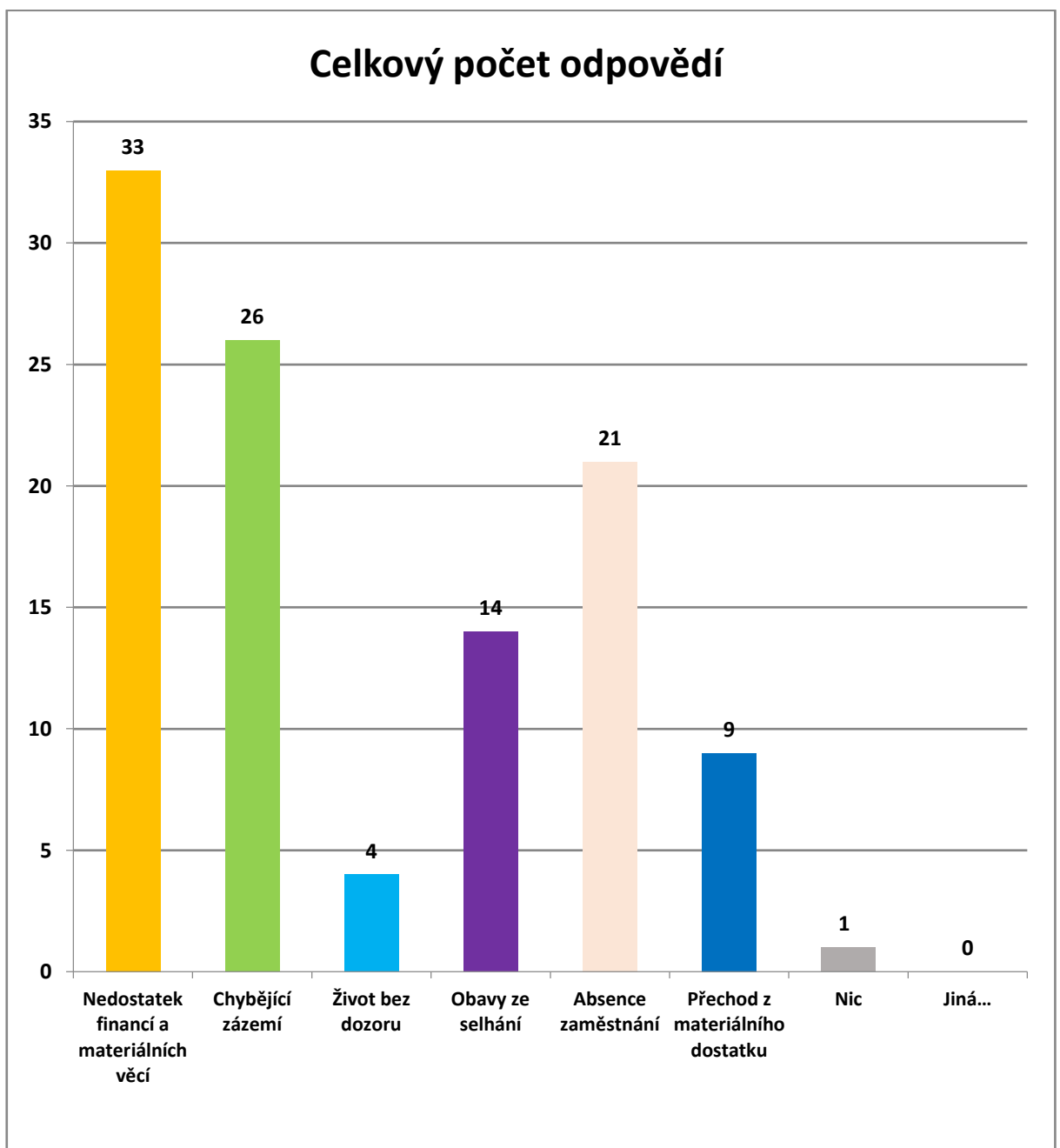
Následující graf nám srovnává obě skupiny respondentů, kteří odpovídali na otázku, budou-li si shánět zaměstnání dříve, než opustí DD. Obě skupiny nejvíce označovaly odpověď ano. Respondenti, kteří v DD strávili více, než polovinu dětství, označili odpověď ano 17 krát (42,50%), zatímco odpověď ne označil pouze 1 respondent (2,50%) a odpověď nevím pouze 2 respondenti (5%) z dané skupiny. 10 respondentů, kteří v DD strávili kratší čas, než polovinu dětství, označili odpověď ano, odpověď ne označil pouze 1 respondent (2,50%) stejně, jako ze skupiny první, ale odpověď nevím označilo 9 respondentů (22,50%) z této skupiny, což je o 7 respondentů více, než ze skupiny první.

Graf 21 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD

V grafu č. 22 zobrazujeme celkový počet odpovědí (108) všech respondentů na otázku, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatňování se. Nejvíce byla označována odpověď nedostatek financí a materiálních věcí. Tato odpověď byla označena 33 respondenty a zastává 30,56%, odpověď chybějící zázemí 24,07%, život bez dozoru 3,70%, obavy ze selhání 12,96%, absence zaměstnání 19,44%, přechod z materiálního dostatku 8,33%. 1 respondent uvedl, že nejtěžším neshledává nic (0,93%) a odpověď jiná neoznačil ani jeden respondent.

Graf 22 Odpovědi celkového počtu respondentů, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění

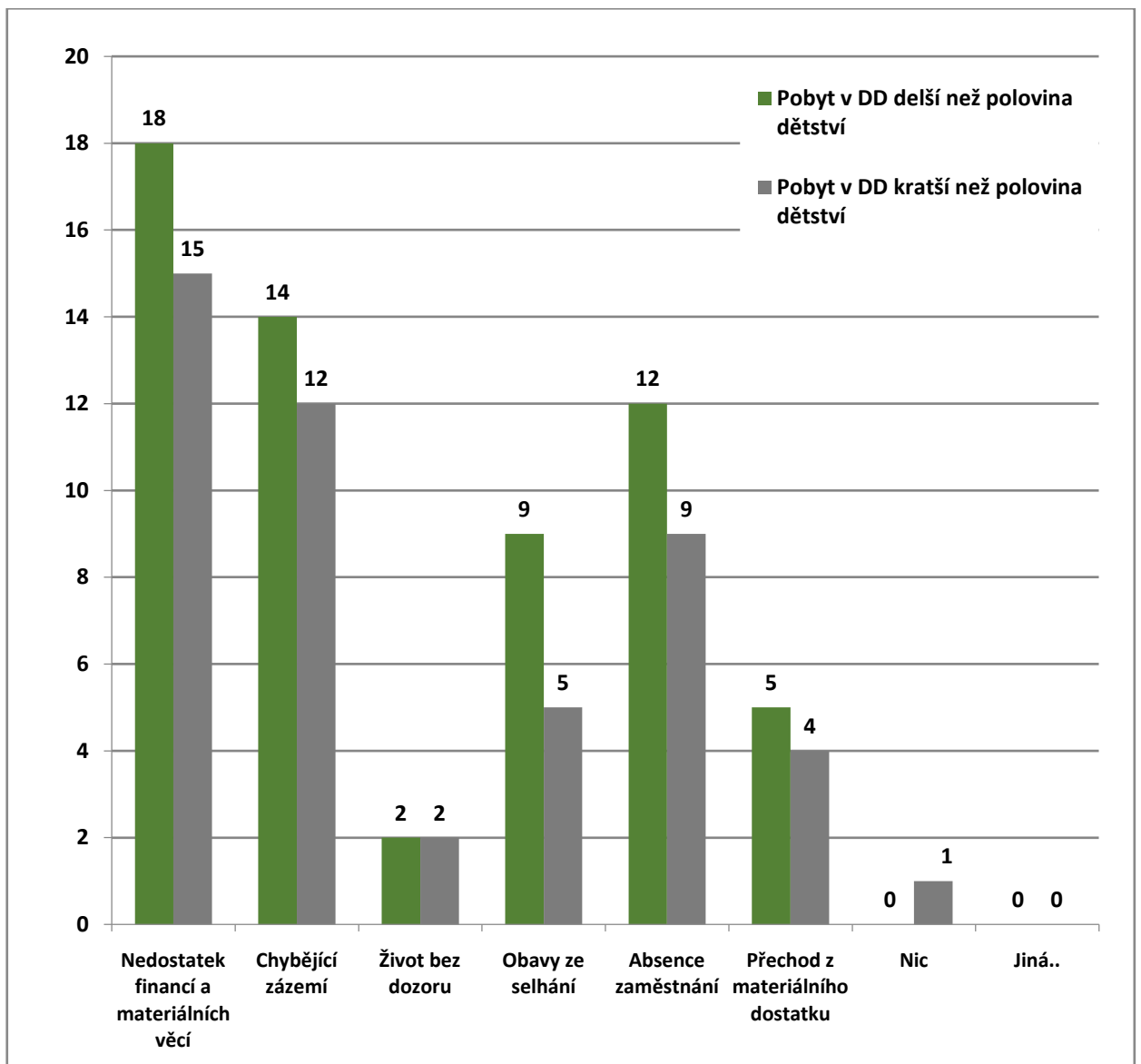
Následující tabulka č. 10 srovnává hodnoty odpovědí každé skupiny zvlášť, i jejich celkovou hodnotu označení. Graf č. 23 nám graficky vyobrazuje rozdíly mezi odpověďmi obou skupin.

Tabulka 11 Odpovědi obou skupin respondentů, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Nedostatek financí a materiálních věcí	18	16,67%	15	13,89%	33	30,56%
Chybějící zázemí	14	12,96%	12	11,11%	26	24,07%
Život bez dozoru	2	1,85%	2	1,85%	4	3,70%
Obavy ze selhání	9	8,33%	5	4,63%	14	12,96%
Absence zaměstnání	12	11,11%	9	8,33%	21	19,44%
Přechod z materiálního dostatku	5	4,63%	4	3,70%	9	8,33%
Nic	0	0,00%	1	0,93%	1	0,93%
Jiná..	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
	60	55,55%	48	44,44%	108	100,0%

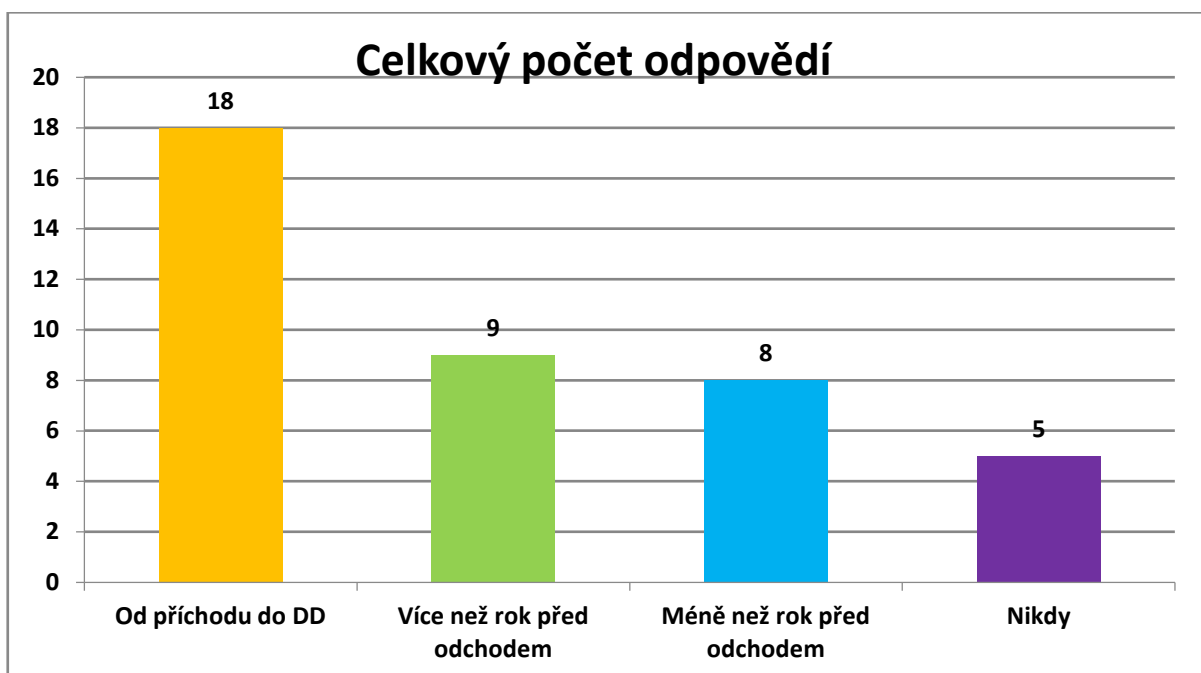
V grafu č. 23 můžeme sledovat různorodé odpovědi obou skupin, které srovnáváme. Skupina respondentů, kteří v DD žijí déle, než polovinu dětství, označila 60 odpovědí. Zatímco druhá skupina respondentů, která v DD žije kratší dobu, než je polovina jejich dětství, označila 48 odpovědí. Obě skupiny za nejtěžší považují nedostatek financí a materiálních věcí, poté chybějící zázemí, absenci zaměstnání, obavy ze selhání, přechod z materiálního dostatku do života, kde je vše nutné si získat, život bez dozoru. Odpověď nic označil pouze jeden respondent skupiny, jenž v DD žije kratší dobu, než polovinu dětství a odpověď jiná neoznačil žádný z respondentů. Jak lze vidět v grafu, odpovědi obou skupin byly podobné, pouze s malými rozdíly.

Graf 23 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, co sledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění

Graf č. 24 znázorňuje celkové hodnoty odpovědí obou skupin respondentů na otázku, od kdy se začali připravovat na odchod z DD. 45% respondentů odpovědělo, že jejich příprava na odchod a samostatný život začala již od příchodu do DD. 22,50% označilo, že se začali připravovat více než rok před odchodem. 20 % respondentů s přípravou začalo méně než rok před odchodem z DD a 12,50% se nepřipravuje na odchod vůbec.

Graf 24 Odpovědi celkového počtu respondentů, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život

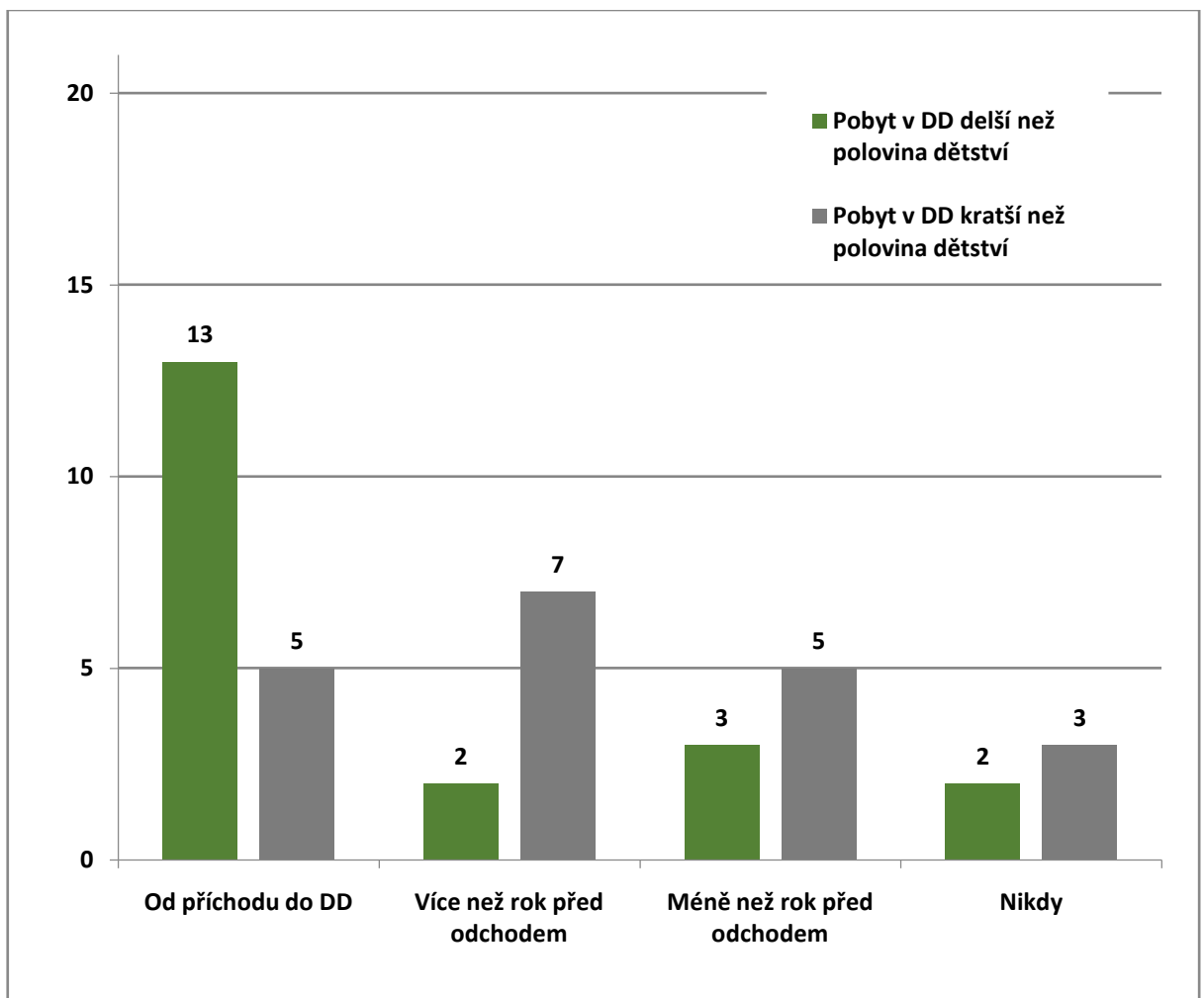
Graf č. 25 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 11 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, od kdy začali s přípravou na odchod z DD a samostatný život.

Tabulka 12 Odpovědi obou skupin respondentů, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Od příchodu do DD	13	32,50%	5	12,50%	18	45,00%
Více než rok před odchodem	2	5,00%	7	17,50%	9	22,50%
Méně než rok před odchodem	3	7,50%	5	12,50%	8	20,00%
Nikdy	2	5,00%	3	7,50%	5	12,50%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

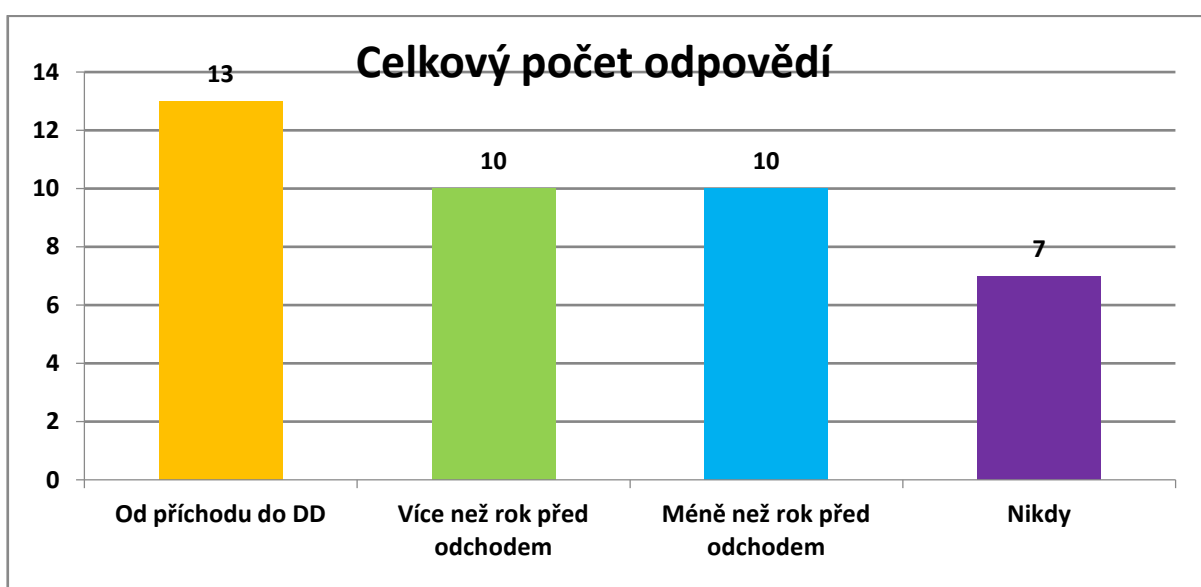
V následujícím grafu č. 25, který srovnává odpovědi obou zkoumaných skupin, sledujeme odpovědi na otázku, od kdy se začali respondenti připravovat na odchod z DD a na samostatný život. Nejvíce respondentů ze skupiny, která v DD strávila více, jak polovinu života, se na odchod z DD a samostatný život připravuje od příchodu do DD. Tuto odpověď označilo celkem 13 respondentů (32,50%) z 20 respondentů dané skupiny a 40 respondentů celkem. Druhá skupina, která v DD strávila kratší dobu, označovala nejvíce odpověď, že se na odchod a samostatný život připravovala více než rok před odchodem z DD. Tuto odpověď z dané skupiny označilo celkem 7 respondentů (17,50%).

Graf 25 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život

Graf č. 26 znázorňuje celkové hodnoty odpovědí (40) obou skupin respondentů na otázku, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život. 32,50% respondentů odpovědělo, že příprava ze strany zaměstnanců na jejich odchod a samostatný život začala již od příchodu do DD. 25% označilo, že je zaměstnanci začali připravovat více než rok před odchodem a stejně tak 25% respondentů označilo odpověď, že je zaměstnanci začali připravovat méně, než před rokem. 17,50% označilo, že je na odchod z DD nepřipravovali zaměstnanci vůbec.

Graf 26 Odpovědi celkového počtu respondentů, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život

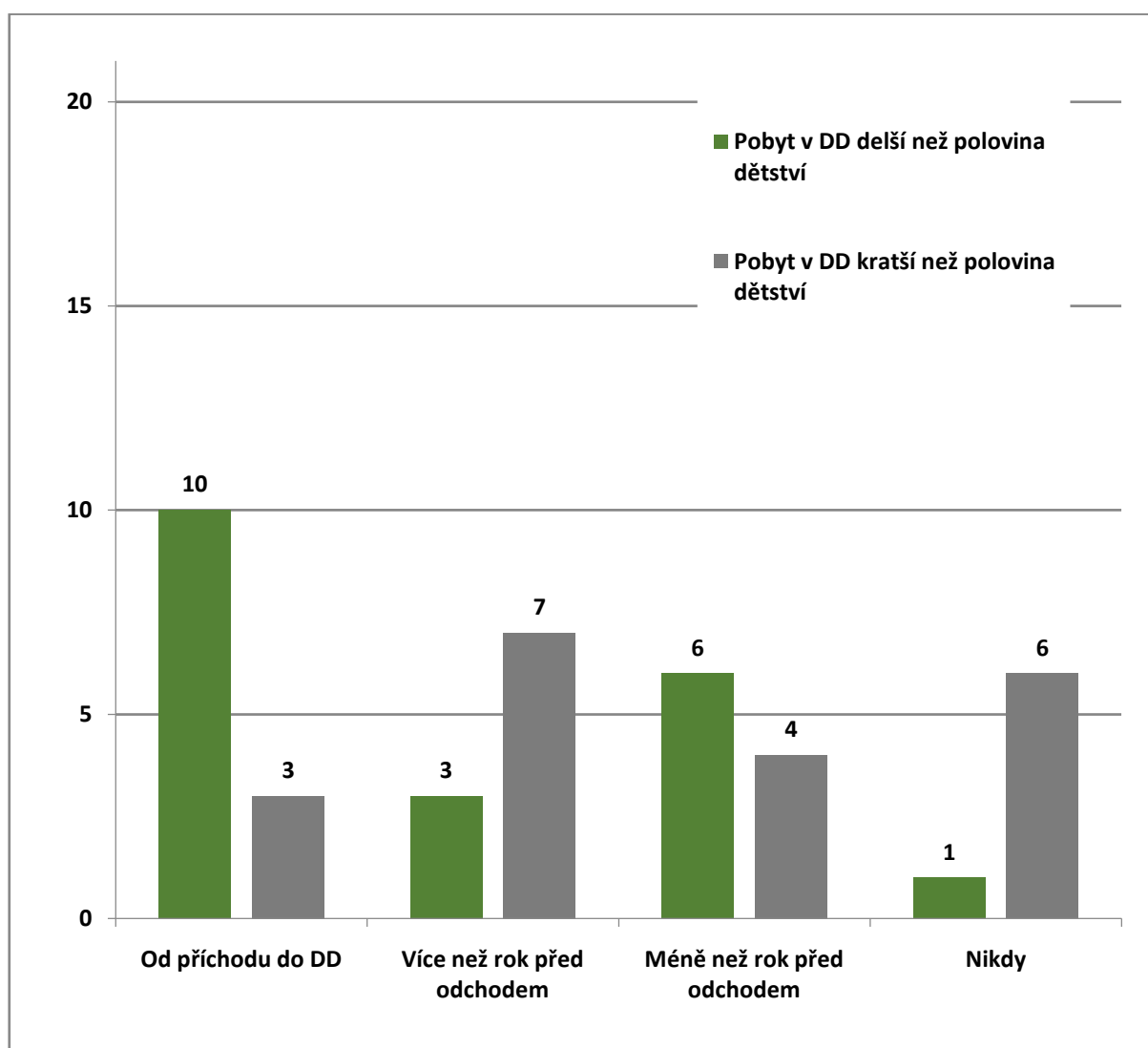
Graf č. 27 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 12 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod z DD a samostatný život.

Tabulka 13 Odpovědi obou skupin respondentů, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Od příchodu do DD	10	25,00%	3	7,50%	13	32,50%
Více než rok před odchodem	3	7,50%	7	17,50%	10	25,00%
Méně než rok před odchodem	6	15,00%	4	10,00%	10	25,00%
Nikdy	1	2,50%	6	15,00%	7	17,50%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

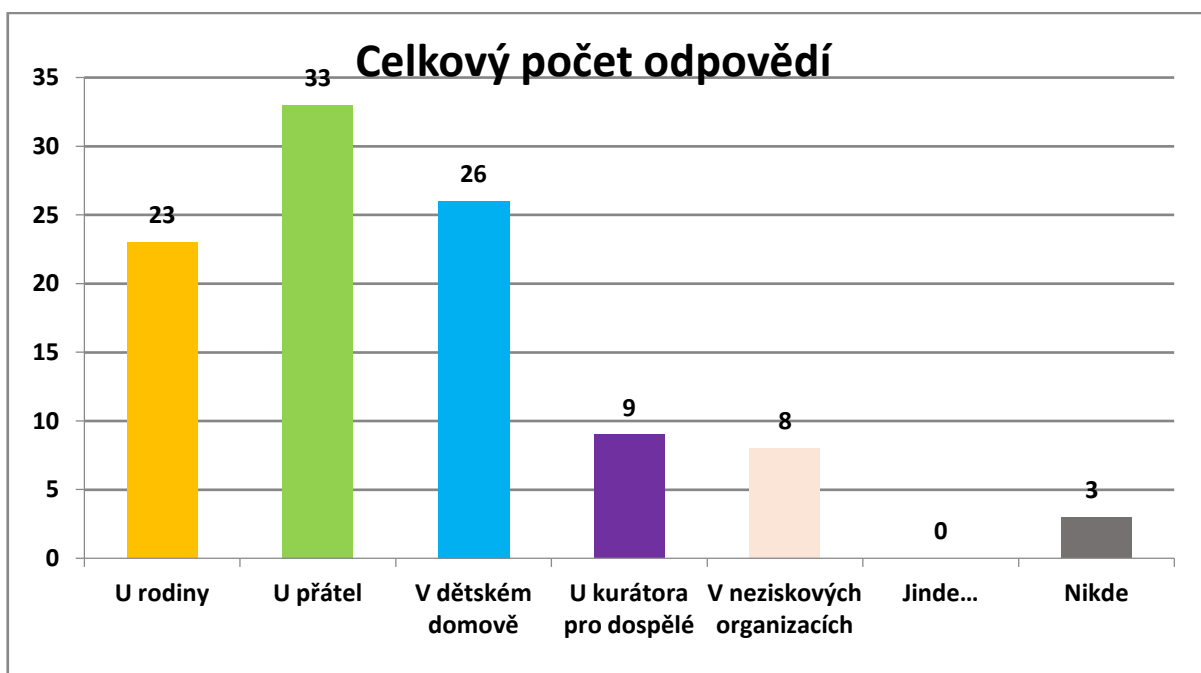
V následujícím grafu č. 27, nalezneme srovnání odpovědí obou zkoumaných skupin na otázku, od kdy je začali zaměstnanci DD připravovat na odchod z DD a na samostatný život. Nejvíce respondentů ze skupiny, která v DD strávila více, jak polovinu života, odpověděla, že je zaměstnanci připravují na odchod z DD a samostatný život od příchodu do DD. Tuto odpověď označilo celkem 10 respondentů z 20 respondentů dané skupiny a ze 40 respondentů celkem. Druhá skupina, která v DD strávila kratší dobu, označovala nejvíce odpověď, že ji zaměstnanci připravují na odchod a samostatný život více, než rok před odchodem z DD. Tuto odpověď z dané skupiny označilo celkem 7 respondentů (17,50%). Velký rozdíl můžeme sledovat i u poslední odpovědi. 6 respondentů, kteří v DD strávili kratší dobu, než polovinu dětství označilo, že je zaměstnanci na odchod a samostatný život nepřipravuje vůbec. Z druhé skupiny tuto odpověď označil pouze 1 respondent.

Graf 27 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život

Graf č. 28 znázorňuje celkové hodnoty odpovědí (102) obou skupin respondentů na otázku, kde by hledali pomoc po odchodu z DD. U rodiny by hledalo pomoc 22,50%, u přátel 32,36%, v dětském domově 25,49%, u kurátora pro dospělé 8,82%, v neziskových organizacích 7,84%, jinde 0% a nikde by pomoc nehledalo 2,94%.

Graf 28 Odpovědi celkového počtu respondentů, kde by hledali pomoc po odchodu z DD

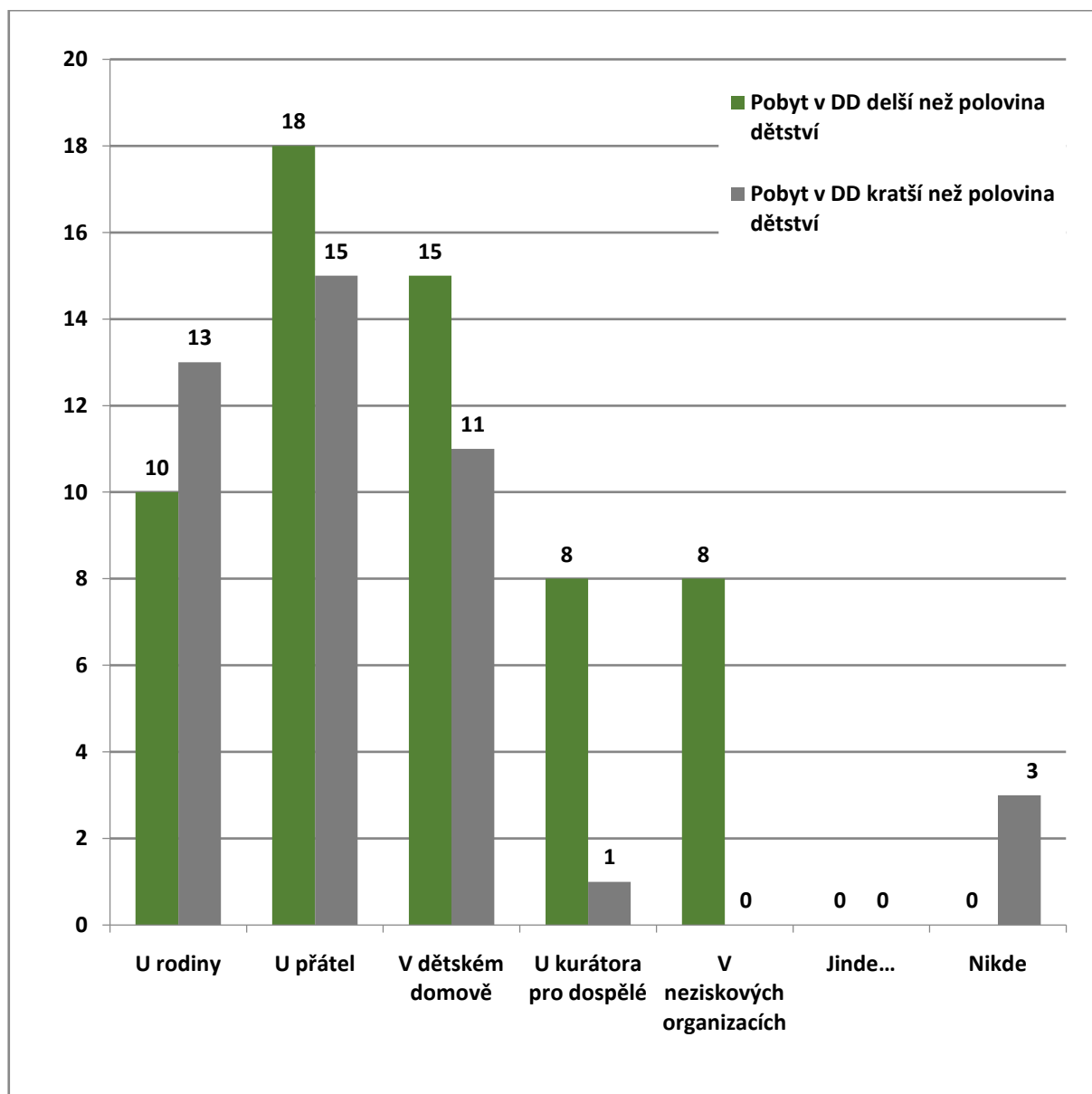
Graf č. 29 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 13 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, kde by hledali pomoc po odchodu z DD.

Tabulka 14 Odpovědi obou skupin respondentů, kde by hledali pomoc po odchodu z DD

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
U rodiny	10	9,80%	13	12,75%	23	22,55%
U přátel	18	17,65%	15	14,71%	33	32,36%
V dětském domově	15	14,71%	11	10,78%	26	25,49%
U kurátora pro dospělé	8	7,84%	1	0,98%	9	8,82%
V neziskových organizacích	8	7,84%	0	0,00%	8	7,84%
Jinde...	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Nikde	0	0,00%	3	2,94%	3	2,94%
	59	57,84%	43	42,16%	102	100,0%

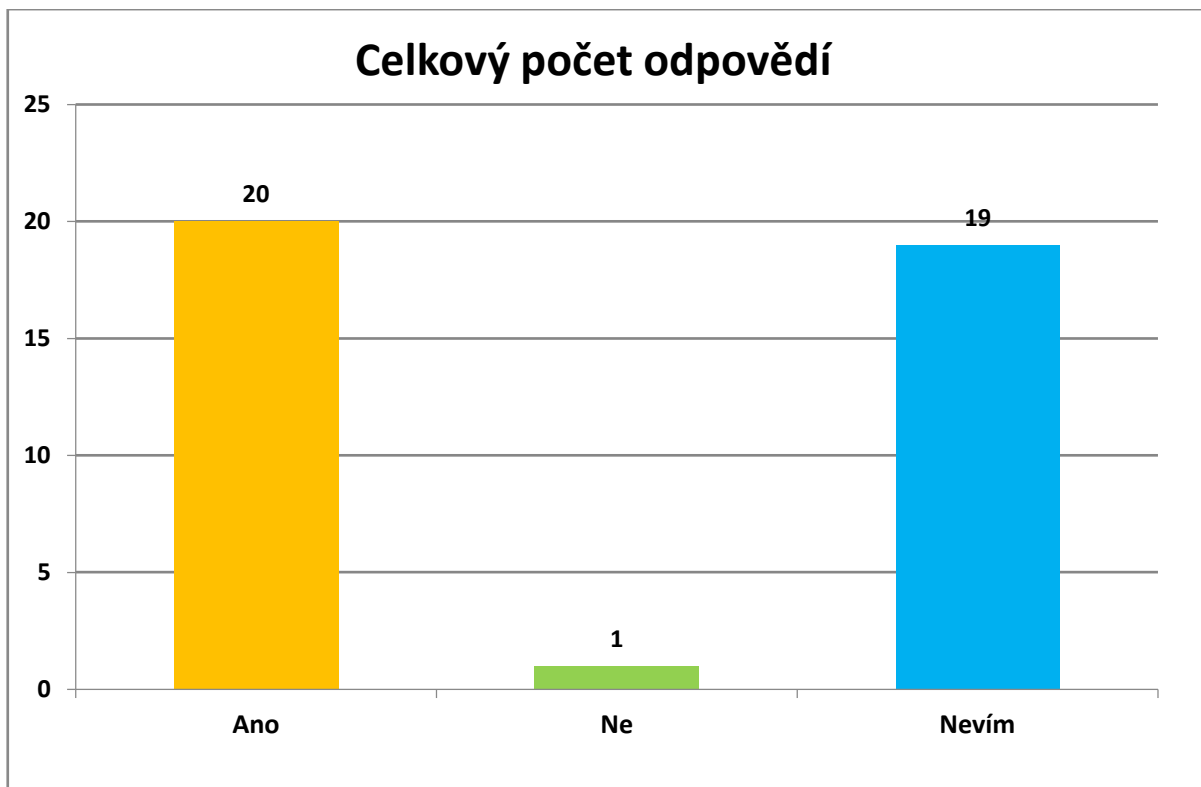
Následující graf č. 29 srovnává odpovědi obou zkoumaných skupin na otázku, kde by hledali pomoc po odchodu z DD. Nejvíce respondentů ze skupiny, která v DD strávila více, než polovinu života, odpověděli, že by pomoc nejčastěji hledali u přátel (17,65%), poté v dětském domově (14,71%), dále u rodiny (9,80%), 8 respondentů označilo odpověď u kurátora pro dospělé (7,84%) a v neziskových organizacích (7,84%), odpověď jinde a nikde neoznačil žádný respondent dané skupiny. Skupina druhá, která v DD strávila kratší dobu, než je polovina jejich dětství, označovala odpovědi následovně: pomoc od přátel (14,71%), od rodiny (12,75%), od DD (10,78%), nikde by pomoc nehledali (2,94%), u kurátora pro dospělé (0,98%) a jinde neoznačil ani jeden respondent.

Graf 29 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, kde by hledali pomoc po odchodu z DD

Graf č. 28 znázorňuje celkové hodnoty odpovědí (40) všech respondentů (40). 50% respondentů se domnívá, že by jim byl DD ochoten pomoci i po odchodu z DD. Pouze 1 respondent (2,50%) se domnívá, že by DD nebyl ochoten mu pomoci. 47,50% neví, jestli by byl DD ochoten jim pomoci i po jejich odchodu.

Graf 30 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu

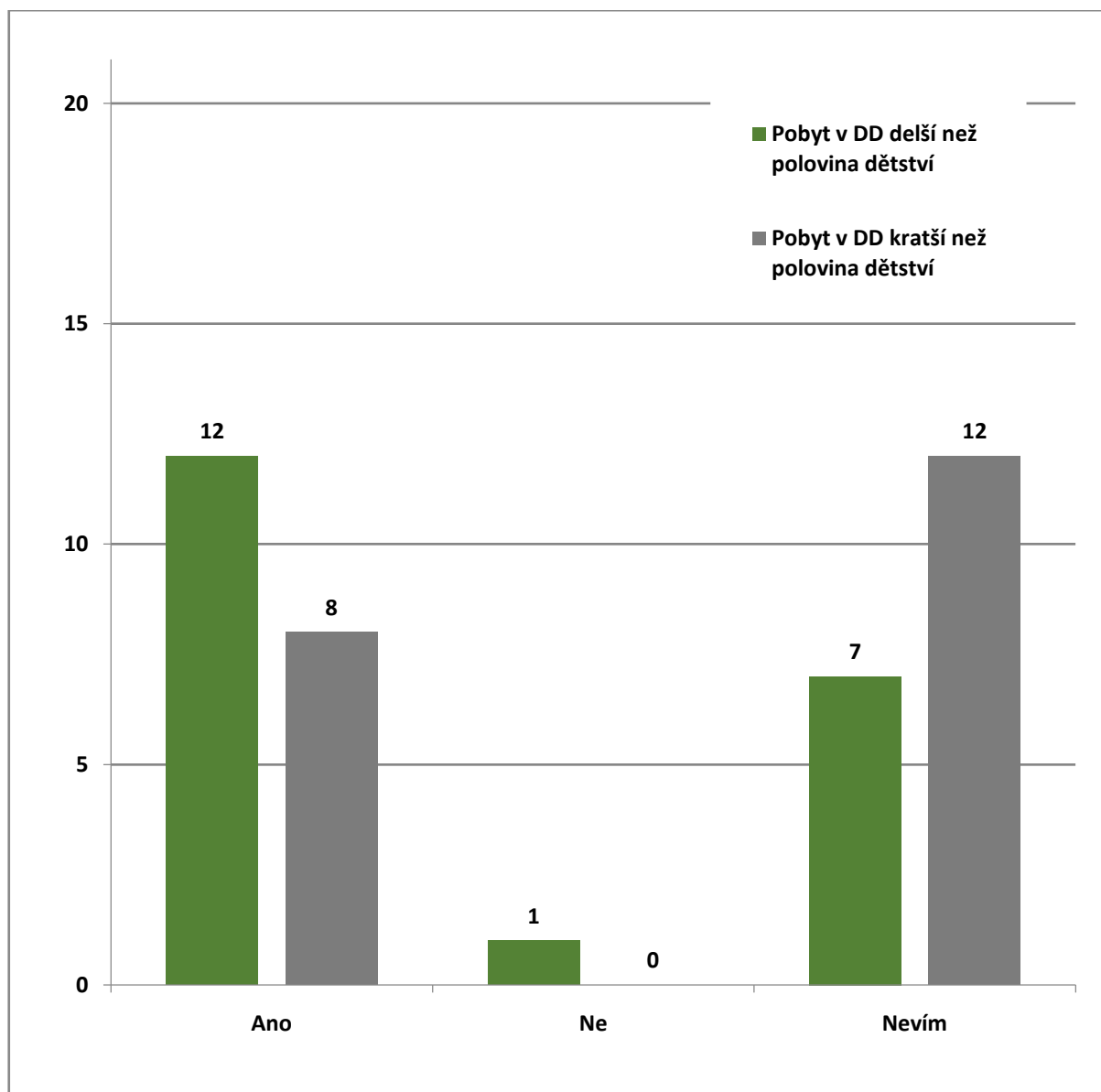
Graf č. 31 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 14 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu.

Tabulka 15 Odpovědi obou skupin respondentů, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	12	30,00%	8	20,00%	20	50,00%
Ne	1	2,50%	0	0,00%	1	2,50%
Nevím	7	17,50%	12	30,00%	19	47,50%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

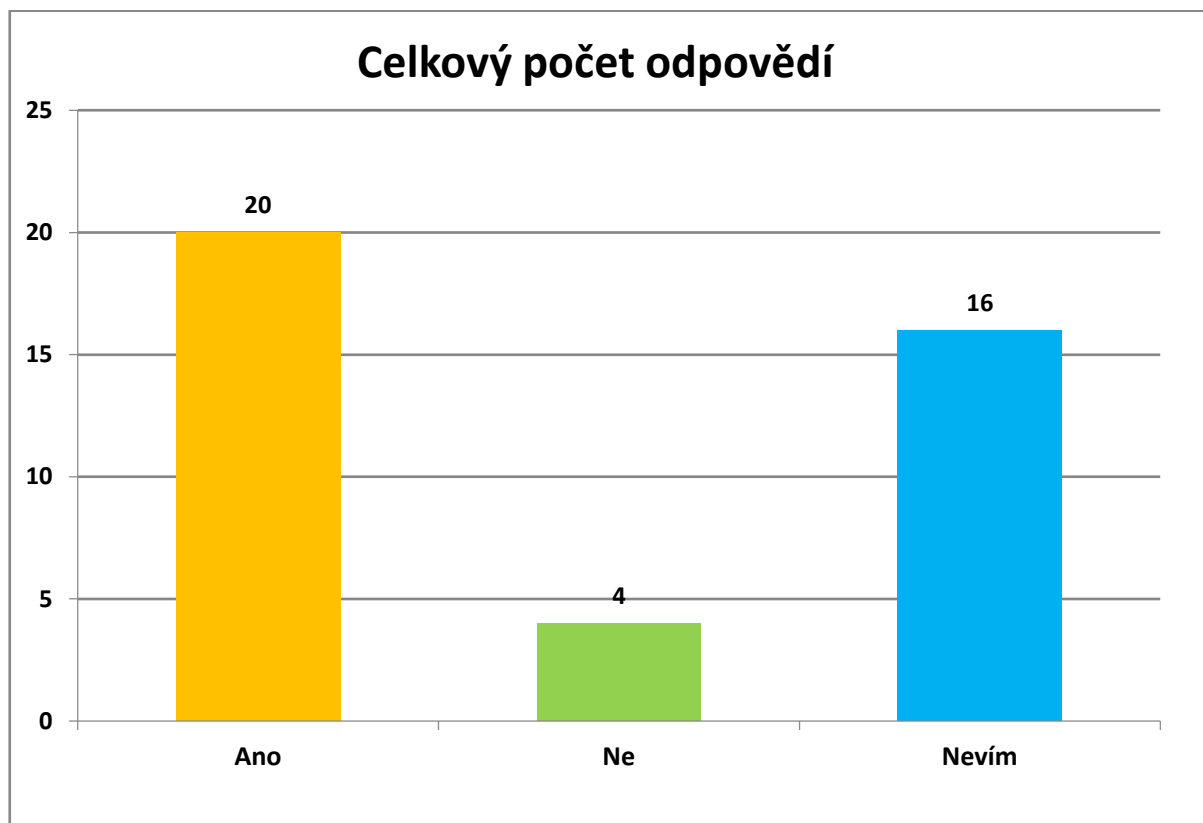
V grafu č. 31 můžeme vidět velké rozdíly mezi odpověďmi obou skupin. 12 respondentů (30%), kteří v DD žijí déle, než polovinu dětství se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu. Pouze 1 respondent (2,50%) z dané skupiny se domnívá, že by mu DD pomoc neposkytl a 7 respondentů (17,50%) si není jistých, zda-li by jim DD poskytl pomoc. Na rozdíl druhá skupina respondentů, kteří v DD žijí kratší dobu, než polovinu svého dětství, označovala nejvíce odpověď nevím. 12 (30%) z 20 respondentů této skupiny označili, že si nejsou jisti, zda-li by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu, 8 respondentů (20%) se domnívá, že DD by jim poskytl pomoc a žádný z nich si nemyslí, že by mu pomoc DD poskytnuta nebyla.

Graf 31 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu

Graf č. 32 znázorňuje celkové hodnoty odpovědí (40) všech respondentů (40) na otázku, mají-li strach z odchodu z DD. 50% respondentů má strach z odchodu z DD, 10% strach nemá a 40% respondentů si nejsou jisti, jestli strach pociťují, nebo ne.

Graf 32 Odpovědi celkového počtu respondentů, mají-li strach z odchodu z DD

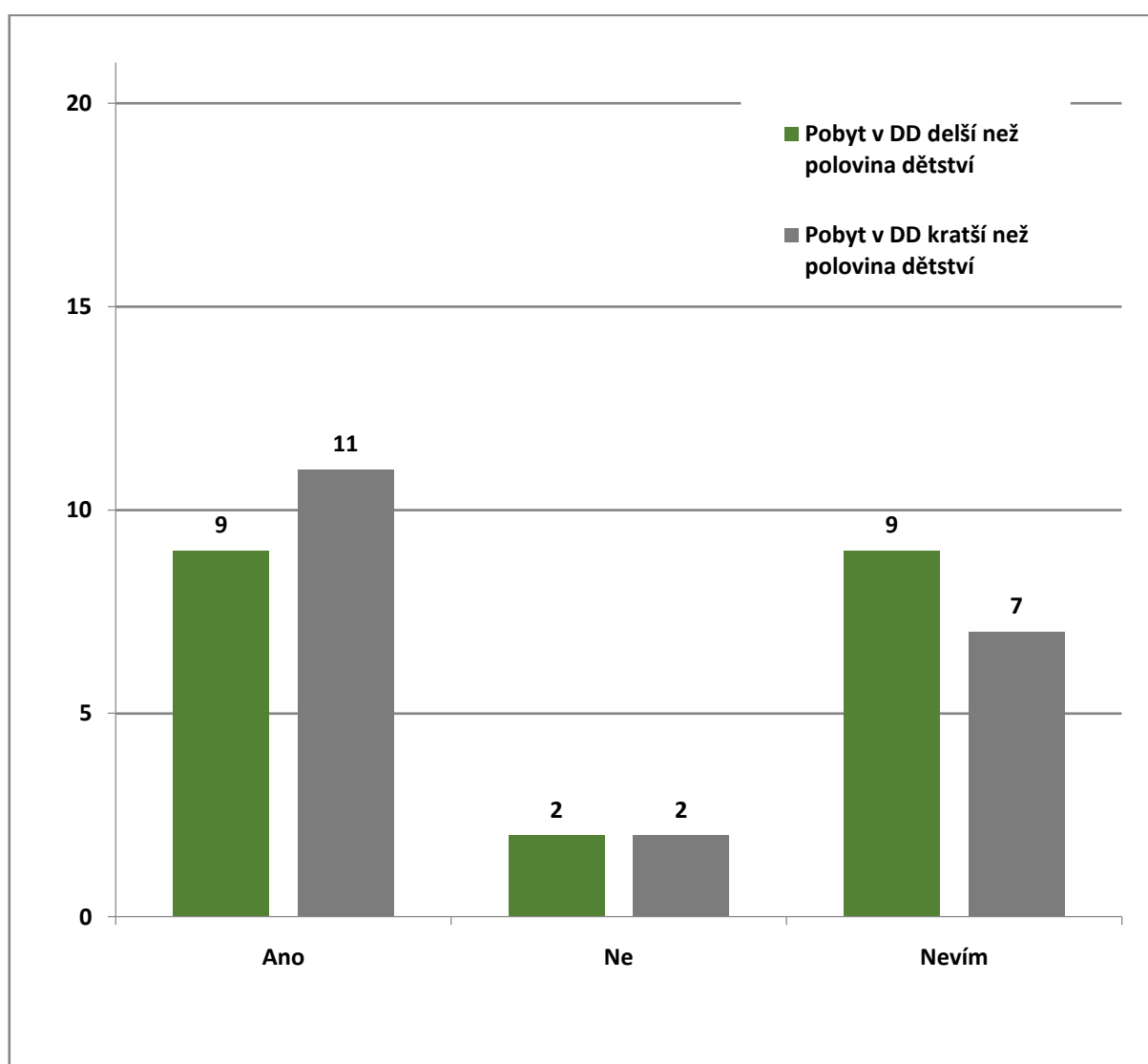
Graf č. 32 nám srovnává výsledky odpovědí obou zkoumaných skupin. Tabulka č. 15 znázorňuje odpovědi respondentů obou skupin na otázku, mají-li strach z odchodu z DD.

Tabulka 16 Odpovědi obou skupin respondentů, mají-li strach z odchodu z DD

	Pobyt v DD delší než polovina dětství		Pobyt v DD kratší než polovina dětství		Celkem	
	N	%	N	%	N	%
Ano	9	22,50%	11	27,50%	20	50,00%
Ne	2	5,00%	2	5,00%	4	10,00%
Nevím	9	22,50%	7	17,50%	16	40,00%
	20	50,00%	20	50,00%	40	100,00%

Graf č. 33 nám předkládá srovnání odpovědí obou skupin na otázku, zda-li mají respondenti strach z odchodu z DD. Respondenti, kteří strávili v DD delší dobu, než je polovina dětství, označili odpovědi následovně: 9 respondentů (22,50%) označilo, že má strach z odchodu z DD, 2 respondenti (5%) označili, že strach z odchodu nemají a 9 respondentů (22,50%) označili, že si nejsou jisti. Z druhé skupiny 11 respondentů (27,50%), kteří v DD strávili podstatně kratší dobu, označili, že strach z odchodu mají, 2 respondenti (5%) nepociťují strach a 7 respondentů (17,50%) si nejsou jisti.

Graf 33 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, mají-li strach z odchodu z DD

5 SHRNU TÍ VÝZKUMU

Dotazníkovým šetřením jsme přispěli k zodpovězení výzkumných otázek, které jsme si vytýčili na začátku výzkumu. Na otázku, které potřeby klientů nejsou uspokojovány, odkazuje graf č. 2. Na tuto otázku byla nejčastěji vybírána odpověď soukromí, kterou označilo 31,87% respondentů. Jako další nejčastější odpověď byla vybrána neuspokojována potřeba rodičovské lásky, která byla vybrána 25,27% respondenty a třetí nejčastější odpověď byla absence individuálního přístupu, kterou vybralo 18,68%.

Druhá výzkumná otázka byla spjata s dílčími cíli DD, které klienti po dobu pobytu v DD dosáhli. Odpovědi na tuto otázku shledáváme v grafu č. 6 a 8. Nejčastější odpovědi na tuto výzkumnou otázku bylo dosažení samostatnosti, kterou označilo 28,16%. Dále 21,36% respondentů odpovědělo, že si vytvořili pracovní návyky po dobu pobytu v DD. 42,50% respondentů odpovědělo, že se na dosažení těchto cílů pozitivně podílel DD a jeho zaměstnanci. 47,50% respondentů uvedlo, že se na dosažení těchto cílů podílel DD a jeho zaměstnanci alespoň z části a pouze 10% není toho názoru, že by se DD podílel na dosažení těchto cílů, které vedou k osamostatnění.

Další výzkumná otázka byla zaměřena na způsob přípravy DD svých klientů na osamostatnění. Na zodpovězení této otázky nám slouží graf č. 12. 25,42% respondentů zodpovědělo, že DD a jeho zaměstnanci dbají na plnění povinností svých svěřenců a tím přispívají procesu osamostatňování. 22,88% respondentů zodpovědělo, že DD a jeho zaměstnanci dbají i na vzdělání, což přispívá procesu osamostatňování. Skutečnost, že DD pomáhá svým svěřencům řešit otázku zaměstnání, označilo 18,64% a bydlení 16,94%.

Do jaké míry se daří DD a jeho zaměstnancům podílet se na procesu přípravy klientů na samostatný život. Odpověď na tuto otázku nalezneme v zodpovězené předchozí otázce, která poukazuje na činnosti DD, které spějí k osamostatnění klientů. Další odpovědi týkající se této otázky nalezneme v grafu č. 26 a 30. Na otázku, od kdy, dle názoru klientů DD, je začal DD připravovat na samostatný život. Nejvíce respondentů (32,50%) se domnívá, že je DD začal připravovat hned od příchodu do DD. Graf č. 30 nám zobrazuje odpověď, že polovina (50%) respondentů se domnívá, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu, což vypovídá o jisté důvěře mezi klienty a DD.

Na poslední otázku, do jaké míry jsou klienti DD připraveni na odchod z DD, nám zodpovídá většina otázek, které jsou zaměřeny na neuspokojené potřeby, dosažené cíle a důležitost těchto cílů, příprava ze strany DD i jejich samostatná příprava. Mají-li ale respondenti

strach z odchodu z DD, nám zobrazuje graf č. 32, který nám zobrazuje odpovědi, že 50% klientů má obavy z odchodu z DD, 40% si nejsou jisti, zda jsou na odchod z DD připraveni a pouze 10% necítí žádný strach z odchodu z DD a samostatného života.

Vyhodnocení hypotéz

$1H_0$: Četnosti odpovědí, co nejvíce schází dětem v DD, jsou stejné.

$1H_A$: Četnosti odpovědí, co nejvíce schází dětem v DD, jsou rozdílné.

$$X^2_{0,05(5)} = 11,070$$

$$X^2 = 33,286$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $X^2 = 33,286$ je větší, než kritická hodnota $X^2_{0,05(5)} = 11,070$, proto odmítáme nulovou hypotézu. H_A byla prokázána.

Tabulka 17 Výpočet platnosti hypotézy 1

	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² / O
Rodičovská láska	23	15,167	7,833	61,361	4,046
Individuální přístup	17	15,167	1,833	3,361	0,222
Poznání reálného světa	9	15,167	-6,167	38,028	2,507
Soukromí	29	15,167	13,833	191,361	12,617
Materiální věci	12	15,167	-3,167	10,028	0,661
Nic	1	15,167	-14,167	200,69	13,233
Σ	91	91			33,286

$2H_0$: Četnosti odpovědí, jakých cílů dosáhli mladiství z DD, jsou stejné.

$2H_A$: Četnosti odpovědí, jakých cílů dosáhli mladiství z DD, jsou rozdílné.

$$X^2_{0,05}(7) = 14,067$$

$$X^2 = 48,845$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $X^2 = 48,845$ je větší, než kritická hodnota $X^2_{0,05}(7) = 14,067$, proto odmítáme nulovou hypotézu. H_A byla prokázána

Tabulka 18 Výpočet platnosti hypotézy 2

	Pozorovaná čet- nost P	Očekávaná čet- nost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² / O
Samostatnost	29	12,875	16,12 5	260,01 6	20,195
Zapojení se do společ- nosti	18	12,875	5,125	26,266	2,040
Autoregulace a sebeo- vládní	10	12,875	-2,875	8,266	0,642
Vytvoření pracovních návyků	22	12,875	9,125	83,266	6,467
Emocionální vyrovná- nost	7	12,875	-5,875	34,516	2,681
Pozitivní náhled na život	12	12,875	-0,875	0,766	0,059
Žádné	3	12,875	-9,875	97,516	7,574
Jiná	2	12,875	- 10,87 5	118,26 6	9,186
Σ	103	103			48,845

$3H_0$: Doba, kterou zaměstnanci věnují přípravě mladistvých na odchod z DD je u obou skupin stejná.

$3H_A$: Doba, kterou zaměstnanci věnují přípravě mladistvých na odchod z DD je u obou skupin rozdílná.

$$X^2_{0,05}(3) = 7,815$$

$$X^2 = 9,341$$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $X^2 = 9,341$ je větší, než kritická hodnota $X^2_{0,05}(3) = 7,815$, proto odmítáme nulovou hypotézu. H_A byla prokázána.

Tabulka 19 Výpočet platnosti hypotézy 3

Pobyt v DD delší, než polovina dětství	PČ	OČ	P-O	$(P-O)^2$	$(P-O)^2 / O$
Od příchodu do DD	10	6,5	3,5	12,25	1,885
Více než rok před odchodem	3	5	-2	4	0,800
Méně než rok před odchodem	6	5	1	1	0,200
Nikdy	1	3,5	-2,5	6,25	1,786
				Σ	4,670
Pobyt v DD kratší, než polovina dětství	PČ	OČ	P-O	$(P-O)^2$	$(P-O)^2 / O$
Od příchodu do DD	3	6,5	-3,5	12,25	1,885
Více než rok před odchodem	7	5	2	4	0,800
Méně než rok před odchodem	4	5	-1	1	0,200
Nikdy	6	3,5	2,5	6,25	1,786
				Σ	4,670
				Σ	9,341

6 DOPORUČENÍ

Na základě výsledků výzkumu bych ráda navrhla několik změn a doporučení pro praxi, které by mohlo přispět ke zlepšení v dané oblasti.

První doporučení směřuje k vypracování individuálního plánu rozvoje dítěte dětským domovem ve spolupráci s OSPOD, sociálním kurátorem a obcí. Individuální plán navazuje na plán sociální práce s rodinou dítěte, který vypracovává OSPOD a sociální kurátor, taktéž ve spolupráci s obcí. V individuálním plánu dítěte na základě diagnostické zprávy se DD zaměřuje především na výchovnou práci s dítětem a sociální práci s dítětem a jeho rodinou. Součástí individuálního plánu dítěte je i setkávání se dítěte se svými rodiči, nebo jinými osobami. Individuální plán rozvoje osobnosti dítěte musí směřovat k řešení budoucnosti dítěte, a to ať už je směřována k návratu do původního rodinného prostředí, do náhradního rodinného prostředí, nebo k samostatnému životu jedince. Dětský domov by měl vyhodnocovat plán rozvoje dítěte minimálně jednou do měsíce.

Nalezení zaměstnání není po odchodu z DD lehkou záležitostí. Je velká pravděpodobnost, že půjde o dočasnou práci, při které mnohdy mladiství nepodepíšíou řádnou písemnou pracovní smlouvu. Mladiství mnohdy nemají dostatečné informace a zkušenosti a svou důvěřivostí se lehce mohou dostat do problémů a ze dne na den se mohou ocitnout bez finančních prostředků. Nedostatek financí a materiálních věcí označili mladiství z DD za jejich největší obavu. Proto by měl DD klást důraz na finanční gramotnost a přispívat mladistvým zkušenostmi a informacemi týkající se finanční stránky, která je neodmyslitelně spjata se schopností nalezení a udržení zaměstnání. DD tak může jednat především předáváním teoretických poznatků, ale dále také různými aktivitami, které mohou přispět k procesu osamostatňování. Např. motivovat mladistvé k šetření si kapesného na budoucnost, mohou je zapojit při vyřizování věcí na poště, určovat jedince, kteří se budou na různých akcích a výletech starat o obnos peněz např. na jízdné, občerstvení apod. Dále se co nejvíce účastnit komunikace se zaměstnanci úřadů, bank, a kdekoliv jinde ve společnosti. Což přispívá k socializaci a nácviku praktických dovedností, důležitých pro samostatný život.

Zaměstnanci DD by měli s mladistvými probrat možnosti bydlení po jejich odchodu z DD. Ve spolupráci s mladistvými by se měli podílet na hledání bydlení, popř. je informovat o všech možnostech. Mladiství by měli cítit určitou oporu, aby se lépe připravili na hledání samostatného bydlení, popř. aby se řádně adaptovali v novém prostředí, díky nasbíraným teoretickým poznatkům a předaným životním zkušenostem od zaměstnanců DD.

Důležitou součástí v procesu přípravy jedinců na samostatný život sledujeme i psychickou přípravu. Pozitivně přispívá k emocionální vyrovnanosti a motivaci do života, což ovlivňuje předcházení psychické deprivace, která v ÚV u mnoha jedinců nastává. Psychická deprivace je potom může provázet po celý život a spěje k problémům v psychické oblasti jedince. V DD by měla fungovat funkce psychologa, jehož práce je zaměřena na vytváření programů pro rozvoj osobnosti dětí, pracuje na změně kulturně a sociálně nepodnětného prostředí, zahrnuje poradenské služby, individuální i skupinovou práci s dětmi, podílí se na spolupráci se školou, rodiči i vychovateli. Psycholog v DD pracuje přímo v terénu a má možnost pozorovat dítě v jeho přirozených podmínkách. Z důvodu zachycování problémů již v zárodcích, je psychologická péče přímo v DD velkým přínosem.

Příprava mladých dospělých by měla být lépe organizovaná a realizovaná po delší dobu, aby si mladí dospělí co nejdříve osvojili zodpovědnost za starostlivost o sebe, své blízké a za chod domácnosti. V praxi by to znamenalo, že by se mladiství více zapojovali v domácnosti, ať už úklidem, nákupy, nebo přípravou jídla. Měli by si postupně osvojovat všechny postupy a rutiny, které jsou nutností pro řádné fungování v reálném světě. Tyto aktivity by měli být realizovány pod dozorem zaměstnance DD, který by přispíval k tomu, aby byly aktivity prováděny správně a efektivně, eventuálně by byl oporou pro jedince, který pracuje na procesu osamostatnění. Postupně by měli mladiství přebrat plnou zodpovědnost.

DD by měl děti a mladistvé vést k sebevědomému pohybu ve společnosti. Zaměstnanci by měli být schopni poradit mladistvým, jak získat potřebné informace a jak se podle nich orientovat. Měli by je ujistit, že se mohou kdykoliv, kohokoliv a na cokoliv zeptat.

Příprava na odchod z DD by měla začínat co nejdříve a trvat po celou dobu pobytu jedince v DD. Je důležité, předat dětem a mladistvým teoretické poznatky, ze kterých můžou čerpat, ale především je do života připravit prakticky. Klást důraz na plnění povinností, ať už ve studiu, v zájmových aktivitách, v úklidu apod. Neměla by existovat jedna hranice věku, kdy začít s přípravou na samostatný život, tato příprava by měla probíhat po celý život dětí a mladistvých, pobývajících v DD.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo seznámení s procesem přípravy dětí a mladistvých na samostatný život a zprostředkovat obraz skutečné sociální reality, ve které zkoumaní jedinci žijí. Dále se práce zaměřovala na nalezení případných problémů v procesu přípravy na samostatný život a následném osamostatňování klientů ústavní výchovy a na tomto základě byly stanoveny doporučení pro praxi.

Práce se dělí na dvě části, na teoretickou a empirickou. Ty se následně dělí na kapitoly a podkapitoly. Teoretická část byla zaměřena především na definování klíčových pojmů práce a vybraných specifík, týkajících se ústavní výchovy. Dále se teoretická část práce zaměřuje na proces přípravy mladistvých na odchod z DD a jejich samostatný život. Následně popisuje možnosti mladistvých po odchodu z DD, týkající se především bydlení, zaměstnání a finanční stránky. V závěru teoretické části práce popisuje kroky a opatření před ukončením pobytu v DD a následné kroky a opatření podporující mladistvé po ukončení pobytu v DD.

V empirické části byl zpracován výzkum realizovaný dotazníkovým šetřením. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se mladiství připravují na odchod z DD, a jak jsou připravováni ze strany DD. Dále bylo cílem porovnat, jak nahlíží na odchod z DD mladiství, kteří v DD strávili delší dobu, než polovinu dětství a mladiství, kteří v DD strávili kratší dobu. Následně byly určeny výzkumné otázky a formulovány hypotézy. Výsledky byly analyzovány, kdy k zodpovězení výzkumných otázek byla použita popisná statistika. K ověření hypotéz byla použita analýza a následně byl použit test dobré shody Chí-kvadrát a test nezávislosti Chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Dotazníkovým šetřením jsme dospěli k zodpovězení výzkumných otázek. Na otázku, které potřeby klientů DD nejsou dostatečně uspokojovány, bylo nejčastější odpovědí nedostatečné soukromí v zařízení. Potřebu rodičovské lásky označuje mnoho autorů (Matoušek, 2006, Kubíčková, 2011) jako nejdůležitější potřebu, která v DD není uspokojována. Tato odpověď byla označována ale až jako druhá nejčastější. Druhá otázka se týkala dílčích cílů DD, které si mladiství po dobu pobytu v DD osvojili. Mladiství nejčastěji odpovídali, že se po dobu pobytu v DD naučili samostatnosti a dospěli k vytvoření si pracovních návyků, což pozitivně přispívá k procesu jejich osamostatňování. Krívohlavý (2004) pojednává o důležitosti hodnot a cílů, z hlediska zdravého vývoje jedince. Dílčí cíle DD, které se týkají především samostatnosti, schopnosti aktivního sociálního začlenění, schopnosti autoregu-

lace a sebeovládání, vytvoření pracovních návyků, emocionální vyrovnanosti a pozitivního náhledu na život, označila většina respondentů za důležité. V následující otázce mladiství odpovídali, že se na dosažení těchto cílů po dobu pobytu v DD, alespoň z části pozitivně podílel DD a jeho zaměstnanci. Křivohlavý (2004) také dodává, že dětem chybí motivace k tomu, aby něčeho dosáhli. Děje se tak většinou z důvodu, neboť absenci životních cílů vidí děti a mladiství u svých rodičů. Na to navazuje další výzkumná otázka, která se týká zaměstnanců a jejich přípravy klientů na odchod z DD. Mladiství nejčastěji odpovídali, že příprava ze strany zaměstnanců probíhá především takovým způsobem, že dbají na plnění jejich povinností a na jejich vzdělání. Většina respondentů označila odpověď, že je DD začal na odchod z DD připravovat dříve, než rok před jejich odchodem. Barker (2003) a Matoušek (2003) poukazují na problém mladistvých z DD, který se týká nedůvěry k lidem. Avšak důvěru k DD mladiství pocítují, neboť více jak polovina z nich uvedla, že by jim dle jejich názoru DD poskytl pomoc, i po odchodu z DD. Polovina mladistvých odpověděla, že se necítí být připraveni na samostatný život, nebo si nejsou jisti, jsou-li dostatečně připraveni.

Hypotézy potvrdily, že četnosti potřeb, které mladistvým schází v DD a četnosti cílů, kterých po dobu pobytu v DD dosáhli, jsou rozdílné. Poslední hypotéza také potvrdila, že doba, kterou zaměstnanci DD věnují přípravě mladistvých na odchod z DD, se u obou skupin liší.

Lze zhodnotit, že stanovené cíle bakalářské práce, i cíle výzkumu se nám podařilo naplnit. V práci jsme vymezili přípravu na odchod mladistvých z DD v teoretické rovině a prakticky jsme získané vědomosti ověřili pomocí výzkumu. Došlo k zjištění, na jaké potřeby jedinců z DD je nutno se zaměřit, aby došlo k jejich uspokojení. Dále by se měl DD zaměřit, aby řádně předával mladistvým informace týkající se odchodu a samostatného života, především co se týče bydlení a zaměstnání. Zaměstnanci DD by se však neměli zaměřovat pouze na předávání poznatků a kognitivní složky osobnosti, ale měli by dbát na celkový osobnostní rozvoj jedinců a klást větší důraz na emotivní a konativní složky jedince.

Práce je svým obsahem vhodná pro všechny, které zajímá problematika DD a proces přípravy na samostatný život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARKER, R. L. *The social work dictionary*. USA: National Association of Social Workers, NASW Press, 2003. ISBN 978-08-7101-355-2.

FOLDA, J. *Systém náhradní péče o děti a mladistvé a následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice: situační analýza*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2009. ISBN 978-80-254-4799-4.

GAJEWSKA, Katarzyna. *Transnational labour solidarity: mechanisms of commitment to cooperation within the European trade union movement*. New York: Routledge, 2009. ISBN 0203878353.

GOTTWALDOVÁ, M. a kol. 2006. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež*. (online). Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

JANSKÝ, P. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-114-7.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KASANOVÁ, Anna. *Spríevodca sociálneho pracovníka*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2008. ISBN 978-80-8094-277-9.

KOLUCHOVÁ, Jarmila a Svatopluk MORÁVEK. *Psychologická diagnostika dětí a mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1990.

KOVAŘÍK, Jiří. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.

KOVAŘÍK, J., Kukla, L. a kol.: *Děti v České republice 1996*. Situační analýza. ČV pro UNICEF, Praha, 1996.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 80-7178-835-X.

KUBÍČKOVÁ, Hana. *Dítě - rodina - instituce, aneb, Jak neztratit budoucnost*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7464-017-9.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. 3., dopln. vyd. Praha: Avicenum, 1974.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-853-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

PROKOP, Jiří a Petr PROKOP. *Osamostatňování klientů zařízení náhradní výchovné péče v mezinárodním srovnání: česko-polské kontexty*. Wydanie I. Kraków: Scriptum, 2015. Biblioteka Instytutu pracy socjalnej Uniwersytetu pedagogicznego im. Komisji edukacji narodowej w Krakowie, 7. ISBN 978-83-64028-91-5.

RACZKOWSKA, Jadwiga. *Wychowanie w domu dziecka*. Warszawa: Wydawnictwo szkolne i pedagogiczne, 1983. ISBN 83-02-02140-7.

RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-544-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SEKERA, Julius. *Komunitní systém v resocializačních zařízeních pro adolescenty*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-534-8.

ŠKOVIERA, Albín. *10 dilem náhradnej rodiny*. Bratislava: Nová práca, 2006. ISBN 80-88929-81-4.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ZÁKON č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

ZÁKON č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

ZÁKON č. 359/1999 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí.

ZÁKON č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách.

ZÁKON č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

ZÁKON č. 94/1963 Sb. o rodině.

ZÁKON č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi

ZÁKON č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu

§2, odstavec 6, Vyhláška č. 438/2006 Sb.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DD Dětský domov

DDŠ Dětský domov se školou

ÚV Ústavní výchova

ÚP Ústavní péče

VÚ Výchovný ústav

OSPOD Orgán sociálně právní ochrany dětí

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Rozdělení výzkumného vzorku z hlediska délky pobytu v DD	38
Graf 2 Odpovědi celkového počtu respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti	41
Graf 3 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti	42
Graf 4 Odpovědi celkového počtu respondentů, na jaké činnosti není dle jejich názoru v DD dostatečný prostor	43
Graf 5 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, na jaké činnosti není dle jejich názoru v DD dostatečný prostor	44
Graf 6 Odpovědi celkového počtu respondentů, které dílčí cíle DD dosáhli po dobu pobytu v DD	45
Graf 7 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, kterých cílů dosáhli po dobu pobytu v DD	47
Graf 8 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli přispěl DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů.....	48
Graf 9 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jestli přispěl DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů.....	49
Graf 10 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů	50
Graf 11 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů	51
Graf 12 Odpovědi celkového počtu respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu	52
Graf 13 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu	54
Graf 14 Odpovědi celkového počtu respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život.....	55
Graf 15 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život.....	56
Graf 16 Odpovědi celkového počtu respondentů, k čemu budou nejvíce potřebovat po odchodu z DD finance.....	57

Graf 17 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, k čemu budou nejvíce potřebovat finance.....	58
Graf 18 Odpovědi celkového počtu respondentů, mají-li představu, kde budou po odchodu z DD bydlet.....	59
Graf 19 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, shání-li, nebo budou shánět zaměstnání před odchodem z DD.....	60
Graf 20 Odpovědi celkového počtu respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD.....	61
Graf 21 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD	62
Graf 22 Odpovědi celkového počtu respondentů, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění.....	63
Graf 23 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění	65
Graf 24 Odpovědi celkového počtu respondentů, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život.....	66
Graf 25 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život.....	67
Graf 26 Odpovědi celkového počtu respondentů, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život	68
Graf 27 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život.....	69
Graf 28 Odpovědi celkového počtu respondentů, kde by hledali pomoc po odchodu z DD	70
Graf 29 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, kde by hledali pomoc po odchodu z DD.....	71
Graf 30 Odpovědi celkového počtu respondentů, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu.....	72
Graf 31 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu	73
Graf 32 Odpovědi celkového počtu respondentů, mají-li strach z odchodu z DD	74
Graf 33 Srovnání odpovědí obou skupin respondentů na otázku, mají-li strach z odchodu z DD.....	75

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Odpovědi obou skupin respondentů, co jim nejvíce schází v DD, kromě poskytované starostlivosti	42
Tabulka 2 Odpovědi obou skupin respondentů, co jim nejvíce chybí v DD, kromě poskytované starostlivosti	43
Tabulka 3 Odpovědi obou skupin respondentů, které dílčí cíle dosáhli po dobu pobytu v DD	46
Tabulka 4 Odpovědi obou skupin respondentů, přispěl-li DD (zaměstnanci, prostředí) k dosažení těchto cílů.....	49
Tabulka 5 Odpovědi obou skupin respondentů, jestli shledávají za důležité dosažení těchto cílů	51
Tabulka 6 Odpovědi obou skupin respondentů, jakým způsobem, je dle jejich názoru, připravují zaměstnanci DD k jejich odchodu a samostatnému životu	53
Tabulka 7 Odpovědi obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život.....	56
Tabulka 8 Odpovědi obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život.....	58
Tabulka 9 Odpovědi obou skupin respondentů, šetří-li si peníze na samostatný život.....	60
Tabulka 10 Odpovědi obou skupin respondentů, budou-li si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD.....	62
Tabulka 11 Odpovědi obou skupin respondentů, co shledávají za nejtěžší při procesu osamostatnění.....	64
Tabulka 12 Odpovědi obou skupin respondentů, od kdy začínali s přípravou na odchod z DD a samostatný život.....	66
Tabulka 13 Odpovědi obou skupin respondentů, od kdy je začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život	68
Tabulka 14 Odpovědi obou skupin respondentů, kde by hledali pomoc po odchodu z DD	70
Tabulka 15 Odpovědi obou skupin respondentů, jestli se domnívají, že by jim DD poskytl pomoc i po jejich odchodu.....	72
Tabulka 16 Odpovědi obou skupin respondentů, mají-li strach z odchodu z DD.....	74
Tabulka 17 Výpočet platnosti hypotézy 1	78
Tabulka 18 Výpočet platnosti hypotézy 2	79
Tabulka 19 Výpočet platnosti hypotézy 3	80

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník

Příloha 1 – Dotazník

1. Žijete v DD déle než polovinu Vašeho života?

Vyberte jednu odpověď

- Ne
- Ano

2. Co Vám v dětském domově chybí kromě poskytované starostlivosti?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Rodičovská láska
- Individuální přístup
- Poznání reálného světa
- Soukromí
- Materiální věci
- Nic
- Jiná...

3. Pro jaké činnosti není vytvořený v dětském domově dostatečný prostor?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Výchovné činnosti
- Vzdělávací činnosti
- Volnočasové aktivity
- Aktivity mimo dětský domov
- Jiná...

4. Které z dílčích cílů DD jste dosáhli po dobu pobytu v DD?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Samostatnost
- Schopnost aktivně se zapojovat do společenského života
- Schopnost autoregulace a sebeovládání
- Vytvoření pracovních návyků
- Emocionální vyrovnanost
- Pozitivní náhled na život
- Žádné
- Jiná...

5. Přispěl dětský domov (zaměstnanci, prostředí) k Vašemu dosažení těchto cílů?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Pouze z části
- Ne

6. Shledáváte za důležité dosáhnout tyto cíle?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Ne
- Nevím

7. Jakým způsobem Vás připravují zaměstnanci DD na Váš odchod a samostatný život?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Pomáhají mi řešit nastávající situaci týkající se bydlení
- Pomáhají mi řešit nastávající situaci týkající se zaměstnání
- Dbají na mé vzdělání
- Dbají na plnění mých povinností
- Podporují mě psychicky
- Nepřipravují
- Jiná...

8. Šetříte si peníze na samostatný život?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Ano, šetřím si sám/sama
- Šetří mi rodiče
- Šetří mi DD
- Ne

9. K čemu podle Vás budete po odchodu z DD nejvíce potřebovat finance?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Bydlení
- Materiální věci
- Jídlo
- Vzdělání
- Dluhy
- Jiná...

10. Máte představu, kde budete po odchodu z DD bydlet?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- U rodiny
- U přátel
- Ve vlastním bytě/domě
- V pronajatém bytě/domě
- Domy na půli cesty
- Nevím
- Jiná...

11. Sháníte nebo budete si shánět zaměstnání ještě před odchodem z DD?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Ne
- Nevím

12. Co shledáváte za nejtěžší při procesu osamostatnění?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Nedostatek financí a materiálních věcí
- Chybějící zázemí
- Život bez dozoru
- Obavy ze selhání
- Absence zaměstnání
- Přejít z materiálního dostatku do prostředí, kde je třeba si vše získat
- Nic
- Jiná...

13. Od kdy jste začínal/a s přípravou na odchod z DD a na samostatný život?

Vyberte jednu odpověď

- Od příchodu do DD
- Více než rok před odchodem
- Méně než rok před odchodem
- Nikdy

14. Od kdy Vás začali připravovat zaměstnanci DD na odchod a samostatný život?

Vyberte jednu odpověď

- Od příchodu do DD
- Více než rok před odchodem
- Méně než rok před odchodem
- Nikdy

15. Kde byste hledali pomoc po odchodu z DD?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- U rodiny
- U přátel
- V dětském domově
- U kurátora pro dospělé
- V neziskových organizacích
- Jinde...
- Nikde

16. Myslíte si, že by Vám DD poskytl pomoc i po Vašem odchodu?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Máte obavy z odchodu z DD?

Vyberte jednu odpověď

- Ano
- Ne
- Nevím